

ББК 74.261.8А6.23
Т49

А р е ц е н з е н т к в а : *Щбзыхва Л.К., Аджьбакъ А.А.*

Тлыс Л., Смыр Л.

Т49 АхІарыфба арыпхъацала цхърагІага, 1 акласс, 1-хауа агІацІ-
щтра. — Майкоп, ООО «Полиграф-ЮГ», 2016. — 208 с.

ISBN 978-5-9966-0933-8

- ~~~~~ — Ашвапхаква ахъыргІвылгІитІ.
- — Ашвапхаквала апхъагІвчва рыбызшва тшауацІнадры-
хитІ, рчважвара йаларжытІ.
- ▲ — Ашвапхаква йгІарыпхъитІ.
- ... — Ажваквала злабжу ахІарыфквала йнадырдазахитІ.
○

 — АшІчІвара быжъхътІыкІла йалапІ.
●	○

 — АшІчІвара быжъхъгІвакІли быжъхътІыкІли йалапІ.
- _____ — Ажванахъа злабжу ажва йагІарбагапІ.

ББК 74.261.8А6.23

ISBN 978-5-9966-0933-8

© РГБУ ДПО «КЧРИПКРО», 2016
© ООО «Полиграф-ЮГ», 2016

АПХЪАЖВА

АпыгІв апхъарта апны апхъара азыбжъара рыцІа йхъаду уыспІ. Йапхъахауа акласс апны асаби абаза бызшвалагы (асаби йцрийу абызшвала) урышв бызшвалагы апхъара дазырбжытІ.

Быжъсквша йнадзауа асаби апхъарта дангІайра йбзазаща тшапсахитІ. Ауи апхъала йтахъу йчпузтын, ужвы йа-тахъу йдрычпауа йалагитІ. АтгІачва апны йара рыцІа дгІалыркІгІауа даъазтын, ужвы дызлу агвып дрыццауа дрыцымгІвайсра атахъхатІ.

Цабыргыта, асабиква апхъарта йацапшыта йазыхІазырта йгъгІайуам. Заджвы йылшараква бзипІ, заджвгы майрата апхъара гызыгІацтІыхуам. Йгъапшым ауат йапхъахауа ачІвырхъаква шырчпауагы. Ауат швхІаусыгІавата йчпата апхъара азыбжъаща зынгы йнаркъъвра гъатахъым.

АрыпхъагІв апхъара зымч аквымхъауа апхъагІвчва гватра рызйымазлара атахъыпІ. Ауат зымгІвалагы дахІвра рымазлара ахъазла йанакІвызлакІгы дрыдынхалра, сахІатипхъадза дырцІгІалара, йгІайырчважвара, йайрыпхъара атахъыпІ. Зылшараква бзийу асабиквагы апхъара джъащахъвара азрымата йгІаныжъра атахъыпІ.

«АхІарыфба арыпхъащала цхърагІага» йапхъахауа акласс йазрыпхъауа арыпхъагІв йзынархапІ. Ауи асквш 2010 йгІацІцІыз «АхІарыфба» йаквыргІапспІ.

«АцхърагІага» апны арыпхъагІв йауаштІ апхъагІвчва ласыта, бзита йзапхъара, йзыгІвра ахъазла йчпачІву, рылшараква щцалрата йызлайчпуш агІамальква.

«АцхърагІага» хвхъвыкІта йшапІ:

1. Апхъажва.

2. АхІарыфдырра йазадгалра ахъазла йакІвыршачІву апхъарасахІатква.

3. АхІарыфдырра йазынарху апхъарасахІатква.

4. Апхъара йазалху апхъарасахІатква.

5. Йапхъахауа акласс ахъазла акалендар-тематика план.

АхІарыфдырра йазадгалра ахъазла апрограма 10 темакІ урыдынхалра атахъыта йгІанарбитІ. Атемаква йрыквшвауата ахІарыфба йгІарысабап йауаш асуратква аныпІ:

1. Апхъарта хІцитІ! ХІ-Псадгъыл. Москва.

2. АсабигІарта, бзила! Апхын агІагвалашвахра.

3. ХІара хІкласс, хІара хІарыпхъагІв.

4. ХІара хІтгІачва.

5. Нхара. ДасузлакІгъи дынхара атахъыпІ.

6. ЧгІвыча. АчгІвычаква бзи-бзи йынкъвгара атахъыпІ.

7. АпсауышвхІаква. АгІвна псауышвхІаква.

8. Абна псауышвхІаква — ашвырква.

9. АпсгІачІвква. Архъа псгІачІвква.

10. АгІвна псгІачІвква.

АпхъагІвчва арат атемаква йрыццауата ажванахъаква, ажваква, ашІчІвараква, абыжъква рсхема — гІарбараква ддырдыритІ, йрыланхитІ. Йапхъахауата акъалъам акІыщагъи, атетрад ацтІацІащагъи, дара апхъагІвчва рчІващагъи тьаддырбуш йгъи йъадрьщцуш ари азаман акІвпІ. Ари азаман агІан ауат йапхъахауа ачІвагъвараквагъи ртетрадква рпны йыргІвуа йалагитІ.

АхІарыфдырра йазалху асахІат 95 руацІала апхъагІвчва тамамта йзапхъауа, йызпхъаз гІаргвынгІвыхуа йарыщцара атахъыпІ. Азадгалра сахІатква йрапшдзата ахІарыфдырра йазалху асахІатква рпынгъи апхъагІвчва рыбызшва чважварала тшауацІнадрьхитІ. Ауи ахъазла арыпхъагІв апхъагІвчва акыт йтагылу атыдзква: апхъарта,

абиблютека, айъазарта, апочта агъиква йрыхайыргІвазара атахъыпІ. АпхъагІвчва йырбаз йа йыргІаз йрыквыргІапста апхъапхъа ажванахъа уадыргІвана йабаркІу гІахІвахра рзаныргІалуа йцара атахъыпІ.

АсахІатпхъадзара йгІаквхта хІарыфипхъадза 2 сахІаткІ азалхра атахъыпІ. Ауаса хІарыфквалІ закІы-закІ сахІат айхІа гыргызалырхуам, йалкІгІата абызшва апны мацІта йгІадрысабапуа (къъ) йа урышв бызшвала рыцІа йнахъата йддырдыруаш ахІарыфквалІ (э, ю, я). АхІарыф в мацІта абаза бызшва апны йгІадрысабапитІ, ауаса ауи агІвра ъабаргву, йаргъи йалачпу абаза хІарыфквалІ йрылата йъагІайуа ахъазла гІвсахІаткІ азалхпІ.

ЗыгІвра рыцІа ймайру йа апхъагІвчва бзита йырзыгІвуа йызщцаз ахІарыфквалІ заман щарда гыргызалырхуам. Ажва ахъазла, лаба здхъагылу ахІарыфквалІ ргІвра ацкІысгъи рапхъара рыцІа заман щарда ргитІ, ахІарыфквалІ и, й, ш рпны йыргІвуаш рыцІа йрыщардата аквахъвысхра тшарыщцараквалІ чпачІвыпІ.

Йшбергълыу апшта, апхъагІвчва заъара щарда йапхъалакІгъи бзипІ, ауаса йапшым нхашчала йауымрыпхъарквын ахІарыфба анапа йану зымгІва «збарла» йырхІвауа, ахІарыфквала йгІампхъауа йцарныс ауаштІ. Ауи ахъазла арыпхъагІв йрыхІазырыз ажваквалІ, ажванахъаквалІ агъвы йа ашвъабгъы йырныта йгІайрыпхъарквын бзипІ. АрыпхъагІвчва йгІадрысабап ауаштІ «алкІгІара апхъара» — хІва йзпхъауа агІамалыгъи. АрыпхъагІв алкІгІара апхъара апны апхъагІвчва йырхъвыхра ахъазла агІвра дналас-гІаласуа йгІайрыпхъитІ.

АпхъагІвчва печать шрифтла йгІву йзапхъауа, напІыла йгІву йзампхъауа йымцара ахъазла арыпхъагІв йгІвыз йа дара асабиквалІ йыргІвыз йгІайрыпхъалара атахъыпІ.

Асхема гІарбагаквала йакІвдыршауа анхараквалІ магІынду рзыбара атахъыпІ. Ауат, йапхъахауата, апхъагІвчва рхъвыщца, ракъыль дрыбагъыитІ, йгІвбахауата, апхъагІвчва ауат йрапшу анхараквалІ апхъара гІальаматра азырмата йырчпитІ. «АцхърагІага» апны арат йрапшу атша-

рыщцараква гІвнархартакІ рымапІ: йапхъахауа — ажванахъа ажвала, ажваква шІчІварала, ашІчІвараква бжыла йыршауата тшырбжытІ, йгІвбахауа — абыжкъвала шІчІвара, ашІчІвараквала ажва, ажваквала ажванахъа рзалацІауата йцитІ.

Арат ахъахъыла йгІайуа анхараква йрыццауата апхъагІвчва тамамта йшгІвуаш йадрщитІ.

АрыпхъагІв араџа гигиена ауыс йхъаштылта амаль гьамам: акъальам тамамта йшыркІуаш, агІвра апны йшчІвуш, атетрадкви апхъагакви рпахъ тамамта йшщІарцІуш, ауат зымгІва азгІвадара ахъазла магІныта йрымудашІамсуа йрайхІвуа, апхъагІвчва йшрыларкІуаш апшта дырхъпшуамца йбжъара атахъыпІ.

АпхъагІвчва рарыпхъара, рыгІзара, рбжъара зынгыи йакъвых йгъауашым. Апхъара процесс агІзарагъи абжъарагъи алапІ. Асабиква рквтабжъара айгвара, азцІабыргра, ацацхърагІара шбжъазлушла, дара рхъатала йшцкъазлушла, йзгІвадата йшгІадзынгылуашла, ахІбачва хвы рзырбауа йаъазлара шатахъу агъиквала рсквппхъадзара йаквыргІапста нхара щарда акІвыршара атахъыпІ.

Ари ауыс апны цхърагІара ду гІаудрадзитІ йара ахІарыфба йану агІвыраква, асуратква, «АцхърагІага» йаншвалыз атшарыщцараква.

АгІвра азыбжъара апны арыпхъагІв «АтамамгІвыща» — хІва йызпхъауа атетрад гІайрысабапра атахъыпІ. Ауаџа агІвра алагамта йакІвыршачІву анхараквагъи, хІарыфипхъадза агІвра йазызбжъуш атшарыщцараквагъи, ахІарыфква злу ажваквгагъи, ажванахъаквагъи аныпІ. АрыпхъагІв «АтамамгІвыща» ангІайрысабапуаш азаман йара йгІалихитІ. Йалырныс ауаштІ «АтамамгІвыща» апынхачІвы апны йгІайрысабапуата, дара апхъагІвчва ртетрадква рпны апхъарасахІат апны йгІвуата. АрыпхъагІв «АтамамгІвыща» атетрадква йрапшдзата йырхъвыхра атахъыпІ. Ауат цкъата йшынкъвыргуш йазибжъара атахъыпІ.

«АцхърагІага» апны ахІарыфкѵа зну аплакаткѵа гІарысабапра шатахъу гІарбапІ, йалкІгІата, ахІарыфдырра йаналагагІѵацауа. Йалачпам ахІарыфкѵа рыхъазла йгІарысабап ауаштІ аурышѵ бызшвала йаъу ацхърагІагакѵа.

АхІарыфдырра йхпахауа амчыбжь йалагитІ. Ауи ацкІыс рыцІа кІъасата уалагаркѵын ахІарыфкѵа рырдырра йазыгІанхауа азаман мацІхитІ. Йшбергъльу апшта, ахІарыфкѵа рыхаргІѵазара агІѵрагъи ацдырцитІ, ауаса арыпхъагІѵ асахІаткѵа датшата йананйыргІалуагъи гІаншитІ. Ауи апхъагІѵчѵа ргІарбаракѵа йгІарыкѵхпІ. Ажѵа ахъазла, апхъагІѵчѵа рапхъара рыцІа майрата йгІащгІырхуазтын йара йапхъахауа асахІат апны ахІарыф агІѵыща дырбагъи ауыла тшарыщцаракѵагІ дрычпагъи ауаштІ.

Дидактика йшгІанарбауала абыжьшыц апхъагІѵчѵа йахаргІѵазара ауыс анализ-синтез гІамальла йакІѵыршара атахъыпІ. Ауи йгІаныцІитІ, ажѵа ахъазла, арыпхъагІѵ апхъагІѵчѵа асуратла ажѵанахъа аладйырцІитІ (азцІгІара йыргылта джъауап андйыргІалгъи ауаштІ), ажѵанахъа ажѵа-ажѵала йыршитІ, ажѵакѵа шІчІѵара-шІчІѵарата, ашІчІѵаракѵа йзлалу абыжъкѵвала йдырхъѵыхитІ, ауат йрылу абыжь шыц гІалдйыркІгІитІ. АпхъагІѵчѵа ауи абыжь шыц злагІарбу ахІарыф печат шрифтлагъи напІыла йгІѵытагъи йдйырбитІ.

Ари йапшу алыхра (анализ) амщтахъ адкІылра (синтез) нхара акІѵдыршитІ, датшата йухІѵушызтын дара апхъагІѵчѵа йгІалыркІгІаз абыжь шыц злу ашІчІѵара, ажѵа (хІарыф пкъкъыла йа збарла) йаларцІитІ, ажѵанахъа андыргІалитІ. АрыпхъагІѵ апхъагІѵчѵа ахІарыфкѵа йгІайрыпхъауа, йдйыргІѵѵа йанайрыщцауа уадыргІѵана акІѵпІ.

АрыпхъагІѵ ари агІамаль апхъагІѵчѵа рапхъара азыбжьара апны шѵабыжта йгІайцхърагІитІ. Асабикѵа ахІарыфкѵа йрзапымщылуа, кІъыда-кІъыдата йапхъауа йцарыкѵын хальатІ дута йырпхъадзитІ. Ауи гІазлыцІѵа хъахъыла йгІахІырбаз агІамаль хѵы ѳазырымбауа акІѵпІ. Ари аха-

лътІ йанакІвызлакІгъи асабиква ачвыхчара атахъыпІ, ауат абыжъква ажва апны, ашІчІвара апны йацыта йгІапхъауа, ажва амагІны гІаргвынгІвуа йбжъачІвыпІ. ЙгІауахвырквын, ажва мама апны апхъа ашІчІвара ма злалу абыжъква адыркІылуа йбжъачІвыпІ, уадыргІвана ашІчІвараква адыркІылта ажва (ма-ма) йзгІапхъара атахъыпІ. АрыпхъагІв апхъагІвчва рапхъара апны ажва амагІны шгІаргвынгІвуаш дацтапІ.

АхІарыфба йгІаунатуа агІвыраква райхІара рмагІны нардзапІ (йапхъахауа ахІарыфква йырзалху анапаква ракІвмызтын). Ауи йгІалцІла арыпхъагІв йазцІгІараквала атекст амагІны шыргвынгІвыз щаквйыргыла йылшитІ. ЙгІаргвынгІвуа ажва алазтын, арыпхъагІв апхъагІвчва гІайцхъра гІумца ауат йгІарныцІуа щаквдыргылитІ.

АрыпхъагІвчва йырдыритІ сатырта йгІву ажваква апхъагІвчва йырчвыбаргвта йшгІапхъауа, ажваква райхІарагы рмагІны гІаргвынгІвырныс шмайрам. Арат йрапшу ажваква ахІарыфба ацІыхъвадза йызгІанхауа гвынгІвырапІ: абаза бызшва апны йатахъу ахІарыф ажва йалата, ауаса апхъагІвчва ужвыгъи йрымдыруа ахІарыф аламкІва йгІауауырныс баргвыпІ. ЗымгІвагы текстта йаныргІалызтын йатахъу ахІарыфшІыц зын-гІван айхІа йыгъгІайуам. Ауи йгІалцІла арыпхъагІв дамайчуа ажваква рмагІны апхъагІвчва йрайхІвуа ауат асатырква йдирыпхъара атахъыпІ.

АхІарыфба апны чІыхвта ажва щарда гІалкІгІапІ. Ауатла арыпхъагІв йапшым ажвар нхараква акІвйыршара атахъыпІ. АпхъагІвчва ауат ажваква (Псадгъыл, Абазашта, Абашта, баракъ, къраль...) рчважвара апны йырзгІарысабапуа йцара атахъыпІ. ЙаныпІ ашІырпшыра нхара акІвдыршара ахъазлагъи, апхъагІвчва бзита йхъвыцра ахъазлагъи, ажваква ргІвыща ргвныркІылра ахъазлагъи ажва щарда (хуан ххыра — чІахъва ххыра, хвата — хвата, шыла йхвытІ — йнапІы йхвытІ, йацасуа — йацлыбуа...) Ауат зымгІвалагы арыпхъагІв нхара акІвйыршара атахъыпІ.

АхІарыфба йаныпІ ауысаква, аласхІвараква, акытчаква, ажважвква. Йапхъахауата, дара атерминква (уыса, лас-хІвара...) рмагІны ргвныргІвра атахъыпІ, йгІвбахауата, ауат азбарла йддырдыритІ. АласхІвараква, ажва ахъазла, зыбыз хъымтшыс асабиква рыхъазла уызгІвымсхуаш бжъага тшарыщцарапІ, ажважвква ауат дырхъвыцитІ, рыбызшвагы тшауацІнахитІ.

АхІарыфба йану атекстква йапшым тшарыщцарала урыдынхалра атахъыпІ. Атекст гІазквчважвауи ахІарыфба анапа апны йгІарбу асурати ртемала йаквшварыквын бзипІ, ауаса ауи апшта йанакІвызлакІгы йгъалуам. Атекст рыцІа щардата йгІазквчважвауа рхъвыхра ахъазла йгІарысабап ауаштІ. Ауат аграмматика рхъвыхра ахъазлагы йгІарысабап ауаштІ (ажванахъаква гІалкІгІара, ажваква гІахІвара, ауат шІчІвара-шІчІварата йшара, йыртахъу абжыы гІаура... агыква). АпхъагІвчва атекст апны йызпхъаз ахІарыф алата ажва гІараура рылшузтын, йалдыргауа ажванахъа схемала йырзыгІарбузтын рдахІвраква бзихата йпхъадза ауаштІ.

АхІарыфба йану атекстквала арат йрапшу тшарыщцара акІвыршара атахъыпІ:

— атекст йзквчважвауа гІархІвитІ, азцІгІараква джъауап рыртитІ;

— атекст амагІныла йнадырдзахитІ;

— йара атекст йапшта гІахІвахра андыргІалитІ;

— диалог гІвыраква хъата-хъатала йапхыитІ;

— атекст хъа азгІархъвыцитІ...

АрыпхъагІв йгІайрысабап ауаштІ йапшым агІамдараква, архъвыхраква, ауат атема (атекст) йацхърагІара атахъыпІ.

Йшбергълыу апшта, апхъагІвчва абжыы, быжышІыцкІ йанапхъара ауи агІвыщцагы ддырдыритІ. АхІарыф шІыц агІвыща йанакІвызлакІгы йара арыпхъагІв йдйырбара атахъыпІ, уадыргІвана ашвъабгъыы апны плакатта йгІвыта йдйырбитІ. Ари багыата йузырхІвауа уыс аъапІ: апхъагІвчва

акъальам йа ахІаш зму арыпхъагІв йнапІы агІвра апны аныкъваща бзита йдырбара йгъи йргвындыркІылра атахъыпІ. АхІарыфква ргІвра апны апхъагІвчва хальатІ щарда рчпитІ. Ауат ахІарыф агІвра агІаджвыквџаща тамамта йрыларымкІуатагъи йгІаншитІ. АрыпхъагІв дангІвуа дацчважвитІ, йдйырбауа ахІарыф агІвыща атадйырбахитІ, ахІарыф ахъвква дрыквгІашІаситІ, хальатІдъа йшыргІвуаш дазабакІитІ.

АхІарыф агІвыща ахІауа апны йгІадырбауа йырчпауа (тшацырчпауа) атшарыщцара арыпхъагІв йзнымкІва йгІайрысабапитІ. Ауи, йапхъахауата, апхъагІвчва рымачвква багъахара ахъазла йбзитІ, йгІвбахуата, ауыла ауат агІвра тшазрыхІазыритІ. МагІын ду азыбара атахъыпІ ахІарыф злалу ахъвква ргІврагъи. ЦІабыргыта, ауи ъагІадрысабапуа зынгъи йрымгІвыс ахІарыфква рпны акІвпІ. Ажва ахъазла, ахІарыф к йзлалу ачІвагъвараква кІыда-кІыда йргІвуа тшырбжъитІ, ауаса ахІарыф къв ауи апшта йгъадынхалуам. АхІарыф шІыц агІвыща бзита йанырдырра ауи ашІчІвараква, ажваквва, ажванахъаквва йрылата йыргІвуа йадынхалитІ.

АрыпхъагІв апхъагІвчва йшзыгІвуа (рнапІы аныкъваща тамамызтынгъи) йырхъвыхра ахъазла агъвы апны йгІайд-уамца хІарыф дйыргІвра атахъыпІ. «АтамамгІвыща» апхъагІвчва йгІарцхърагІуштІ дара-дара рпны йангІвуагъи акласс апны йангІвуагъи. Ауаѡа йыргІвырныс хачІвыта йану арыпхъагІв йтахъырала йгІайрысабап ауаштІ.

Асабиква гІвба-хпа знакла йалу ахІарыфква ргвныркІылырныс, апхъара апны ауат йгІадырбауа шбжъыкІу рхъмаштылырныс швабыжта йбаргвыпІ. Ауи ахъазла йалачпу ахІарыфква рарыпхъара апны угвжважва йгъауашым. Ари азаман апны ашІырпшыра тшарыщцараква магІынду рымапІ, ажва ахъазла, **хъв-къв; хъ-къ-гъ, гІв-хІв-чІв; къ-гъ-хъ...** агыквва ргІвыщаквала йашІдырпшырныс, апхъала йддырдырыз ахІарыфква йаквахъысхныс.

АрыпхъагІв йгІайцхърыгІуштІ йапшым ахъгІвылгІараква, йдучвам адиктантква ргІвра.

АрыпхъагІв йанакІвызлакІгъи апхъагІвчва йрайхІвуамца щцалрата йырзалуата йбжьара атахъыпІ:

— ахІарыфква ргІвра апны агъъмала йнаркъвра шатахъу;

— акъальам швабыжта йшаквдмыргъвгъвуш;

— ахІарыфква йапщылата йшыргІвуаш;

— йалачпу ахІарыфква ргІвра уалганацІыкІа акъальам шгІаквуымхуаш;

— ахІарыфква ацъарата, рбжьараква ацапшыта йшыргІвуаш;

— ахІарыфква алыргата, йрымкъыщцата йшыргІвуаш...

АхІарыфдырра амщтахъ ажваква злабжу ахІарыфква бжьадыргылуамца йахъыргІвылгІауа йарыщцара атахъыпІ. Ауи акІвымкІвагъи, арыпхъагІв дгІапхъауа дара апхъагІвчва йыргІвыхуа адиктантква, агъвы йану йа печать шрифтла йгІву ажванахъаква ахъыргІвылгІауа йбжьачІвыпІ.

Апхъарасквш ацІыхъва апны 13 сахІаткІ кІыдата йгІарбапІ. Ари азаман апхъагІвчва рыбызшва атшауацІнарыхра йгъи йдучвам атекстква йарыпхъара ахъазла йгІалкІгІапІ. Ауи «ХІара-хІара хІапхытІ!» — хІва хъата йамапІ. АхІарыфба йгІаунатитІ уыздынхалуаш аматериал. «АцхърагІага» апны апхъарасахІатква акІвыршара шатахъу швапхаквакІ гІарбапІ.

АхІарыфдырра агІамта амщтахъ йакІвдыршауа асахІатква рпны апхъагІвчва йырдыруа зымгІва гІадырбитІ: йшзыгІвуагъи, йшзапхъауагъи, йшызчважвауагъи. Ари агІамта 2 акласс абаза бызшвала йызпхъуш аматериал йазнарыхІазыритІ. «ХІара-хІара хІапхытІ!» — ахъвы йгІацІанакІуа аматериал арыпхъагІв аныхІвамшква йрыквшвауа йгІайрысабашырквын бзипІ. Ауи апхъагІвчва рхъвыхгатагъи йырзалуаштІ. АхІарыфдырра агІамта йапщдзата ари азамангъи апхъагІвчва йырхачІвхъадата йгылапІ рапхъаца

дырбзийырныс, ргІвыща дрытамамырныс, ауат агІвбалагыи
рылшараква агъыырчІвырныс.

Атекстквa йапшым нхашчала (тшарыщцарала) йрыдын-
халитІ, апхъарасахІатквaгыи ари апш ащтацашчала йакІвыр-
ша ауаштІ:

1) АрыпхъагІв атекст (ауыса, алокІ, агІахІвахра) амагІ-
ны хъада йгвалата дчважвауа далагитІ. ЙалкІгІата ауи
йажва асабиква ргІзара-бжъара йазынархапІ;

2) АрыпхъагІв атекст дапхъитІ, апхъагІвчва дзыргІвитІ.
АпхъагІвчва атекст бзита йгыи йгІаргвынгІвуата йгІапхъара
ахъазла йапшым азадгалра тшарыщцараква рчпитІ: ажва-
ква шІчІварала, бжъыла йалдыргитІ; зхІваща баргву ажва-
ква йзнымкІва йырхІвитІ; ахІарыф пкъкъквала ажва ан-
дыргІалитІ... ауасамца;

3) Ажвар нхара акІвдыршитІ;

4) Атекст хъвы-хъвы йапхъитІ, йадынхалитІ (йгІархІва-
хитІ, азцІгІараква джъауап рыртитІ; уысазтын — йана-
кІвызлакІгыи йапхъахауата йара арыпхъагІв дгІапхъитІ);

5) ЙгІванхауата йшабгу атекст йапхъитІ;

6) Диалог гІвыразтын хъата-хъатамца йапхъитІ;

7) Атекст йшабгу йгІархІвахитІ...

Йшбергълыу апшта, йапхъахауа акласс апны граммати-
ка дыррата йалитІ йырдырыз ажва — терминквa: ажва,
ажванахъа, шІчІвара, хІарыф, хІарыфду, быжьхътІы,
быжьхъгІва. АпхъагІвчва ауат ажваквa магІныта йгІарныщІ-
уа шырдыруа арыпхъагІв йырхъвыхлитІ. АпхъагІвчва йд-
дырдырра атахъу йрыуапІ: ажванахъа ацІыхъва ашІасга
(йа датша знак) шдыргылуа; ашІасга амщтахъ хІарыфдула
ажванахъа ргІвуа йшгІалагауа; ахъызквa, ахъатахъызквa...
хІарыфдула йшыргІвуа; акъвгага ъагылу, шІтыга, азцІгІа-
га ажванахъаквa угІа- рыпхъара шатахъу агъиквa. Ауат
йдырхъвыхра рылшитІ зхІващчала йапшу, змагІныла
йапшым ажваквa, ажва апны ащтІыхра (ауи агыларта)
бжъыла йшгІалыркІгауа...

азыбара атахъыпI — хIарыфкI ардырра цардара даштата, йатахъымкIва заман царда аквирыдзырквын ахIарыфдыр-ра ахачIвы гызырхъйахуашым, апхъара ташахIахуштI.

Атшпсцара дакъикъа — хIва апхъарасахIатква ра-кIвыршаща ашвапхаква рпны цардата йгIарбапI.

Йшбергълыу апшта, быжъсквша йырту апхъагIвчва апхъарасахIаткI йшабгу йымпIатIауа йчIварныс швабыжта йырчвыбаргвпI. ЙырчвыбаргвпI заман царда йгIвырныс, йдзыргIвырныс, йынхарныс. Ауат ръапкътлапIккъва ласы-та йгIапситI, йцIсра ртахъхитI. Ауат зымгIвагъи рсквшпхъадзара йагIарбагапI. Ари ауыс арыпхъагIвчва ма-гIын ду азырбара атахъыпI.

АпхъагIвчва йапхъахауа амшква угIалагата йана-кIвызлакIгъи закIы-гIвба нхара (йа йгIвыта, йа йапхъата, йа йпхъадзата) йара апхъарасахIаткI апны йакIвдыршапхъа-дза тшрычIвайра тшарыщцара дрычпара атахъыпI.

Ауи йгIанакIуа ачIвыйа?

Йапхъахауа амшква асабиква йддрычпауа мачIдзапI: арыпхъагIв дчважвитI, ажва ахъазла, дара йчIвата йдзыр-гIвитI. Ауаса медицина йшахIвауала быжъсквша йырту апхъагIвчва рыхъазла 10 дакъикъакI йымпIатIауа тынчта йчIвата йдзыргIвныс швабыжта йырчвыбаргвпI. Ауи йгIалцI-ла арыпхъагIв йапхъахауа асахIатква рпны далагитIта «тшпсцара дакъикъа» акIвйыршитI. Ажва ахъазла, ари йапшзлуштI йапхъахауа атшарыщцара: арыпхъагIв дпхъа-дзауамца (закIы, гIвба, хпа...) апхъагIвчва гIайыргылитI, йырчIвахитI, ари апшта гIван-хын йырчпитI. АрыпхъагIв хачIвыта йырзйыргылитI — рбжъы дута йырхъд-мыргарныс. ТIакIв йнаскIарыквын йырчпауа атшрычIвай-ра тшарыщцараква тшырпсахуаштI, ауат гъапшызлушым. Ажва ахъазла, асахIат апны рыцIа цардата йгIвызтын, рнапIква, рымачкква дрыпIатIауа тшарыщцара рчпитI, ауа-са цардата йапхъазтын ауат йгIаргылра, рылаква хъарата йрпшра, зымгIвала тшдрычIвайра атахъхитI. Атшры-

чІвайра тшарыщцараква йрыцырхІвауа ауысаква «Ацхъра-гІага» апны йаныпІ. Ауат ракІвымкІва датшагы йара ары-пхъагІв йгІайрысабапырныс дахвитпІ.

АпхъарасахІатква ракІвыршаща ашвапхаква рпны йа-накІвызлакІгы «тшпсцара дакъикъа» — хІва йгъгІалкІ-гІам. Ауи гІазлыцІуа закІыпІ — арыпхъагІв йайрыпхъауа асабиква ангІапсауа йара рыцІа бзита йбитІ. Ауи йатахъы-зшва (асабиква гІапсазшва) йбапхъадза тшпсцара дакъи-къа акІвйырша ауаштІ.

Ауи акІвпІта, йапхъахауа акласс йгІалгауа апхъагІвчва йбжъара атахъыпІ йыздзыргІвуата йгы йчважвауа агІвычІвгІвыс йхІвауа гІаргвынгІвуата. Ауи акІвымкІвагы арыпхъагІв апхъарасквшыкІ ауацІала йылшарныс йборчпІ апхъагІвчва бзита йзапхъауа, йзпхъаз амагІны рзыхІвахуа, пшдзата йгы тамамта йзыгІвуа, ауат зымгІвагы щцалрата йырзалуата йчпарныс.

Ауи йгІаныцІитІ:

— йапхъахауа акласс апны апхъагІвчва йзапхъара атахъыпІ дакъикъакІ ауацІала ажвата 15–20, дара ауатгы гвынгІвырата, тамамта, йашІанамкІуата, шІчІвара-шІчІва-рамца;

— йызпхъауа ажвакв, атекст (напІлагІвыратагы печатъ шрифттагы) дара рхъатала йыргвынгІвуата йаъазлара атахъыпІ, ауи ажвар нхарата асквш апны йакІвдыршаз йа-гІарбагапІ;

— агъвы апынгы атетрадква рпынгы бзита йалыргата йзыгІвуата йцара атахъыпІ.

Апхъара ахІарыфдырра йащтацауата йгы йахъвыта акІвпІ йшаъу. Апхъара апны акІвпІ апхъагІвчва ахІа-рыфква бзита йргвныркІылызтын анудыруа, апхъарала акІвпІ ахІарыфдырра апроцесс злаурыбагъахауа, ауи апхъа-гІвчва лшарати щцалрати йрауыз нанардзахитІ.

АпхъагІвчва абыжкъа тамамта йырхІвауа йъарбжъауа-гы ахІарыфдырра йгы апхъара рзаман акІвпІ. ЙгІаншитІ

апхъагІвчва рсаби чважваца кІадымрышвскІва апхъарта йангІацІалуагъи: а «р» — «л» — та йанырхІвауа, а «гІв» — «гъв» — та йанырхІвауа, а «гъ» — «джъ» — та...

Ажваква, атекстква рмагІны рзыхІвауа йбжъарагъи апхъагІвчва рыбызшва атшауацІнарыхра ауыс йауапІ. АпхъагІвчва рыбызшва атшауацІнарыхра ахъазла йбзипІ, арыпхъагІв ари апш атшарыщцараква дирычпарквын:

— рыцІа йырчвыбаргву ажваква алата ажвар нхара йанакІвызлакІгъи йакІвйыршитІ;

— дара апхъагІвчва йырдыруа алокІква, атурыхква гІадйырхІвахитІ;

— арыпхъагІв дгІарцхърагІумца асабиква рбзазара йаквыргІапсу гІахІвахра аларцІитІ;

— азцІгІараква ажванахъа ауацІыхла джъауап адирьтитІ;

— асуратквала гІахІвахра аладйырцІитІ;

— агІахІвахра гІазквчважвауа амагІны рзыхІвауа йбжъитІ;

— йалапсу ажванахъаква рмагІныла йацтацауата йандйыргІалитІ... ауасамца.

АгІера азыбжъара. Акалендар-тематика план апны хІарыфкІ йазалху асахІатква рыуа азакІы «ахІарыф гІвра» — хІва йапхъитІ, ауаса ауи агІвра гІваца акІвымкІва апхъагІвчва тшарыщцаракІгъи рымчпушта гъакІвым йшаъу. Ауаъагъи йзхадыргІваз аз ахІарыф шІыц апхъарала арыбагъъарагъи агІврагъи аццитІ. Йапхъахауа акласс апны апхъагІвчва сахІатипхъадза 6–10 дакъикъа йгІвуа тшарыщцара къомкІ рчитІ, ауаса агІвра рыцІа йацтауа йцарыквын (йгІвбахуа асквпбжа агІан) ауи азаман 10–15 дакъикъа йнадырдзитІ.

АрыпхъагІв абаза бызшва ахІарыфква рбаргвыри рцардари йгІалихта агІвра рыцІа тшайтуа, антахъгъыт анхараква магІны рзыйымбауа йгІанижъта амаль гъамам. АпхъарасквшыкІ ауацІа апхъагІвчва рыцІа ймайрадзу ачІвагъвараквала йгІалагитІта хІарыфта йаъу зымгІва рзыгІвуа тшыр-

бжытІ. Ауи акІвымкІвагъи ауат ахІарыфкѳа ажѳакѳа йрылата, ажѳакѳа ажѳанахъѳакѳа йрылахта йырзыгІѳуа тшырбжытІ.

АпхъагІѳѳа агІѳрала атшарыщѳаракѳа йырѳпауа йзлагІалагауа арыпхъагІѳ йшІпшра акІѳпІ. Ауат ауи дшгІѳуа, йшигІѳуа, йнапІы шичпауа агъѳкѳа гѳы артитІ, уадыргІѳана ауи йапшѳа тшйыѳырѳпитІ. АхІарыф агІѳра йъагІалагара атахъу атетрадь ачІѳагъѳваракѳа рпны бзита арыпхъагІѳ йхъатала йгІадырбара атахъыпІ, уадыргІѳана йгІайырбитІ ахІарыф арыхъѳаракѳа, уадыргІѳана — адкІылракѳа. АхІарыф агІѳыща бзита йыргѳныркІылыркѳын йгІѳхъу ахІарыф йапшра атахъыпІ, ауи амщѳахъ «АтамамгІѳыщала» тшырбжъа ауаштІ. Арат зымгІѳагъи магІын ду ззыбара атахъу уыспІ.

АпхъагІѳѳа йазыбжъара атахъыпІ: ахІарыф дукѳагъи ачкІѳынѳагъи рзыгІѳуа, ауат радхІѳалѳа тамамѳа йыргѳныркІылуа, йыздынхалыз ажѳакѳа рзыгІѳуа, напІыла йгІѳу ашѳапхѳакѳа рзахъгІѳылгІауа, арыпхъагІѳ йгІашпхъадзауа ажѳакѳа рзыгІѳуа, йыргІѳыыз ажѳакѳа йгІазхъыргІѳылгІаз йапшыхуамѳа йырзырхъѳыхуа, хІарыф дула ажѳанахъа йшгІалагауа, аѳІыхъѳа ашІасга щдыргылуа; ауагІа рыхъызѳкѳа, ргдзахъызѳкѳа, апсауышѳвхІѳакѳа рхъызѳІыдаѳа хІарыф дула йшыргІѳуа... агъѳкѳа.

Гигиена йауата апхъагІѳѳа агІѳра апны тамамѳа йшѳІѳуш, ртетраѳѳа щѳѳІарѳІуш, ркъальамѳкѳа шыркІуаш агъѳкѳвала йбжъаѳІѳыпІ.

Йапхъахауа аѳласс апны гІѳырала рхъѳыхра нхарата ахъгІѳылгІари дикѳанѳ гІѳралаи йакІѳыршара.

Йапхъахауа аѳласс апны ймайраѳзу шѳапхала ахІарыѳѳа йану ажѳакѳвала йдырбара атахъыпІ йапшым алексиѳа гІаншаракѳа: ажѳа — синонимѳкѳа, магІын щарда гІазырѳауа ажѳакѳа, ажѳа — антонимѳкѳа.

АпхъагІвчва ахІарыфба йану ажважквa, акытчаквa,
аласхІвараквa шгІаргвынгІвуа рзыхІвара атахъыпІ, ауи
акІвымкІвагы ауат збарла йшддырдыруаш йаштазлара
атахъыпІ.

АПХЪАРА АЗЫБЖЪАРАЛА ТЕМАТИКА ПЛАН

№№ п/п	АпхъарасахIатгва ртемаквa	АсахIатгва рпхъадзара	Ажвар	ПынхачIгы (аналаквa)
1	Абазашта . Сентябрь а-ЗакI. Псадгъыл	1	Абазашта	3-5
2	XIара xIкласс, xIара xIапхъарга	1	дерс	6-9
3	Нхара. ЧгIыча	1	агIычычаква	10-12
4	АпсауыпвхIаква. АпссIачIвквa	1	ацIараквa	13-16
5	Амашина ласквa хIатла нкъвызгауа амашинаквa	1		17
6	Абжъы йгъи ахIарыф «А а» АхIарыф «А а» агIвra	1	ада	18-19
7	Абжъы йгъи ахIарыф «У у» АхIарыф «У у» агIвra	1	уадгъына	20-21
8	Абжъы йгъи ахIарыф «М м» АхIарыф «М м» агIвra	1		22
9	Абжъы йгъи ахIарыф «Р р» АхIарыф «Р р» агIвra	1	рама	24-25
10	Абжъы йгъи ахIарыф «Б б» АхIарыф «Б б» агIвra	1	амбар	26-27
11	Абжъы йгъи ахIарыф «Л л» АхIарыф «Л л» агIвra	1	лаба	28-29

12	Абжы йгы ахларыф «Д д» Ахларыф «Д д» агIвра	1	дада	30-31
13	Ахларыфквa раквахгысхра «А, У, М, Б, Р, Л, Д»	1		32-33
14	Абжы йгы ахларыф «Н н» Ахларыф «Н н» агIвра	1	нана	34-35
15	Абжы йгы ахларыф «Т т» Ахларыф «Т т» агIвра	1	тана	36-37
16	Ахларыфквa раквахгысхра	1		38-39
17	Абжы йгы ахларыф «ТI тI» Ахларыф «ТI тI» агIвра	1	тIы	40-41
18	Абжы йгы ахларыф «З з» Ахларыф «З з» агIвра	1	зары	42-43
19	Абжы йгы ахларыф «Х х» Ахларыф «Х х» агIвра	1	хан	44-45
20	Абжы йгы ахларыф «XI xI» Ахларыф «XI xI» агIвра	1	xIa	46-47
21	Абжы йгы ахларыф «II п» Ахларыф «II п» агIвра	1	пxIa	48-49
22	Абжы йгы ахларыф «III пI» Ахларыф «III пI» агIвра	1	уапIa	50-52
23	Абжы йгы ахларыф «И и» Ахларыф «И и» агIвра	1	хрина	53-54
24	Абжы йгы ахларыф «III ш» Ахларыф «III ш» агIвра	1	Лашара	55-56
25	Абжы йгы ахларыф «III шI» Ахларыф «III шI» агIвра	1	шIуб	57-58
26	Абжы йгы ахларыф «C c» Ахларыф «C c» агIвра	1	сыс	59-60

27	Абжъы йгъи ахларыф «Щ щ» Ахларыф «Щ щ» агІвра	1	щха	61-62
28	Абжъы йгъи ахларыф «К к». Ахларыф «К к» агІвра	1	кыт	63
29	Абжъы йгъи ахларыф «КІ кІ» Ахларыф «КІ кІ» агІвра	1	кІасы	64-65
30	Абжъы йгъи ахларыф «Й й» Ахларыф «Й й» агІвра	1	йара	66-67
31	Абжъы йгъи ахларыф «О о» Ахларыф «О о» агІвра	1	топ	68-69
32	Абжъы йгъи ахларыф «Ч ч» Ахларыф «Ч ч» агІвра	1	чарга	70-71
33	Абжъы йгъи ахларыф «ЧІ чІ» Ахларыф «ЧІ чІ» агІвра	1	чІахъва	72-73
34	Абжъы йгъи ахларыф «Г г» Ахларыф «Г г» агІвра	1	гара	74-75
35	Абжъы йгъи ахларыф «В в» Ахларыф «В в» агІвра	1	виноград	76-77
36	Абжъы йгъи ахларыф «ГІ гІ» Ахларыф «ГІ гІ» агІвра	1	гІапны	78-79
37	Абжъы йгъи ахларыф «Дз дз» Ахларыф «Дз дз» агІвра	1	дзсы	80-81
38	Абжъы йгъи ахларыф «Ц ц» Ахларыф «Ц ц» агІвра	1	цыца	82-83
39	Абжъы йгъи ахларыф «ЦІ цІ» Ахларыф «ЦІ цІ» агІвра	1		84-86
40	Абжъы йгъи ахларыф «Кв кв» Ахларыф «Кв кв» агІвра	1	квтІу	87-88

41	Абжъы йгъи ахларыф «Гв гв» Ахларыф «Гв гв» агІвра	1	гвагвыщ	89-90
42	Абжъы йгъи ахларыф «Хв хв» Ахларыф «Хв хв» агІвра	1	рахвы	91-92
43	Абжъы йгъи ахларыф «Хв хв» Ахларыф «Хв хв» агІвра	1	нартыхв	93-94
44	Абжъы йгъи ахларыф «Чв чв» Ахларыф «Чв чв» агІвра	1	чва	94-95
45	Абжъы йгъи ахларыф «Е е» Ахларыф «Е е» агІвра	1	пещ	96
46	Абжъы йгъи ахларыф «Ж ж» Ахларыф «Ж ж» агІвра	1	жра	97
47	Абжъы йгъи ахларыф «Дж дж» Ахларыф «Дж дж» агІвра	1	джыш	98-99
48	Абжъы йгъи ахларыф «Ф ф» Ахларыф «Ф ф» агІвра	1	фаша	100
49	Абжъы йгъи ахларыф «Хъ хъ» Ахларыф «Хъ хъ» агІвра	1	хъапщ	101
50	Абжъы йгъи ахларыф «Ъ ъ» Ахларыф «Ъ ъ» агІвра	1	ъахвтан	102
51	Абжъы йгъи ахларыф «Хъ хъ» Ахларыф «Хъ хъ» агІвра	1	хъылпа	104-105
52	Абжъы йгъи ахларыф «Лъ лъ» Ахларыф «Лъ лъ» агІвра	1	лъагъан	106-107
53	Абжъы йгъи ахларыф «Гъ гъ» Ахларыф «Гъ гъ» агІвра	1	гъны	108-109
54	Абжъы йгъи ахларыф «Гъ гъ» Ахларыф «Гъ гъ» агІвра	1	гъагъара	110-111

55	Абжъы йгы ахларыф «Къ къ» Ахларыф «Къ къ» агІвра	1	къаз	112-113
56	Абжъы йгы ахларыф «Къ къ» Ахларыф «Къ къ» агІвра	1	къым	114-115
57	Абжъы йгы ахларыф «Жъ жъ» Ахларыф «Жъ жъ» агІвра	1	жы	116-117
58	Абжъы йгы ахларыф «Жв жв» Ахларыф «Жв жв» агІвра	1	жвы	118-119
59	Абжъы йгы ахларыф «Тш тш» Ахларыф «Тш тш» агІвра	1	тшы	120-121
60	Абжъы йгы ахларыф «Шв шв» Ахларыф «Шв шв» агІвра	1	швыр	122-123
61	Абжъы йгы ахларыф «Джъ джъ» Ахларыф «Джъ джъ» агІвра	1	джъынджъ	124-125
62	Абжъы йгы ахларыф «Джъ джъ» Ахларыф «Джъ джъ» агІвра	1	Джъана	
63	Абжъы йгы ахларыф «Джъ джъ» Ахларыф «Джъ джъ» агІвра	1	джъымщы	
64	Абжъы йгы ахларыф «ГІв гІв» Ахларыф «ГІв гІв» агІвра	1	гІвара	
65	Абжъы йгы ахларыф «ГІв гІв» Ахларыф «ГІв гІв» агІвра	1	гІвыга	126
66	Абжъы йгы ахларыф «ХІв хІв» Ахларыф «ХІв хІв» агІвра	1	хІвыхІв	127-128
67	Абжъы йгы ахларыф «ХІв хІв» Ахларыф «ХІв хІв» агІвра	1	хІвара	129-130
68	Абжъы йгы ахларыф «КІв кІв» Ахларыф «КІв кІв» агІвра	1	кІвагъа	131-132

69	Абжъы йгъи ахларыф «ЧІв чІв» Ахларыф «ЧІв чІв» агІвра	1	чІва	133-134
70	Абжъы йгъи ахларыф «Джв джв» Ахларыф «Джв джв» агІвра	1	джвджвага	135-136
71	Абжъы йгъи ахларыф «Гъв гъв» Ахларыф «Гъв гъв» агІвра	1	гъвы	137
72	Абжъы йгъи ахларыф «Къв къв» Ахларыф «Къв къв» агІвра	1	къван	138
73	Витамин зщарду афачІвква	1		139
74	Абжъы йгъи ахларыф «Хъв хъв» Ахларыф «Хъв хъв» агІвра	1	хъвахъва	140
75	Ахларыфква раквахъысхра «х, хІ, хв, хъ, хъ, хв, хІв, хъв, п, пі»	1		141
76	Абжъы йгъи ахларыф «Гъь, гъь» Ахларыф «Гъь, гъь» агІвра	1	бгъьы	142
77	Ахларыфква раквахъысхра «гІ, г, гв, гъ, гь, гІв, гъь, гъь, ц, ці	1		77
78	Абжъы йгъи ахларыф «КІь кІь». Ахларыф «КІь кІь» агІвра	1	кІауа	144
79	Абжъы йгъи ахларыф «Къь къь» Ахларыф «Къь къь» агІвра	1	къьакъьа	145
80	Ахларыфква раквахъысхра	1		146
81	Абжъы йгъи ахларыф «Тл тл» Ахларыф «Тл, тл» агІвра	1	тлапад	147
82	Абжъы йгъи ахларыф «Э э» Ахларыф «Э э» агІвра	1	Эльбрус	148
83	Абжъы йгъи ахларыф «Ю ю» Ахларыф «Ю ю» агІвра	1	Юля	149

84	Абжыы йгы ахларыф «Я я» Ахларыф «Я я» аглвга	1		150
85	Ауыса «Хларыфба»	1		151
86	Абаза хларыфквга	1		152
87	Хлара хлабазапI	1	абазаква	153
88	Къарача- Черкес республика	1		154
89	Ауыса «Псадгъыл» Тхайцыхв Бемырза	1	Псадгъыл	155
90	Тобыль Тольыстан	1		156
91	Айнар дчкIвнбзипI	1	апхьарта	157
92	ЙхIлахъу мамырпI	1		158-159
93	УглакIка, углакIка, Амара! Тлабыча Мира	1	мамыр	159
94	НыхIвамш	1		160
95	Хлапхьарта, Чквту Микаэль	1	дырра	161
96	Агламтаква	1		162
97	СыцIлачкIвн. Тхайцыхв Бемырза ШагIа-зарарчы	1	чIвацIла зарарчы	163
98	ЗымIва рацIыс йхъаду	1		166 - 167
99	Аквахъысхра	1		

I. АХІАРЫФДЫРРА ЙАЗАДГАЛРА АХЪАЗЛА ЙАКІВЫРШАЧІВУ АПХЪАРАСАХІАТКВА

АпхъарасахІат атема: Сентябрь а-ЗакІ. Йапхъахауата апхъарта хІцитІ!

АпхъарасахІат амурад: Йапхъахауата апхъарта йГІа-йыз апхъагІвчва йрабадырра, йапхъахауа абжъагажвакварахІвра атахъыпІ.

ЙГІарысабапчІву асюжет суратквa: Сентябрь а-ЗакІ, «Москва», «Апхъарта», «ХІарыфба», рыбызшва тшауацІнарыхлара ацхърагІага, ахІарыфквa дырдырра шатахъу зну адиск.

АпхъарасахІат акІвшаша:

1. АрыпхъагІв асабиква акласс йГІайрайгвитІ, йырчІвитІ, йГІакІвзыршауа зымГІва йахайыргІвазитІ. АпхъагІвчва арыпхъагІв йшйыпхъуш райхІвитІ, ауи йыздыргІвра шатахъу, кІара йархІвуашызтынги кІара ртахъхузтынги рнапІы щтГІырхра шатахъу дйырбитІ. АрыпхъагІв салъам азаджв-азаджв йшйайхуаш йазибжытІ.

2. Агъвы апны сюжет сурат щарда кІныхІапІ. Ауат гІадйырбумца арыпхъагІв ари апш чважвара акІвйыршитІ:

— Ари асурат апны йыжвбитІ швара йшвапшдзата асабиква йапхъахауата апхъарта йшцауа. Ауат рпортфельквa рымапІ, пшдзата йГІвычапІ, рнашхквa бзита, рлактаквa лашарата апхъарта йтшкІаралитІ. Ауат йгвыргъѡауа йнардацитІ рпапаквa, рмамаквa, рммадуквa, рахІбачва, рдадаквa.

Ахвыцквагы гвыргъытІ, адуквагы гвыргъытІ: мгІва ду йыквлитІ апхьагІвча.

Ари амш — сентябрь а-ЗакІ — зымгІвагы йдыртлапІтІ, ауи адырраква рымш лашара акІвпІ. Апхьарта апны щарда рдыруаштІ, щарда рылшауата йцуштІ. АзджьакІ космонавтхуштІ, азджьакІ шоферхуштІ, азджьакІгы уасахчахуштІ, азджьакІгы врачхуштІ, датша зджьакІгы инженерхуштІ. ЗымгІвагы нхагІвзихуштІ, хІкъраль амч йаладырхІуштІ.

Ауаса адунай апны йъакІвызлакІгы асабиква зымгІвагы апхьарта йцауата йгъаѡам. Телевизорла йжвбазапІ къраль кѡмкІ рпны арыцхІаква рсабиква йадрьпхьара шрылымшауа. ХІара хІкъраль асабиква зымгІва апхьарта лашараква йрыгІвната йапхьитІ. Ари асурат апны Москва Красна площадь жвбитІ, Москва — хІара хІ-Псадгьыл апны рыцІа йхъаду къалапІ. Шваргы йжвдырпІ рыцІагы швдухарквын хІара хІкъраль уыс дута йырчпауа, ауаса ауат зымгІва гІажвдырра ахъазла швзапхьара атахъыпІ. УахъчІва хІалагата хІара хІзапхьауа тшыгІбжьуштІ.

АрыпхьагІв апхьара апны аХІарыфба шГІарцхърыгІуш райхІвитІ, ауи дйырбитІ, даквчважвитІ.

3. Тшпсцара дакъикъа.

Асабиква тынчта быжъ ду дмыргауа рчІварта йгІагылитІ, йгІабжьыцІитІ, йчІвахитІ, рнапІква пщдзата астал йгІаквырцІитІ, араса гІван-хын йырчпитІ.

4. Асабиква ажвакв Псадгьыл, Москва, апхьарта, класс, хІарыфба йзнымкІва йырхІвитІ, йатархІвахитІ.

5. Асабиква ацыта йддырдыритІ гІвсатыркІ:

ХІара йхІажва црипІ —

Псадгьыл, Москва, апхьарта.

6. ЙгІанхахыз азаман асабиква апахъ йхъвмаритІ. Асабиква гъагыата йгІагылитІта топ йшасуаш арыпхьагІв йдйырбитІ. АрыпхьагІв аквта дтагылапІ, атоп асабиква йырзауицтитІ, йгІазкІуа апхьарасахІат апны йддырдырыз ажвакв рыуа закІ йхІвитІта йауицтхитІ.

7. Рыбагъяхра. ЙацшІакІта ажвакѡа Псадгъыл, Москва, Красна площадь, апхъарта, класс рхІвитІ.

8. ЙанакъвыцІхуа йырхІвауа ажвакѡа ддырдыритІ:
Швымш бзихатІ. Бзила!

АпхъарасахІат атема: СабигІзарта, апхын агІагѡа-лашѡахра.

АпхъарасахІат амурад: Асабикѡа ачѡажѡара рыцІа-рыцІа йгІалагара, ауат рѡѡажѡаца хальатІта йалу гІардырра атахъыпІ.

АпхъарасахІат акІѡѡаца:

1. Ажвакѡа: Псадгъыл, Москва, мамыр рмагІны гІаддыргѡалашѡахитІ, йзнымкІѡа йырхІвитІ, ауат ажѡанахъакѡа йрылата йгІархІвитІ.

2. АхІарыфѡа йану асурат «СабигІзарта» йа йашІырпшу плакатла йынхитІ. Йапхъахауата, арышхъагІѡв йгІай-йырдыритІ апхъагІѡѡѡа йрыуата асабигІзарта йцакѡуз, ауат йырхІвауа антахъгъытгъи йырзыгІальѡаматзара атахъыпІ. Апхъапхъа ауат азцІгІаракѡала йынхитІ:

— Асурат апны йыжѡѡауайа? Йыжѡѡауада?

— Асабикѡа йырѡѡауа ачІѡыйа?

— Аминат йлыму ачІѡыйа? (ПщырхІа...) ауасамѡа асабигІзарта апны рѡѡаѡаца йгІакѡѡѡажѡитІ. Асурат апны йырѡауата йырхІѡара атахъыпІ ажвакѡа: топ, пщырхІа, пхатшахъѡа, бель, ачкІѡынхѡыц, апхІѡыспачкІѡын, сабигІзарта.

3. Асхеѡа гІарѡагакѡа йрыхайыргІѡазитІ. Ауи апны йгІарысаѡапѡѡѡу ажѡанахъакѡа:

— Ари сабигІзартапІ. (йа — Асабикѡа хъѡмаритІ.)

— Асабикѡа апхатшахъѡа апны йхъѡмаритІ.

— Мурати Аслани топ йаситІ.

— Аминат арыпхъагІв хІврапшдза лылтитІ.

Ажваква рхІвитІта йырпхъадзахитІ, ачІвагъвараквагъи агъвы апны арыпхъагІв йгІайырбитІ (|__ __ __.)

4. Тшпсцара дакъикъа.

5. АрыпхъагІв агІвра йазибжъитІ:

— АсабигІзарта апны швыгІвуазма? Ужвы хІапшыпІ
рыцІа тамамта акъальам ззыкІуа йгъи абари апшта аса-
тыркава рпны йззыгІвуа: : : | | : | | ...

6. Ауыса ддырдыритІ:

Апарта гъчвартам, Бзи-бзи удзыргІвы,
УщІалра гъатахъым. Бзи-бзи упшы!

7. ЙгІанхауа азаман апахъ йхъвмаритІ, ауысагъи ауаъа збарла йддырдыритІ.

АпхъарасахІат атема: Ккласс.

АпхъарасахІат амурад: Акласс йыгІвну апкъыгІваква йрыхаргІвазара йгъи ауат рыхъызква тамамта йырхІвауа йбжъара атахъыпІ.

АпхъарасахІат акІвшаци:

1. ЙагІвсыз асахІат йырбаз асуратла («СабигІзарта») нхара джвыквырцІитІ, асхемаква гІаргваладыршвахитІ.

2. Схемала йынхитІ. Ажванахъа *Сара асабигІзарта сцун.* зъара ажва йнадзауа рпхъадзитІ, схемала йгІадырбитІ (|__ __ __.) (Лида асабигІзарта дгъымцузтІ. ХІара апхъарта хІгІайитІ).

— Йапхъахауа ажва запшыа? (*Сара.*)

— ЙгІвбахауа ажва? (*АсабигІзарта.*)

— Йхпахауа ажва? (*Сцун.*)

3. Атема «Ккласс» йгІацІанакІуа асуратквала йынхитІ:

— ПкъыгІвата асурат апны йыгІбауа ачІвыйа?

— ХІара хІызквчІву йшпапхъауа?

— ХІара хІызквгІвуа йшпапхъауа?..

Ажваква *апхъарта*, *класс*, *парта*, *портфель*, *кџальам*,
кџарандаш, *тетрад*, *пенал*, *хІарыфба* ргвныркІылитІ,

4. Тшпсцара дакџикџа.

5. Ауыса «ХІапхъарта» ддырдыритІ:

ЙхІымапІ хІа йпшдзадзу ацІас,
Цкъата йынкџвыгІгитІ акласс,
Пшыхъ гІвнахІрыситІ, йалхІыргитІ,
ЗымгІвагџи ауи ргвапхитІ.

6. Атетрадква йрыхадыргІвазитІ, ауат нкџвгара, йхџкџа-
ра шатахџу райхІвитІ, ачІвагџвараква дйырбитІ (йап-
хџахауа, йгІвбахауа, йхпахауа, йпщбахауа).

7. Йапхџахауа ачІвагџвараква ртетрадква рпны йыр-
гІвитІ І І І : : І І І.

8. **ПынхачІвы:** АрыпхџагІв пшдзата ачІвагџвараква
рзыгІвуа тшырбџярныс райхІвитІ.

АпхъарасахІат атема: Нхара.

АпхъарасахІат амурад: Схемала ажванахџа аларцІауа
йбџара, анхара амагІны йаквырчважвара атахџыпІ.

АпхъарасахІат аківшаща:

1. Ауыса «Апхъарта» гІаддыргвалашвахитІ.

2. АгІвра тшазырбџытІ.

3. Ажваква йддырдырыз гІаддыргвалашвахитІ, ауат ры-
лата ажванахџа аларцІитІ (*апхъарта*, *хІарыфба*, *тетрад*).

4. Тшпсцара дакџикџа: арыпхџагІв ауыса йхІвумца
тшырчІвайра тшарыщцараквакІ дырычпитІ:

Тшхџагыл зны,
Тшхџагыл гІван,

ТшрычІвай зны,
ТшрычІвай гІван,
Йаншара пха-пха тшхъумгІван,
ЙгІатІы ахъышв!
ЙгІаурыс апшыхъ!
ЙыгъгІауыдсылуашым хъыхъ!

5. Асхемала ажванахъа шандыргІалуаш гІаддыргвала-
швахитІ.

8 ан. йану асурат йадынхалитІ:

— АжвакІла йгІбауа асурат хІапхъитІ —

Тдзы, пещ, унагІва;

— ГІважвакІла ажванахъа алахІцІитІ. (|__ __.)

АпхІвыспачкІвын дапхъитІ.

— ХажвакІла ажванахъа алахІцІитІ. (|__ __ __.)

АпхІвыспачкІвын акнига дапхъитІ. Апещ пшдзата йа-
лыргапІ.

6. Асхема азнакква йрыквчважвитІ (йзлагІалагауа
ажва гІанарбитІ, йацтагІайуа ажва гІанарбитІ, ажванахъа
ацІыхъва...), ажванахъа гІалыркІгІитІ.

7. 9 анапа йану асуратквала ажванахъа аларцІитІ.
ЙрыквгІашІаситІ ажвакв:

а) баца, шшра, бацкъа, баца гвара;

б) кІвагъа, мшІы, кды;

8. Тшпсцара дакъикъа;

9. АгІвра тшазырбжъитІ (II II I).

10. ПынхачІвы: ауыса «Шымтахъа» ддырдыритІ.

АпхъарасахІат атема: ЧгІвыча.

АпхъарасахІат амурад: АпхъагІвчва ажва шІыц ддыр-
дыруамца рыбызшва тшауацІнарыхра, схемала йнырхара
атахъыпІ.

Апхъарасахлат акIвшаца:

1. Ажваква *баца, бацкъа, шира, баца гвара, кды, миIы* рмагIны гIаддыргвалашвахитI.

2. Асхемаква | _ _ _ . | _ _ _ _ . йрыквшвауата ажванахъа гIархъвыцитI.

3. АгIвра тшазырбжъитI (уу уу ууу).

4. Тшпсцара дакъикъа. Ауыса «Щымтахъа», бзита йшддырдыруаш йащтапI.

5. Асурат «ЧгIвыча» йадынхалитI. Ауаъа йгIарбу зымгIва рыхъызква рхIвитI.

6. АзцIгIара — Арат ачгIвычаква зшвызцIауа дыз-да? — кIыдата апхIвыс чгIвычакви ахъацIа чгIвычакви запшу аджъауап апхъагIвчва йартитI.

7. Йыздынхалуаш ажваква: а) *уапIа, кIвымжвы, уаб-чва хъылпа, чIашва хъылпа, башлыкъ, костюм, плац, хъвдакIвырша, напIтара, наскIы, жъа, майкIа, айква, чрыкъв, амгIа, кIалаш;* б) *кIохета, кIасы, хъылпа, паль-то, пахъпранса, гъхван, тлапад, кIапхын, жъора, пхныщапIхъацIа.*

8. АзцIгIараква джъауап рыртитI:

— Асурат апны йгIбауа ачIвыйа?

— АчIвыйа анапIтара азагIгвалу?

— АчIвыйа ауи гIазлырхуа?

— АчIвыйа наскIы азагIгвалу?

— АчIвыйа ауи гIазлырхуа?

— Ари ашкIвокIва ачIвыйа? Йыздыруада?

— Ауи нкъвызгауада?

(Ари ашкIвокIва башлыкъпI йызлапхъауа. Ауи апхъала алыгажвква сасра, тацанадылра йанцуз йахъарцIун. Ари гъхваншва йаъу ауи ахъахъ йанугъи адыгъа фашапI йызлапхъауа. Ауатгъи апхъала ахъацIаква йыршвырцIун).

— Арат ачгIвычаква ужвы йабагIбауа?

АрыпхьагІв йажва: — Арат ачгІвычаква амузей апны йыгІбитІ. Афабрикаква рпны йырдажитІ йапшым уыжвгІанчІви чгІвычаква. Йанхъту асхъан ачгІвыча пхаква хІшвыхІцІитІ, ауат ахъта хІгъадырщуам, йанпхагІву ачгІвыча ласква хІшвыхІцІитІ, ауат хІгъдрыпхдзыхІвум. АчгІвыча йанцкъу, айту аныкву пшдзатагъи йхІангІалитІ. АчгІвычаква хІрызсакъра атахъыпІ. Апхъарта хІызлагІайуа кІьыдапІ. ХІпны хІшцахуа ужвы йхІышвакву хІшвыхІхта ауагІва хІызлагІвну ачгІвычаква хІшвыхІцІахра атахъыпІ. Ауат цкъата йшымпІайхуш апшта акІныхІарта йтакІнахІхитІ.

9. Ужвы хІара йхІхІырдыруаштІ уысакІ учгІвычаква шынкъвугуш гІанахІвауата:

УчгІвычаква урызсакъ ура,
Цкъата йынкъвгала,
УгІайхта упны тшануыртІлара,
Йъатахъу йгала,
УангІагылхра щымтадза
УрайгвыргъахпІ ауат ура.

10. Акласс асабиква дара рчгІвычаква шынкъвыргауа рхІвитІ.

11. Тшпсцара дакъикъа.

12. Асхемаквала ажванахъа аларцІитІ, ажванахъа йъагІалагауа, зъара ажвала йалу, йзлалгауа запшажву агъиква рхІвитІ. (Арат ачгІвычаква ахъацІаква йынкъвыргитІ. Арат ачгІвычаква апхІвысква йынкъвыргитІ).

13. ЙгІанхауа адакъикъаква 12 анапа йану асуратла йынхитІ. (Ацкъара згІвадарапІ...)

АпхъарасахІат атема: АпсауышвхІаква.

АпхъарасахІат амурад: АпхъагІвчва рыбызшва тшауацІнарыхра, апсауышвхІаква агІвычІвгІвыс йыхъазла

сабапрата йрылу йазырхъвыцра, ашІчІвара гІарбага схема-
ла йнырхара атахъышІ.

Апхъарасахлат акІвшаша:

1. ПынхачІвы дырхъвыхитІ. Асуратла азцІгІараква
джъауап рыртитІ:

— АчІвыйа апхІвыспачкІвын йылчпауа?

— АнапІтара йазыгІгвалу ачІвыйа?

— Ужвы йынкъвыргѳауа ачгІвычаква гІазырбарыда
йгы рыхъызква зхІварыда?

— АчгІвычаква шпанкъвугара атахъыйа?

— Швара йшпанкъвыжвгауа?

2. Ауыса «УчгІвычаква» гІархІвитІ.

3. Асурат «АпсауышвхІаквала» азцІгІараква:

— Асурат апны йжвбауайа?

— Ажв йацІу йзлапхъауайа? (*ХІвыс.*)

— Атшы йацІу? (*ТшшГыс.*)

— Аджъмахвыц йзлапхъауайа? (*Дзсы.*)

— Ауат анщарду? (*Адзара.*)

— Алахвыц йзлапхъауайа? (*Лачыр, ласпа.*)

— Ацыгвхвыц йзлапхъауайа? (*Цыгъчыр.*)

Жвы зму швнапІква щтІышвхстІ. Тшы змуда? ЙгІаз-
хІварыда, ачІвыйа ажв, атшы сабапрата йгІахІыртуа?
Аджъми ауаси? Ала йачпауайа? Асабиква рджъауапква
зымгІва арыпхъагІв йадикІылитІта дгІачважвитІ:

ТамампІ зымгІва йшвхІваз. Асурат апны йгІарбу пса-
уышвхІапІ. АунагІва апны агІвычІвгІвыс йгІайрысабапуа
йынкъвигитІ, йбазара апны йгІайцйырхърагІитІ. Ажв
хшы гІахІнатитІ, ауаси аджъми жъы гІахІыртитІ, атшы
хІатла аланкъвыргитІ, ала аунагІва ахчитІ. АгІвычІвгІвыс
сабап тыйызгІаргуа ахъазла ауат бзита йынкъвигитІ, йыр-
читІ. Шваргъи ауат швырхъпшуа ахІбачва швырцхърагІум-
ца швгІадзынгылитІ.

4. Тшпсщара дакъикъа.

5. АшІчІвара агІарбага знакква ддырдыритІ:

— Ужвы араъа йану зымгІва рыхъызква гІдыритІ.

ЙгІахІахвпІ йапхъахауа асурат:

ХІара йыгІбитІ ажв, ужвыгъи зны йшвхІвах асурат апны йыгІбауа ахъыз (*Ажв*). Ауи ажва шхІхІвауа хІырхъыхитІ — ауи шІчІваракІта йыхІхІвитІ. Ажваква *хІвыс, тшы, тшишІыс, джъма, дзсы* — зымгІвагъи шІчІваракІта йхІхІвитІта абари апш знак ацІахъы йацІагІгІвитІ (□).

Ужвы швапшы ажва уа-са. Зъара шІчІварата йхІхІвауайа? — арыпхъагІв напІылагъи ашІчІвараква гІвба йшнадзауа гІадйырбузшва тшацичпитІ.

— Ажва *сыс* — зъара шІчІвара йнадзауайа? (ЗакІы.)

— Ажваква *ла, лас-па, цгвы, цыгв-чыр?*

Ажва шІчІваракІта йанхІхІвауа ацІахъы апны знаккІ гІвыпІ, гІвбата йхІхІвузтын гІвзнаккІ. Йшвырхъвых: *жвы* — □; *уа-са* — □ - □

6. АжваквкІ арыпхъагІв напІылагъи тшацичпауа йхІвитІ, апхъагІвчва зъара шІчІвара йнадзауа напІыла йгІайдырбитІ: *къа-лъам, къа-ран-даш...*

ЙацтагІайуа апхъарасахІат амурад: Абна псауышвхІаква рыхъызква ддырдырра, ауатла рыбызшва тшауацІнарыхра атахъыпІ.

АпхъарасахІат акІвшаца:

1. ЙагІвсыз асахІат йырдырыз йаквшвауа азцІгІараквала нхара акІвдыршитІ.

2. 14 анапа гІахъыртІитІ, ауаъа йану ашвырква рыхъызква рхІвитІ, ауат абна псауышвхІа — хІва йызрыпхъауа дара-дара йшырхІвуш апшта арыпхъагІв йазйырцитІ.

3. Ажваквa зъара шІчІвара йнадзауа схемала йГадыр-битІ.

АрыпхъаГІв йажва: Апхъа йану ашвыр ахъыз аслъанпІ. Ауи абна жвпІараква рпны йбзазитІ, швабыжта йшвырчвгъапІ. Абна апны йГашІашвауа йафуаш ашвырквa ащапІдуквала йахъваритІта йара фачІвыта йазалитІ. Ауи амцтахъ йГайуа мшвыпІ. Амшвгъи абна апны йбзазитІ. Амшв апхынла швабыжта йчитІта шша щарда ачпитІ, агъны йанычвуа асхъан ауи ашша фачІвыта йазалитІ. АГІапынла йанГашІыхахра амшв швабыжта йамлаганпІ.

— Йыздыруада, амшв афачІвквa зымГІва рацкІыс бзи йабауайа? (Амшв афачІвквa зымГІва рацкІыс ацха бзи йабитІ.)

Амшв амцтахъ йану ахъыз **квѣджмапІ**. Аквѣджмагъи абна йбзазитІ. Апхъала хІара хІыбнаквa рпынгъи аквѣджмаквa щардата йаъан. Уахъынла ауат абна йГІалцІуанта ауаса къвашквa рпны йГайуанта ауасаквa ргъычуан. Ужвы ауат рыцІа ймачІхатІ. Амшв ачвагъи аквѣджма ачвагъи швабыжта йпхапІ. Ауат йГІарылырхитІта ахъам пхаквa рдзахитІ.

АжъачкІвынгъи абна апны йбзазитІ. Ауи асурат апны йшыжвбауа апшта алымхІаквa дупІ, апахъ щапІквa ацтахъ щапІквa рацкІыс рыцІа йайшыспІ. Ауаса йъану йГІалцІла ажъачкІвын акІадзаквa рыцІа бзита йхъаххылитІ йанГІабгъалуа ацкІыс. Адзын цІыхъваквa рапшта ажъа ахъвы апсахлитІ. Ауи абна йылу ашвырквa йырчвшвитІ. Агъны анГІаталра ахъв гІвабджъа кІанапситІта ахъв шкІвокІва гІайитІ. Агъны зымГІва шкІвокІвапІ, ажъагъи ауи ашкІвокІвара йалагІвацитІта агъачва йгъырбум. Агъны алгата агІапын анГІаталуагъи ахъв шкІвокІва кІанапситІта ахъв гІвабджъа гІайыхитІ.

4. АзцІГІара — джъауап нхара:

— Зчва гІважъу ашвыр йшпапхъауа?

— Йыздыруада, абага ахъазла йырхІвауа?

ЦабыргыпІ, абага швабыжта йквышпІ. Ауи аквтІуква агъычитІ, ахІвынапква йрайшварацитІ...

— ЗымгІва рацкІыс йхвыцу ашвыр ахъыз ачІвыйа?

— ТамампІ, ауаса белка урышвла йшапхъауа акІвпІ. ХІыбызшвала ауи тен — хІва йапхъитІ. Атен абзазаща дара асабиква йрхІвитІ.

5. Тшпсщара дакъикъа.

6. АгІвра азыбжъара (и шІ шІ).

7. Рыбагъяхра. Ажванахъа *Ажъа шкІвокІва чкІвын ласыта йыгІевитІ*. ажвала, ажва *ажъа* шІчІварала йыршитІ.

— Абнашвырква рылата локІ, турых гІархІвитІ.

(АлокІ «Амшв, аквыджъма, абага» арыпхъагІв дгІапхъитІ.)

8. АзцІгІараква джъауап рыртитІ:

— АгІвна псауышвхІакви абнашвыркви рбзазаща злапшымйа?

— Бнашвырта йжвдыруайа?

9. Ажваквa *мшвы, аслъан, ажъа, квыджъма, бага, тен* зъара-зъара шІчІвара йнадзауа дырхъвыхитІ.

10. **ПынхачІвы:** АпсауышвхІаква запшу асуратла йгІардырныс хачІвыта йрымапІ.

АпхъарасахІат атема: АгІвна псегІачІвкви архъа псегІачІвкви.

АпхъарасахІат амурад: Атемала йырдыруа ажваквa йрылархІара, апсегІачІвквa сабапрата йрылу йахаргІвазара атахъыпІ. ШІчІвара ардырра надырдрахитІ.

АпхъарасахІат акІвшашца:

1. ПынхачІвы рхъыхра ахъазла азцІгІараква:

— Бна псауышвхІата йгІдырквaз рыхъызквa гІазхІварыда?

— Бна псауышвхІа — хІва хІзырыпхъауайа?

— Ауат йрбзазащата йжвдыруайа?

2. Асурат «АгІвна апсегІачІвквa» йапшитІта апсегІачІвквa рыхъызквa гІархІвитІ. Ауат рбзазащa, рфачІвы, сабапрата агІвычІвгІвыс йзгІаргуа йаквчваживтІ.

3. АпсегІачІвквa рыхъызквa зъара шІчІварала йыр-хІвауа дырхъвыхитІ:

гва-гвыщ (□ — □), ба-быщ (□ — □), квтІу (□), квчІа-ра (□ — □), къаз (□), арба (□ — □)

4. АгІвра азыбжьара (*I I nn*).

5. Тшпсщара дакъыкъа.

6. Хъвмарра «ЙгІадыр акытча!»:

— Щажъы сгІагылитІ, нына дгІасыршІыхитІ. (*Арба*).

Зчва загъу цІхъвачІвры. (*Бага*.)

Зжъы рымфауа лымхІаду. (*Тшада*.)

— Нана, бсакъ, бхъкІы сазкІылпшитІ. (*Цгвы*.)

7. ЙгІардырыз ажваквa рылата ажванахъа схемала йыр-гІвитІ:

а) |__ __. |__ __ __. (Арба шІтитІ. Арба щажъыта йгІашІыхитІ);

|__ __ __. |__ __ __ __. (Сара абага збатІ. Абага абна апны йбзазитІ);

б) |__ __. |__ __ __. (Атшада гІвнапсауышвхІапІ. Ауи хІатла нкъвнагитІ.)

в) |__ __. |__ __ __. Ацгвы гІвнапсауышвхІапІ. Ауи ахІвынапквa акІитІ.

8. ПынхачІвы: АпсегІачІвквa рыхъызквa рзыхІвауа тшырбжьитІ, ауат рылата ажванахъа аларцІитІ.

ЙащтагІайуа апхъарасахІат амурад: АпхъагІвчва апсегІачІвквa рыхъызквa рдыруа, ауат асурат апны йгІадырбара рылшауа йбжьачІвышІ.

Апхъарасахлат акIвшаца:

1. Асурат «Архъа пссгIачIвква» йадынхалитI. ЙгIарбу апссгIачIвква рыхъызква рхIвитI (лахIваквайчIва, кIвы-кIва, жвцIы, цIис, къанджъа, хIвыхIв, уарба).

2. АцIисква апсабара йшауу, ауат сабапрата йгIаргуа йаквчважвитI.

3. Ауыса «АцIараква» ддырдыритI. (АрыпхъагIв ауыса шабгу дырзапхъарквын бзипI.)

АцIараква, ацIараква,
АцIара — цIарапIараква,
АцIара — цIарапIараква
АчIвацIла йгIахъачIватI.
АцIараква, ацIараква,
АцIара — цIарапIараква,
РпынцIа шварашвутIквала
Уарад рхIвитI уахъчIва.

ТхIайцIыхв Бемырза

4. Тшпсщара дакъикъа.

5. АгIвра тшазырбжъитI: ии уу.

6. □ — □ схема зму ажва гIархъвыцитI, ашIчIвараква йзапшзнаку йырчIву гIадырбитI.

7. АпссгIачIвква рыхъызква алата ажванахъа алар-цитI, схематагъи йгIадырбитI.

8. Хъвмарра «ЙгIадыр!»

— Наквпа — гIаквпа цIыхъва ршвшва. (*Къанджъа.*)

— Адзы стакъатIитI, ауаса сгъбгIадзахум. (*Бабыщ, къаз.*)

9. **ПынхачIвы:** АпссгIачIвква рыхъызква ддырдырныс, асуратквала ауат гIадырбарныс хачIвыта йрымапI.

II. АХІАРЫФДЫРРА ЙАЗЫНАРХУ АПХЪАРАСАХІАТКВА

АпхъарасахІат атема: Абжъы йгъы ахІарыф **А, а.**

АпхъарасахІат амурад: Абжъы **а** йахадыргІвазитІ, ауи ажваквa рпны йрызгІалкГІауа йырбжъитІ.

АпхъарасахІат адгалчІквa: апхъага, «АтамамГІвыща» тетрад, ахІарыфквa зну аплакат, карточка, асуратквa, рыбызшва атшауацІнарыхрала ацхърагІага, ахІарыфквa дырдырра шатахъу зну адиск.

АпхъарасахІат акІвшаша:

I. АпхъарасахІат тшазрыхІазырра.

Адзын гІаталитІ,

ХІапхъарта кІкІитІ.

Апхъара джвыквхІцІитІ,

ХІгвыргъыитІ хІара.

II. АпхъарасахІат атема шІыц адынхалра.

Ацгъы хысуа йгІайитІ ква:

Арба талхитІ агъадац,

Ан йгІачвылххитІ лджвджвахъаквa,

Аба йгІайцхитІ рхІвыс хъачІац. (*Л. Джъ.*)

1. Асхема знакквa шырдыруа дырхъвыхитІ.

2. 18–19 анапаквa йану асхемаквала ажванахъа аларцІитІ:

АчкІвын хІарыф аныыргІалитІ. (| __ __ __.)

Асабиквa ада йапшитІ. (| __ __ __.)

Автобус акыт йцитІ. (| __ __ __.)

3. Асуратквала азцІгІара — джъауап нхара акІвдыр-
шитІ, уадыргІвана ажванахъаква йрыдынхалитІ:

— Асурат апны йыжвбауайа? (*Арба.*)

— Арба йачпауайа? (*Арба шІтитІ.*)

Арба шІтитІ.— Ари ажванахъапІ. Ажванахъа гІва-
жвакІла йалапІ. Ажва арба шІчІварала йыршитІ: *ар-ба*. Йап-
хъахауа ашІчІвара гІвбжыкІла йалапІ (*а, р*), йгІвбахауагъи
гІвбжыкІла йалапІ (*б, а*). АгІвшІчІваракІгъи йрылапІ
абжъы (*а*), ауи агыларта рхІвитІ.

4. Абжъы хІарыфла йшгІарбу арыпхъагІв йрайхІвитІ,
йара ари асахІат апны абжъы **а** хІващата йаму (ашІауацІа
хвитта ахІауа гІатыцІитІ) дырхъвыхитІ.

III. Тшпещара дакъикъа.

Топ, топ, топ!

Лачватоп!

Ухъапал сара стоп!

Топ, топ, топ!

УнаквпагІаквпа, сара стоп!

Ухъапал дута, ухъапал хвыцта,

Аныла уыцІкъа, арыла уыцІкъа.

УъацалакІгъи са уызбапІ,

УъацалакІгъи са снадзапІ!

Топ, топ, топ!

5. АхІарыф **а** печат шрифтла йшаъу йзынкІва йдйыр-
битІ, ахІарыфду хлабакІла йалапІ — хІва арыпхъагІв йани-
хІвауа ахІарыфба йану асуратгъи гІайрысабапитІ. Дара аса-
биква рстолква рпны ахІарыф **А** акарточкаквала йандыр-
гІалитІ.

6. АхІарыф **а** дутагъи йчкІвынтагъи агІвра йазрыхІазыр-
ра ахъазла рэлементква ргІвырныс йащтапІ. (Л А л а)

7. Ажваквва *арба, ада* шІчІварата йзлалу гІарауитІ,
ашІчІвараква рпны абжъы **а** агыларта гІархІвитІ.

Апхъага апны ашГІвара знаква шГІарбу, ажва *ада* апны йГІвбахауа азнак дырхъвыхитГта ажва *арба* ари апшта йырчпитІ:

а	?
---	---

 -

?	а
---	---

8. Кытча йаситІ:

— Адзы апны йГІадритІ, ауаса йыгъпслачвам. (*Ада.*)

Ажваква ада, автобус злалу абыжъква гІардыритІ, автобус ахъазла ауыса арышхъагІв дырзапхъитІ:

Зджъара уанцуш автобус бзипІ,
Йъаутахъу йара уагитІ,
АквчІварта тІатІаква тынчдзапІ,
ЛашарапІ, пхапІ — сара йсгвапхитІ.

IV. АпхъарасахІат атема шІыц рыбагъбахра.

1. УахъчІва йхІхІырдырыз запшхІарыфйа?

2. Апхъага апны ажваква шІчІварала йшыршауа жвба-ма?

3. Асхемаквала швшынхалуш зымГІвагъи йГІашвгвын-гІвыма?

V. ХІхъа хІырхъвыххпІ.

— Швшынхаз швгвапхама?

— РыцІа йшвгвапхайа?

— Баргвырата швзынйайа?

VI. ПынхачІвы: АхІарыф а ъагІву гІарауа тшыр-бжъитІ, абжъы злу ажва гІархъвыцитІ.

ЙацтагІайуа апхъарасахІат амурад: АхІарыф а рзы-гІвуа, йзапхъауа, ажваква рпны ауи рызГІалкІгІауа йазы-бжъара атахъыпІ.

АпхъарасахІат акІвшаша:

1. ПынхачІвыла архъвыхраквa:

а) йызпхъаз ахІарыф гІаддыргвалашвахитІ, ауи агІвы-
раква рпны йгІадырбитІ;

б) абжьы а запхъа йгылу ажваквкІ гІархъвыцитІ, ауат
шІчІварала йыршитІ;

в) абжьы а ажва аквта, ацІыхъва йгылата швапха гІар-
хъвыцитІ.

2. Суратла азцІгІара — джьауап нхара акІвдыршитІ,
ажванахъакІгъи алдыргитІ:

— Асурат апны йыжвбауа ачІвыйа?

(Арба, автобус, асабиква.)

— Асабиква йырчпауа ачІвыйа?

(Асабиква ада йапшитІ.)

— Аджьауап ажвакІла йгІашвтма, момкІва ажванахъала
йгІашвтма? (Ажванахъала.)

— Швджьауап зъара ажвала йалайа? (Хпа.)

3. Ажва *ада* шІчІварала, бжьыла йыршитІ.

4. Тшпсцара дакъикъа. («ШЦымтахъа».)

5. АгІвра йазыбжьара:

а) арыпхъагІв ахІарыф чкІвын агІвыща агъвы апны
йгІадйырбитІ йгъи акъальам аныкъваща гІаргвынйыргІвитІ;

б) ахІауа апны рнапІква тамамта йацырчпауа *а* ргІвауз-
шва тшырчпитІ;

в) ртетрадква, ркъальамква зымгІва тамамта агІвра йаз-
дыхІазыритІ;

г) ртетрадква рпны ахІарыф *а* аэлементква ргІвитІ
(*o* *o*) уадыргІвана йшабгу (*а*);

6. Ауыса «Ада» ддырдыритІ, ажва баргвква рхІваща
йаквгІашІаситІ.

7. АхІарыф ду **А** агІврагъи апхъапхъа аэлементквала
йгІалагитІ, уадыргІвана йшабгу йыргІвитІ.

8. Агъвы апны заджв-гІвыджъ ахІарыф ргІвитІ.

9. **ПынхачІвы:** *а*, **А** рзыгІвуа «АтамамгІвыщала» тшыр-
бжьара атахъыпІ. (8 ан.) АтамамгІвыща йану асуратквала
йынхитІ: асуратква къарандашла йырчІвагъвитІ.

АпхъарасахIат атема: Абжъы йгъы ахIарыф У, у.

АпхъарасахIат амурад: у йахадыргIвазитI, рыбызшва тшауацIнадыритI.

АпхъарасахIат адгалчIкIва: апхъага, «АтамамгIвыща» тетрад, ахIарыфкIва зну аплакIат, ахIарыфкIва рбыжъгаща зну адиск, рыбызшва атшауацIнадырхIала цхърагIага материал.

АпхъарасахIат акIвшаща:

I. АпхъарасахIат тшазрыхIазырра.

ЗымгIва швымуа, йшвырхъвыхстI,

Азаджв азаджвгъы швишыхстI.

XIабадыритI, хIабабитI,

XIапхъарнысгъы бзи йыгIбитI.

II. ПынхачIвы рхъвыхра:

— ЙгIву ажвакIва рпны ахIарыф а гIарауитI.

— АрышхъагIв йхIвауа ажвакIва рпны абжъы а злу ашI-чIвара гIалыркIгIитI.

— Ауыса «Ада» збарла йгIархIвахитI.

Агъвы йкIыду аплакIат апны ахIарыф а гIарауитI.

Абжъы а ажва апхъа, акIвта, ацIыхъва йгылата йгIархъвыцитI, ажвакIва шIчIварала, ашIчIваракIва бжъыла йыршитI.

— АзцIгIаракIва: «Ари ачIвыйа?», «Ари дзачIвыйа?» апхъа ажвакIла, уадыргIвана ажванахъала джъауап артуа йырбжъитI:

Ари дзачIвыйа — Саби, пхIвыспачкIвын, ачкIвын...

Ари ачIвыйа? — Самолет, цгвы, тамщакъ...

АсабикIва хъвмаритI. Асамолет псегIитI.

Атамщакъ птшытI.

III. АпхъарасахIат атема шIыц адынхалра.

Уыта йпахIба XIапIатIыщ

Уаса щарда йкIитI а-Чбыщ. (Л. Джь.)

1. Абжы йгы аҠарыф у йахадырҠвазитҠ.
2. Ауи ахъазла суратла азҠҠара — нхара аҠвдыршитҠ:
— Асурат апны йыжвбауайа? (Асабиква.)
— Асабиква йырчпауа аҠвыйа? (ЙхъвмаритҠ.)
— Ауат шпахъвмаруа? (Поезд-поездта.)
— ДзачҠвыйа йапхъахауата йгылу? (Хъыз йыхъырҠитҠ.)
— АчҠвын йчпауа аҠвыйа? (У-у-у — хҠва дхъвмаритҠ.)
— Ауи йпыквкв шпайчпауа? Шваргы ауаса йшвхҠва-
стҠ (рпыквкв драуитҠ, йдрыгъажьитҠ, йырхҠвитҠ: у-у...)
3. АпхъаҠвчва абжы у йацырхҠвитҠ, уадырҠвана гвыш-
гвышта, заджвы-заджвта, сатыр-сатырта.

IV. Тшпсцара дакъикъа.

ХҠара хҠапхъун — хҠҠапсатҠ,
Атшпсцара заман гҠадзатҠ.
Ужвы тынчта хҠацҠҠагылпҠта,
Азаджв-азаджвгъи хҠипшыпҠта,
ХҠнапҠы чкҠвынкв аквхҠкъапҠта,
ХҠщапҠы чкҠвынквала хҠыгҠвпҠта
ХҠчҠвапҠ, хҠҠагылхпҠ,
ХҠхъалпҠ, хҠҠабгъалхпҠ
Псыпгъи бзита йтагҠапҠта
ХҠчҠвахпҠ ужвы хҠаргы тынчдзата.

(Атшпсцара дакъикъа амщтахъ йнахҠырдзахуаштҠ хҠа-
пхъарасахҠат.)

4. Асабиква пцҠҠвы-пцыгҠв йҠабжыцҠитҠта ахъвмар-
ща шыц (поезд-поезд) гҠадырбитҠ: у — быжхътҠыта йцуз-
тын: «апоезд» мгҠвайситҠ, быжхъгҠвазтын — йҠашҠаситҠ.
(АрышхъаҠв йдйырдыритҠ, аҠарыф у абаза бызшва апны
гҠвбжыкҠ шҠанарбауа. ЙашҠшвырпшы: ура, Мура).

5. Ажванахъа йазхъвыцитҠ. Асхема |__ __|. Йаквшва-
уа ажванахъа алдыргитҠ (*Мурат у-у-у йхҠвитҠ*): зъара
ажвала йалу, запшажву абжы у злу...

6. Аплакрат апны аҠарыфкв *ау, уа* гҠарбапҠ. Арып-
хъаҠв шҠчҠваракҠтагы гҠвшҠчваракҠтагы дгҠапхытҠ, ауа-
са йшцауа апхъаҠвчва схемала йҠадырбитҠ: ау-

а — у; ау — ау; уа = у — а; уа = уа

7. Асабиква у алата ажва гIархъвыцитI (ажва апхъа, аквта, ацIыхъва йгылата). Ауат ажваквa шIчIварала, ашIчIвараква бжыла йршитI, у агыларта гIархIвитI. (Ажваквa уара, Умар, Мура). Ажва *самолёт* алата ажванахъа гIархъвыцитI. (Асамолет псгIитI. Асамолет *у-у* гIахъгитI).

8. ЙгIанхаз азаман «Поезд-поездта» апахъ йхъвмаритI.

V. АпхъарасахIат атема шIыц рыбагъяхра.

1. Схемала нхара швгвапхума?

2. Асабиква у алата ажва гIархъвыцитI.

3. АрыпхъагIв дналапа-гIалапумца ашIчIвараква гIад-йырхIвитI.

VI. Швынхаша хвы аквшвцIа.

1. Швынхаз швгвапхама?

2. АпхъарасахIат апны шIыцрата йжвдырйа?

3. ЙгIашвгвнымгIвыз кIара гIанхама?

VII. ПынхачIвы: 20 ан. йапхъитI, асуратквала йынхитI.

ЙацтагIайуа асахIат амурад: АхIарыф у рзыгIвуа йб-жъара, рыбызшва тшауацIнарыхра атахъыпI.

АпхъарасахIат акIвшаца:

1. АгIвра йазрыхIазырра апхъала асабиква рчIваца, ркъальам акIыца, ртетрадквa рщIацIаца йахъырпшра атахъыпI.

2. АрыпхъагIв ахIарыф у апхъа чкIвынта уадыргIвана дута йшыргIвуа гIадйырбитI.

3. АпхъагIвчва ахIауа апны ахIарыф чкIвын агIвыща тшацырчпитI.

4. АхIарыф ахъвквa атетрадквa рпны йыргIвитI, уадыргIвана йадкIылата йыргIвуа тшырбжъитI.

5. Тшпсцара дакъикъа. (Рнапкъва, рымачкьва тшпсдыр-
щара атахъыпІ.)

6. АрыпхъагІв ахІарыф йшабгу У дута йшыргІвуа дйыр-
битІ. АпхъагІвчва ахІауа апны йыргІвуазшва тшырбжытІ,
уадыргІвана ртетрадкьва рпны ахІарыф аэлементкьва ргІвитІ,
йащтагІайуата — ахІарыф шабгу.

7. Гвьиджь-хгІвы гІабжыцІитІта агъвы йкІыду аплакрат
апны ашІчІваракьва *ау, уа, ууа, ауу* андыргІалитІ.

8. Рыбагъахра: АхІарыфба йану асуратла чважвара
акІвдыршитІ:

— Асурат апны йгІбауа дзачІвыйа? (*АпхІвыспа.*)

— АпхІвыспа ачІвыйа йылчпауа? (*Ауи лмама дьлицхъра-
гІитІ. Атамцакькьва лджвджвитІ.*)

— АпхІвыспа хвыц йлызнийыз ачІвыйа?

— АчІвыйа ауи йылхІваз? ШвгІапхъастІ: (*Ау-уу!*)

9. Апхъара йязыбжъара. АрыпхъагІв ахІарыф пкъкъкьва
йгІарылихитІта гІвнапІыкІла йымата а, у гІадйырбитІ, ауат
запшу кІыда-кІыдата апхъагІвчва йырхІвитІ, уадыргІвана
арыпхъагІв йыму ахІарыфкьва адикІылитІта йгІайрыпхъитІ.
Абыжкьва апхъапхъа йапцІырхвхвата йырхІварыквын
(а-а-а-у-у) ауаштІ. АхІарыфкьва агъвы апны йандыргІалыз
йзнымкІва йапхъитІ. Араъа арыпхъагІв у агІвхІващакІгъи
гІайрысабапра атахъыпІ.

10. Ажва *Ау!* йадынхалитІ, ауи амагІны йшгІаргвын-
гІвуа апшта йырхІвитІ:

— Ари ажвапІ. Ажва гІвбжыкІла йалапІ (*а, у*). Ргылар-
такьва хІпсахпІта хІгІапхъапІ: *Уа!* ЙзгІахъада ауи апш бжы?

— Ауи асаби пшка данчІвыуа йапшпІ.

— Ауи йджъаущауа закІ уанйарыквын йухІвалитІ.

11. АрыпхъагІв ахІарыфба йану ашІчІваракьва дгІары-
пхъитІ, ауи йцІыхъва йтагыла асабиквагъи гІапхъитІ. Ары-
пхъагІв дналапагІалапумца ахІарыфкьва гІадйырхІвитІ.

12. Асурат ацІахъ йгІарбу асхемала ажванахъа аларцІитІ:
Асаби уадгъына даситІ. Асаби дчІвыуитІ.

13. ЙгІанхахыз азаман апахь йгІаджвылдата йрыхъв-мар ауаштІ.

14. ПынхачІвы: 21 анапа йапхьитІ. АтамамгІыщала йынхитІ. (9 ан.) Асуратква къарандашла йырчІвагъвитІ. Ауандыр асурат схемала йадынхалитІ.

АпхъарасахІат атема: Абжъы йгъи ахІарыф М, м.

АпхъарасахІат амурад: М йахаргІвазара, ауи алата ажва рзгІахъвыцуа, йзгІапхъауа йбжъара атахъыпІ.

АпхъарасахІат адгалчІвква: апхъага, «АтамамгІвыща» тетрад, ахІарыфква зну аппакат.

АпхъарасахІат акІвшаща:

I. АпхъарасахІат тшазрыхІазырра.

ЙджвыквхІцІуштІ апхъара хІара,
ХвбамкІва йгъгІагІгуашым зымгІва.

II. ПынхачІвы рхъвыхра.

— Ауыса «Уадгъына» гІархІвитІ.

— АхІарыфква **а**, у рылата шІчІвара ргІвитІ (агъвы апны).

— Абыжъква **а**, у рылата ажва гІархъвыцитІ.

III. АпхъарасахІат атема шІыц адынхалра.

Маци Мади йагІвзачвапІ,

МцакІ йаршышитІ — йагвлячвапІ.

Мшыта йрылапІ аджъамгІат,

Мара-мзыта йкІкІитІ ауат. (*Л. Джь.*)

АхІарыф уахъчІва йхІхІырдыруаш ауыса апны йалу-ма? (*Маци, Мади, мцакІ, мшыта, мара-мзыта.*)

1. Суратла (22 анапа) чважвара акІвдыршитІ.

— Асурат апны йыжвбауа дзачІвыйа? (*Мама.*)

— Мама йлчпауа ачІвыйа? (*Мама аквчІварта дыкв-чІванІ.*)

— Мама йлыму дзачІвыйа? (*Мама асаби длыманІ.*)

— Датшагы араџа йжвбауайа? (*Асаби али.*)

2. Ажванахџа йадынхалитІ. АрыпхџагІв ажванахџакІ йхІвитІ (*Мама аквчІварта дыквчІванІ.*), уадыргІвана даз-цІгІитІ:

— ЙсхІваз ажвума ажванахџума? (*АжванахџапІ.*)

— Зџара ажвала йалайа ажванахџа? (*Хпала.*)

— ЙгІашвхІва йапхџахауа, йгІвбахауа, йхпахауа ажвакџа...

— Ажванахџа схемала йгІашвырба (|__ __ __.)

3. Ажва *мама* йаквгІашІаситІ. Ажва шІчІварала йршитІ (*ма-ма*), ашІчІваракџа злалу абыжџкџа рхІвитІ. ЙырзгІвуа йгы йырзыхІвауа ахІарыф гІадырбитІ (*а*), йрымгІвыс абжџы гІархІвитІ (*м*), ауи хІвацџата йаму дырхџвыхитІ. (*Апыкџкџа пырас гІандыршитІ.*)

4. Абжџы *м* злу ажва гІархџвыцитІ. (*Му, мама, мара, Мура.*)

5. АхІарыф *М* (йдутагы йчкІвынтагы) арыпхџагІв йдй-ырбитІ, агџвы апны ажва аларцІитІ. (*Ма-ма, му- му, ум- ум.*)

6. АшІчІвара *ма*, ажва *мама* агџвы апны йанырцІитІ. Ажва *мама* алацІара апхџала шІчІварала йршитІ (*ма-ма*), зџара шІчІвара йнадзауа гІархІвитІ (йапхџахауа ашІчІвара — *ма*, йыгІвбахауа — *ма*, йапхџахауа абжџы — *м*, йыгІвбахауа — *а*). ЗымгІва йацырхІвитІ ашІчІвара *ма*. Ажва *мама* гІвра ахџазла йызланамхџауайа? (*ма*). Ауи ашІчІварагы дыргылхитІ (*ма*) йгы ажва *ма-ма* гІандыршитІ. ЗымгІвагы йацыта йапхџитІ.

IV. Тшпсџара дакџыкџа.

Тшхџагыл зны,

Тшхџагыл гІван.

ТшрычІвай зны,

ТшрычІвай гІван.

Йаншара пха-пха

тшхџуымгІван

ЙгІатІы ахџышв,

ЙгІаурыс апшыхџ

ЙггІауыдгылуашым

хџыхџ.

7. АшIчIвара му адынхалра:

— ЙалахIшвырцIастI ажв анцIыруа бжыта йаргауа.

— ДзачIвыйа йзгIахъу ажв шцIыруа? (*Му!*)

— ШваздыргIвыстI сара йшсхIвауа! (*Му!*)

— Зъара бжы йнадзауайа? (*М-у.*) йапхъахауа *м* акIвпI, йыгIвбахауа *у* акIвпI, агIвбагы ацыта — *му*. ЙанхIшвырцIастI ари ажва агъвы апны, аплакат апынгы йгIашвау.

8. АхIарыфба анапа йану арыпхъагIв апхъа дгIапхытI, уадыргIвана зымгIвагы ацыта, сатыр-сатырта, заджвы-заджвта.

9. АлкIгIара апхъара. АрыпхъагIв ашIчIвараква гIайхIвитI, апхъагIвчва ауат гIарауитI.

10. Апхъара: анапа йану зымгIва апхъагIвчва йацтаца-уа йапхытI.

V. АпхъарасахIат атема шIыц рыбагъяхра.

АпхъарасахIат апны йгIдырыз ачIвыйа?

ЗымгIвагы йацыта ажванахъаква шIчIвара-шIчIвара йапхытI.

VI. Швынхаша хвы аквшвцIа.

1. Швынхаз швгвапхама?

2. АпхъарасахIат апны шIыцрата йыжвдырйа?

3. ЙгIашвгвнымгIвыз кIара гIанхама?

VII. ПынхачIвы: 22 анапа йапхытI.

ЙацтагIайуа апхъарасахIат амурад: АхIарыф *м* агIвра йазыбжъара, атекст йарыпхъара атахъыпI.

АпхъарасахIат акIвшаша:

1. Йапхъахауа асахIат йзпхъаз атекст йапхъахитI, ашIчIвараква ззадымкIылуа, хIарыф-хIарыф йгIапхъаквауа тамамта йшапхъушла уырцхърагIара атахъыпI.

2. Абызшва атшауацIнарыхра. АхIарыфба йану асурат-квала чважвара акIвдыршитI:

— Мама Нури длыцта аткван дцитІ.

— Дада аферма рыжвква йхчитІ.

3. Йапхъахауа атема апны ажванахъа йаквгІашІаситІ, йгІвбахауа апны асабиква хвитта йчважвитІ, ажва ахъазла, атема «Ферма» абари апш азцІгІараква джъауап рыртитІ:

— Асурат апны йыгІбауа ачІвыйа?

— Аферма апны йырхчауа ачІвыйа? (*Арахквва.*)

— Арахквва зхчауа дзачІвыйа? (*Дада.*)

— Дада арахквва йабайырцауа? (*АхІвырта.*)

АрыпхъагІв йалайырхІауа йрайхІвитІ: — Арат рахвыпІ. Ауат щарда йнадзитІ йгьи ахІвырта апны йхІвитІ. Ауат арахквва швабыж бзита йынкъвыргитІ. Арахквва апхъала напІыла йырхъун, джъабагІа рбун, ужвы арахквва рынкъв-гара апны йапшым амашинаква гІадрывсабапитІ...

Асабиква йрайхІвитІ арахв фаида щарда шалу, ауи агІвычІвгІвыс йшгІайрысабапуа агыквва.

Ачважвара апны ажванахъа *Мама аткван дцитІ*. гІалыркІгІитІ йгьи йадынхалитІ: Ари ажванахъапІ. Ари ажванахъа ажвала йалапІ. (Йапхъахауа ажва — *мама*, йыгІвбахауа ажва — *аткван*, йхпахауа — *дцитІ*.) Ажва *мама* шІчІварала, ашІчІвараква бжыла йыршитІ.

Тшпещара дакыкыа.

4. М агІвра йазырбжыитІ:

— абжы м рхІвитІ, ауи злу ажва гІархъвыцитІ;

— ахІарыф м аэлементквва ргІвитІ;

— ахІауа апны м агІвыща тшацырчпитІ;

— ртетрадквва рпны м дутагьи чкІвынтагьи йыргІвитІ.

5. Хъвмарра: ДгІадыр дзачІву?

— «ЗымгІва рацкІыс дпшдзапІ, дбзипІ, бзидздзагьи дызбитІ. (*Мама.*)

6. 23 анапа йапхыитІ: апхъапхъа арыпхъагІв, уадыргІвана бзита йзапхъаквауа, йащтагІайуата зымгІвагьи апхыитІ.

7. Сатырта йгІву ажваквва йрыдынхалитІ:

— Ахъызква хІарыф дула йшгІву гвы артитІ;

— Йзланамхъауа ашІчІвараква асхема — знаквала йнадырдзахитІ (*ма-ши-на, а-ма-ра.*);

— АшІчІвара апны йрымдыруа абжы асхема — знак апны йшгІарбу йаквгІашІаситІ.

Тшпсцара дакъикъа.

8. Атетрадква рпны йгІвитІ (*ма-ма, ум, ам.*). Атамам-гІвыщала йынхитІ: асурат къарандашла йырчІвагъвитІ. Асхема ажва *мара* таргІвитІ. (10 ан.)

АпхъарасахІат атема: Абжы йгъи ахІарыф Р, р.

АпхъарасахІат амурад: р йахаргІвазара, ауи злу ажвак-ква гІархъвыцуа, йзапхъауа йбжъара атахъыпІ.

АпхъарасахІат адгалчІвква: апхъага, «АтамамГІвыща» тетрад, ахІарыфква зну аплакрат, ахІарыфква дырдырра шатахъу зну адиск, рыбызшва атшауацІнарыхрала цхъра-гІага материал.

АпхъарасахІат акІвшаца:

I. АпхъарасахІат тшазрыхІазырра.

Бзи йыгІбитІ хІа апхъара,

Акъыль рыпшгІара нхара,

ГІвра, дзыргІвра, бзи-бзи чІвара,

Хъвыцра, хъвмарра, ашва хІвара.

ЙагІвсыз асахІат йырдырыз арат ахачІвквала йдыр-хъвыхитІ:

— АрыпхъагІв шІчІвараквакІ йхІвитІ, апхъагІвчва йпкъкъу ахІарыфквала ауат андыргІалитІ:

— АхІарыф М алата ажва гІархъвыцитІ;

— 22, 23 анапаква йгІарыпхъитІ.

II. АпхъарасахІат атема шІыц адынхалра.

Рамазан рахвы нкъвицитІ,

Рамазан ауат йырчитІ.

Арахв цкъата йынкъвигитІ,
ЗымгІвагъи дабадырбитІ.

1. Кытча йаситІ:

— Сгъапхъахъам, ауаса нцІрата йсыму сгІвитІ. (*Къа-
льам.*)

— Мца дукІ адунай зымгІва гІанаркІкІитІ. (*Амара.*)

— Чуан чкІвын — баста хъагІа. (*Раса.*)

Аджъауапква *къальам, мара, раса* шІчІварата, бжъыта
йзлалу дырхъвыхитІ.

2. АрыпхъагІв печать гІвырала ахІарыф р дйырбитІ, ауи
алата ажва гІадйырхъвыцитІ (р апхъа, аквта, ацІыхъва
йгылата).

3. АхІарыфба йану асуратла чважвара акІвдыршитІ.

4. Ажванахъа *Умар рама йчнитІ*. йадынхалитІ. (Ажву-
ма ажванахъума, ажва рама зъара шІчІвара, бжъы йнадза-
уа, ауаъа йшыцу абжъы гІархІвитІ.)

III. Тшпсцара дакъикъа.

Тшхъагыл зны,	Йаншара пха-пха тшхъуымгІван
Тшхъагыл гІван.	ЙгІатІы ахъышв,
ТшрычІвай зны,	ЙгІаурыс апшыхъ
ТшрычІвай гІван.	ЙгъгІауыдгылуашым хъыхъ.

5. Абжъы р алата ажва гІархъвыцитІта аппакат йапш-
уамца рпны йандыргІалитІ. (*уара, урам, рама...*)

6. Апхъара:

а) АрыпхъагІв дгІапхъитІ, ажваква *Мара, Мура, Умар*
хІарыф дула йзыргІвуа райхІвитІ;

б) ЗымгІвагъи ацапхъитІ, сатыр-сатырта, заджвы-заджвта.

7. Асхемаквала йынхитІ.

IV. АпхъарасахІат атема шыц рыбагъахра.

1. Апхъарала рыбагъахра акІвдыршитІ: арыпхъагІв
йхІвауа ажваква апхъагІвчва ахІарыфба апны йгІарауитІ
(*урам, арма, мара*).

2. АхІарыф м алата ажва аларцІитІ.

3. ЙгІанхаз азаман асабиква апахь йрыхъвмарра ата-хъыпІ.

V. Швынхаща хвы аквшцІа.

1. Швшынхаз швгвапхама?

2. РыцІа йшвгвапхаз ачІвыйа?

3. ЙгІашвгвнымгІвыз кІара гІанхама?

VI. ПынхачІвы: 24 анапа йапхытІ.

ЙащтагІайуа апхъарасахІат амурад: Йызпхъаз ахІа-рыфква йрыквахъысхра, рыбызшва тшауацІнарыхра, ахІарыф р агІвыща йазыбжъара атахъыпІ.

АпхъарасахІат аквшашца:

1. ПынхачІвы рхъвыхра:

— ахІарыфква къазу-къазу йдйырбумца йгІадйыргвалашвахитІ, ауат ргылартаква рпсахуамца ашІчІвараква йгІарыпхытІ;

— ахІарыфква гІадрисабапуамца ажва аладдырцІитІ;

— ажваква *мара, рама, мама* шІчІварала йыршитІ, йзлалу абыжъква ддырхІвитІ;

— заджвы-заджвта йадрьпхытІ.

2. Суратла чважвара акІвдыршитІ:

— Асурат апны йыгІбауа дзачІвыйа? (ГІвычкІвынчва.)

— АчкІвынчва йрыму ачІвыйа?

(АчкІвынчва йырчпаз асурат рымапІ.)

— Асурат йану ачІвыйа?

(Асурат мара аныпІ.)

АрыпхъагІв асурат магІныта йаму райхІвитІ.

3. Амара ахъазла уыса, уарад рдырузтын йырхІвитІ.
ЙддырдыритІ ауыса:

«Сара спсегІитІ, спсегІитІ, спсегІитІ,

Адунай уагІата йыкву зымгІва

ЙанбжъагІвзлара стахъыпІ сара».

4. Апхъара:

— арыпхъагІв ашІчІвараква радкІылща бзита йдйыр-
дыруа дгІапхъитІ;

— зымгІвагъи йацыта йапхъитІ;

— сатыр-сатырта, заджвы-заджвта йапхъитІ.

Тшпещара дакъикъа.

5. АхІарыф **р** дутагъи чкІвынтагъи йыргІвитІ:

— апхъагІвчва рчІваща, рщапІква шгылу, ртетрадква
шыкву, ркъальамква шыркІуа дырхъвыхитІ;

— арыпхъагІв йшабгу **р** агІвыща агъвы апны йдйырбитІ:

— ахІауа апны **р** агІвыща тшацырчпитІ;

— ахІарыф аэлементква ргІвитІ;

— ахІарыф **р** йшабгу йыргІвитІ.

6. АхІарыф **р** злу ашІчІвараква ргІвитІ. (*ар, ра, ур, ра.*)

7. АхІарыф **р** злу ажвакв атекст апны йгІарауитІ йгъи
йыргІвитІ.

ЙгІанхаз азаман апахъ йхъмаритІ.

8. **ПынхачІвы:** «АтамамгІвыща» апны йгІвитІ, (11 ан.)
Асуратква къарандашла йырчІвагъвитІ, Асхема *рама* тар-
гІвитІ. 25 анапа йапхъитІ.

АпхъарасахІат атема: Абжъы йгъи ахІарыф **Б, б.**

АпхъарасахІат амурад: **б** йахаргІвазара, рыбызшва тша-
уацІнарыхра, **б** злу ажвакв йзапхъауа йбжъара атахъыпІ.

АпхъарасахІат адгалчІвква: апхъага, «АтамамгІвыща»
тетрад, ахІарыфква зну аплakat, рчважваща атшауацІна-
рыхрала цхърагІага материал, асуратква.

АпхъарасахІат акІвшаша:

І. АпхъарасахІат тшазрыхІазырра.

Апарта гъчвартам,

УщІалра гъатахъым.

Бзи-бзи удзыргІвы,

Бзи-бзи упшы!

II. ПынхачІвы рхъвыхра:

— 24 анапа йапхытІ;

— ашІчІвараква (*ма, ра, ум, ру, мар*) атекст апны йгІарауитІ;

— агъвы апны ажва аларцІитІ (*Ма-ра, Му-ра, У-мар.*);

— заджвы-заджвта йапхытІ.

III. АпхъарасахІат атема шІыц адынхалра.

Быда дгвымчІвапІ, дсаби бзипІ:

Бзита дапхытІ, бзита дгІвитІ.

Быда йзыразпІ, бзи дырбитІ —

Быджъра шбзийым гІайгвынгІвитІ. (*Л. Джъ.*)

1. АрыпхъагІв абжъы йгъи ахІарыф **Б** йахайыргІвазитІ, печат гІвырала **б** (дутагъи йхвыцтагъи) йгІайырбитІ, ауи ахІваща райхІвитІ, йдйырхІвитІ.

2. АрыпхъагІв йрыхІазырыз ажваква рпны ахІарыф **б** гІарауитІ.

3. АрыпхъагІв ажваквкІ йхІвитІ, ауат абжъы **б** рылазтын йгІархІвитІ (*уарба, Буба, арыба, барабан*), даргъи ажваквкІ рзацІузтын йапшитІ.

4. Кытча йаситІ: — Зчва загъу цІыхъвачІвры. (*Бага.*)

ЙгІардырыз аджъауап апны абжъы **а** шырхІвауа, агыларта дырхъвыхитІ. Ба-га: — Ари ажвума? (*АжванІ.*) Зъара шІчІвара йнадзауайа? (*ГІвба.*). Схемала йгІахІырбапІ — □ = □. ЙзапшшІчІварайа абжъы **б** ъахІагІауа? (Йапхъахауа.)

Асхема апны йгІахІырбапІ ба — . АшІауацІа йангІа-тыцІуа абжъы **б** пырас йанйума, йшвхІвастІ! Пырас зпчауа ачІвыйа? (*Пыкв.*) Щта, быжъхъгІвума ауи быжъхътІума? (*БыжъхъгІванІ.*)

IV. Тшпсщара дакъикъа.

Мышва баба ачва йгІалкъъан,

АгІвара йгІатпшытІ зынла.

МачІкІ тшарычІвайын абаба

Тшахънарышвтхын йычвхтІ зынла.

5. Б алата шІчІвара андыргІалитІ. (АрыпхьягІв напІыкІ-ла ахІарыф Б йымапІ, анахъаныла абыжьхътІква ацгІайыр-битІта апхьягІвчва шІчІварата йгІайрыпхъитІ: б + а = ба, б + у = бу, у + б = уб, а + б = аб.) АшІчІвараква зымгІва-гы йацырхІвитІ.

6. АхІарыф б алата ажва аларцІитІ (рыуа заджвы агъвы апны хІарыф пкъкъыла, антахъгыт аплакат апны).

7. АхІарыф йану асуратквала чважвара акІвдыршитІ:

— АчІвыйа асурат апны йыжвбауа?

— Ауи йачпауа ачІвыйа? (*Арба шІтитІ.*)

— Арахъари дзачІвыйа? Ауи хъзы йыхъшвцІа, йыхъыз б алата йшвхІва: Буба арба зъараны йшІтуа йпхъадзитІ.

Буба дпхъадзитІ.

8. *Буба дпхъадзитІ.* Ажванахъа алдыргитІ:

— Ари сгІазпхъаз ажвума, момкІва ажванахъума? (*АжванахъапІ.*)

— Зъара ажвала йалайа? Йапхъахауи йыгІвбахауи гІашвхІва.

— Ажва *Буба* зъара шІчІварата йалайа?

Йапхъахауи йгІвбахауи гІашвхІва, ауат рпны абжъы б ъашвагІауа швхІва.

— Абжъы б алата ажва гІашвхІва, агъвы апны йала-швцІа (*Буба, арба*).

9. 26 анапа йапхъитІ:

— арыпхьягІв дгІапхъитІ;

— йыргвнымгІвуа ажваква рмагІны гІардыритІ (шІтра, амбар);

— зымгІвагы ацапхъитІ;

— сатыр-сатырта йапхъитІ;

— заджвы-заджвта йапхъитІ;

— алкІгІара апхъара акІвдыршитІ. (АрыпхьягІв дгІа-пхъитІ, апхьягІвчва дызпхъаз гІарауитІ, йа арыпхьягІв йтахъырала ажваква гІарауитІта апхьягІвчва гІапхъитІ.)

V. АпхъарасахІат атема шІыц рыбагъяхра.

АхІарыфба йану асуратла чважвара акІвдыршитІ:

— Асурат апны йыгІбауа ачІвыйа?

— АчкІвын хвыц ачІвыйа йчпауа? (*Ауи миІы йхитІ*).

— Джьащахъвата кІара алазма швызпхъаз апны?

VI. Швынхаща хвы аквшцІа.

1. Швшынхаз швгвапхама?

2. Швнашхква бзита йалшвыргама апхъарасахІат?

3. ЙгІашвгвнымгІвыз кІара гІанхама?

VII. ПынхачІвы: 26 анапа йапхьитІ, «АтамамгІвыща» апны йгІвитІ.

ЙацтагІайуа апхъарасахІат амурад: ахІарыф б рзыгІвуа йбжьара, рапхъаща (ахІарыфква шІчІварата радкІылра) рбзира атахъышІ.

АпхъарасахІат акІвшаща:

1. ПынхачІвы рхъвыхра:

— алкІгІара апхъара акІвдыршитІ;

— шІчІвара-шІчІвара йапхьитІ;

— акытча гІаргваладыршвахитІ, арба ахъазла кытча аларцІитІ:

Щажьы йгІагылитІ, нана дгІанаршІыхитІ. (Арба.);

— ахІарыф Б атекстква рпны йгІарауитІ (дута, чкІвынта);

— ахІарыфба йапхьитІ.

2. Суратла чважвара акІвдыршитІ:

— Асурат апны йыжвбауада? (*АпхъагІвчва.*)

— Ауат йырчпауа ачІвыйа? Йырчпара затахъу ачІвыйа?

— Ахъышв згІартІуа ачІвыйа?

— Адежурнаква апхъарта йанбагІайуа?

3. ЙалкІгІата, арыпхъагІв дгІарцхърыгІумца асуратла заджв-гІвдыджь гІачважвитІ.

Тшпсцара дакъикъа.

4. 27 анапа йапхытІ:

— ашІчІвараква йацырхІвауа йапхытІ;

— ажваква рмагІны рархІвитІ (*Ура! Ма!*);

— ашІтыга ажванахъаква рпны знака йгылу ддырбитІ,
йышгІапхъауагъи йазырбжытІ.

5. АгІвра йазырбжытІ;

— ахІарыф чкІвын б аэлементква, уадыргІвана йшабгу
йыргІвитІ;

— ахІарыф ду Б аэлементква, уадыргІвана йшабгу йыр-
гІвитІ;

— ахІарыф б ажваква йрылата (*Буба, арба абар.*) йыр-
гІвитІ.

Асхемаквала йынхитІ.

6. **ПынхачІвы:** 27 анапа йапхытІ, «АтамамгІвыща»
апны йгІвитІ. (12 ан.) Асурат къарандашла йырчІвагъвитІ.

АпхъарасахІат атема: Абжъы йгъи ахІарыф Л, л.

АпхъарасахІат амурад: л йахаргІвазара, ауи злу ажва-
ква йзапхъауа, йырзгІахъвыцуа йбжъара атахъыпІ.

АпхъарасахІат адгалчІвква: апхъага, «АтамамгІвыща»
тетрад, ахІарыфква зну аплакат, рчважваца атшауацІна-
рыхрала цхърагІага материал, асуратква.

АпхъарасахІат аківшаца:

I. АпхъарасахІат тшазрыхІазырра.

Апхъага бгъыыц-бгъыыцта йахъхІыркшапІ,

ЙхІхъаштылхыз гІахІгвалахІыршвапІ тынчта,

АхачІвква шІыц-шІыц йгІзапІ-йхІшапІ —

АзцІгІараквагъи бзи-бзи джъауап рзгІахІаупІ. (*Тл.М.*)

II. ПынхачІвы дырхъвыхитІ:

— ажваква *арба, уарба, Буба* ргІвитІ;

— 27 анапа атекст йапхьитІ;

— ахІарыф пккъкъквала ажва аларцІитІ (*рама, мара, бара*);

— рыцІа йзампхъауа ашІчІвараква йрыпхьитІ (уа, ра, ба, аб, уб).

III. АпхъарасахІат атема шІыц адынхалра.

ЛАРБАГІВЫГА

ЛарбагІвыга — йалапІ хажвакІла.

ЛарбагІвыга йыргІвитІ ажвакІта. (*Къв.В.*)

— ЛагвырцІыцІ, лагвырцІыцІ

ЙсымаукІайа, сыла уыцІцІ! (*ХІ.А.*)

1. 27 анапа йану асуратла йынхитІ:

— Ари ачІвыйа? (Ла.) ЙацыхІхІвахитІ.

— Ажва зъара шІчІварала йалайа? (ЗакІы.)

— АшІчІвара ййжвдыруа бжъы алума? (а), быжышІыц-та йшвагІауа запшыа? (л).

— Ауи швсырбитІ абар: — йдута, йчкІвынта. (Л, л).

2. Л алата шІчІвара андыргІалитІ (*ла, лу, лы, ал, ул, лал, лым, лан*).

3. ЙгІвбахауа асуратлагы йынхитІ. Асхемала ажванхъа андыргІалитІ. (*Ма, дада, алаба.*)

IV. Тшпсцара дакъыкъа.

Адзычваквагы псгІун,

Рдамаквагы ркъъун.

Адзатшпы йгІадзан

Рдамаквагы ркъъан

ЙацгІачІвалтІ ауат.

4. Ажва *лаба* шІчІварала, бжъыла йдырхъвыхитІ, а агыларта гІархІвитІ.

5. Абжъы л алата ажва гІархъвыцитІ (*лаба, лара, ладу...*), ажваквал хІарыф пккъкъыла йандыргІалитІ.

6. АхІарыфба йапхьитІ:

— арыпхъагІв дгІапхьитІ;

— ажва баргвква гІаргвнйыргІвитІ (*аура*);

— зымгІвагъи ацапхъитІ;

— сатыр-сатырта йапхъитІ;

— заджвы-заджвта йгІапхъитІ;

— ажваква йгІалыркІгІумца йгІапхъитІ.

7. Ажваква *Умар, урам* ргІвитІ.

V. АпхъарасахІат атема шІыц рыбагъяхра.

1. АхІарыфба йану асуратла чважвара акІвдыршитІ:

— Асурат апны йыгІбауа ачІвыйа?

— АчкІвын хвыц ачІвыйа йчпауа? (*Ауи дада йлаба йый-тхитІ*).

2. Йызпхъаз ахІарыф алата гІвба-хпа ажва гІархъвы-цитІ.

3. Запш хІарыфйа йгІалкІгІара атахъу ажваква рпны?

VI. Швынхаша хвы аквшвцІа.

1. Швынхаз швгвапхама?

2. РыцІа йшвгвапхаз ачІвыйа?

3. ЙгІашвгвнымгІвыз кІара гІанхама?

VII. ПынхачІвы: 28 анапа йапхъитІ, ажваква *бара, Буба* ргІвитІ.

ЙацтагІайуа апхъарасахІат амурад: ахІарыф л ргІвуа йбжъара, рыбаызшва тшауацІнарыхра атахъыпІ.

АпхъарасахІат акІвшаца:

1. Йызпхъаз абыжъкви ахІарыфкви рыквахъысхра. АхІарыфква: *а, у, р, м, б, л* (абыжъхътІква къапщыта йгІвыта, абыжъхъгІваква квайчІвата йгІвыта) йгІарбапІ, абыжъхътІква шІчІвара шгІандыршауа арыпхъагІв йгІайхІвитІ, быжъхътІыдъа шІчІвара шгІанымшауа ашвапхаквала йдырхъвыхитІ.

2. АлкІгІара апхъара акІвдыршитІ. (АрыпхъагІв ахІарыфба апны дгІапхъитІ ашІчІвараква, ажваква, ахІа-

рыфква, дара ауат апхъагІвчва рхІарыфбаква рпны йгІара-
уитІ.)

3. 29 анапа йану асуратла чважвара акІвдыршитІ. ЙгІа-
лыркІгІитІ ажванахъа *Аврач Амра лыла дапшитІ*. Ажва-
нахъа зъара ажвала йалу рпхъадзитІ, ажва *лыла* шІчІвара-
ла, бжыла йршитІ, абжы л гІалыркІгІитІ.

4. Ажва *ла* алата ажванахъа гІархъвыцитІ, арыпхъагІв
ауи ажва амагІын щардара гвы адирытитІ (ала — ала).
Агъвы апынгы рплакатквалагы ажваквал *ла, ала* андыр-
гІалитІ.

5. Тшпщара дакъикъа апны йгІайрысабап ауаштІ ари
ауыса асатырка:

Сара спсегІитІ, спсегІитІ, Адунай йыкву зымгІва
спсегІитІ, ЙанбжъагІвзлара стахъыпІ
Адунай зымгІва сгІакІвшара сара.
стахъыпІ.

6. Л дутагы чкІвынтагы йыргІвитІ (ажваквал: *лара,
абар, ала. Абар, Лара, ала.*)

7. 29 анапа йапхытІ, ажва *ларбагІвыга* амагІны рахІв-
ра атахъыпІ.

8. ПынхачІвы: 29 анапа йапхытІ. АтамамгІвыща апны
ла, лу, лара ргІвитІ, асурат къарандашла йырчІвагъвитІ.
Асхемала йынхитІ.

АпхъарасахІат атема: Абжы йгы ахІарыф Д, д.

АпхъарасахІат амурад: д йахаргІвазара, апхъара йазыб-
жъара атахъыпІ.

АпхъарасахІат адгалчІвква: апхъага, «АтамамгІвыща»
тетрад, ахІарыфква зну аплакат, ахІарыфква рбыжъгаща
зну адиск.

Йахъвшван араса ссаква

Йсакъуа йхъапалхтІ ацІлахъыкв.

5. АхІарыфба 30 анапа йану асуратла чважвара акІвдыршитІ:

— Асурат апны йыжвбауада? (Асабикви дади.)

— Дада йчпауа ачІвыйа? (Дада асабиква турых райхІвитІ.) Ажванахъаква ажвала, ажва *дада* шІчІварала, бжыла йыршитІ, абжы д гІалыркІгІитІ, йара ауи апшта йалырхитІ ажвакв *Адам, Дама, Дана*.

6. Атекст арыпхъагІв дапхъитІ, аларбагІвыга амагІны райхІвитІ:

— зымгІвагъи ацапхъитІ;

— гвып-гвыпта, заджвы-заджвта йапхъитІ, алкІгІара апхъараква акІвдыршитІ;

— йаквахъысхуа йапхъитІ.

7. Ада ахабар йгІаквчважвауа ауыса хвыц арыпхъагІв гІван-хын дрызгІапхъитІ, збарла йддырдыритІ.

Ада штшаунащтуа збахъада?

Ада щцІрыцІыруа згІахъада?

ЙбзазитІ адзхІвынчІвква рпынква,

Бзи йабитІ багІдзара, ква.

8. Ажвакв *Умар, Буба, мама* ргІвитІ.

V. АпхъарасахІат атема шІыц рыбагъяхра.

— Асуратквала чважвара акІвдыршитІ.

— Дади асабикви йырчпауа ачІвыйа? (*Турых рхІвитІ*.)

— АчкІвын хвыц йчпауа ачІвыйа? (*Ажъа атара йта-йырчІвахитІ*.) АхІарыф йхІхІырдырыз алата ажвакв акІгІашвхъвыц.

VI. Швынхаща хвы акъшвцІа.

1. Швшынхаз швгвапхама?

2. Швызпхъаз рыцІа йшвгвапхайа?

3. ЙгІашвгвнымгІвыз кІара алазма?

VII. ПынхачІвы: 30 анапа йапхъитІ, «АтамамгІвыща» апны йгІвитІ.

ЙацтагІайуа апхъарасахІат амурад: ахІарыф д рзы-гІуа, ауи злу ажваквa йзапхъауа йбжъачІвыпІ, рыбызшва тшауацІнарыхра атахъыпІ.

АпхъарасахІат акІвшаша:

1. ПынхачІвы рхъвыхра:

— 30 анапа йапхъитІ:

— Ажваквa *Адам, Муда, Мада* рылата ажванахъа аларцІитІ.

2. Асурат «АхІврапшдзаквa» йаквшвауата чважвара акІвдыршитІ:

— Асабиквa йырчпауа ачІвыйа?

— Асабиквa ахІврапшдзаквa дзы зрыцІарчвауа ачІвыйа?

АхІврапшдзаквa магІныта йырзырбауа, ауат уырхъпшра шатахъу йаквчважвитІ.

3. АхІарыфба йапхъитІ, ажва *хІврапшдза* шыргвныркІылуаш йацтапІ.

4. Тшпсшара дакъикъа.

5. АхІарыф д аэлементквa, уадыргІвана ауи дутагъи, чкІвынтагъи, ажваквa йрылатагъи (*да, ад, да, ду, Адам дабар. Мада дабар.*) йргІвитІ.

6. ЗапшхІарыфйа йыжвгІуа тшыззыжвбжъаз?

7. ЙалкІгІата йшвгвапхаз апхъара акІвма, момкІва гІврума?

Йызпхъаз ахІарыфквала диктант ргІвитІ. (АтамамГІвыща гІадрьсабапитІ. 15 ан.)

8. **ПынхачІвы:** 31 анапа йапхъитІ, ажваквa Мудар, дабар, Дама «АтамамГІвыща» апны йыргІвитІ. (14 ан.) Асуратквa къарандашла йрыквчІвагъвитІ.

АпхьарасахІат атема: Абжыы йгъы ахІарыф Н, н.

АпхьарасахІат амурад: н йахаргІвазара, ауи злу ажва рзгІахъвыцуа, йзапхъауа йбжъара атахъыпІ.

АпхьарасахІат адгалчІвквa: апхъага, «АтамамгІвыща» тетрад, ахІарыфквa зну аплакaт, ахІарыфквa рбыжъгащa зну адиск, рыбызшва атшауацІнарыхрала цхърагІага материал.

АпхьарасахІат акІвшаша:

I. АпхьарасахІат тшазрыхІазырра.

Адиск йану йаздыргІвитІ.

II. ПынхачІвы рхъвыхра:

— ахІарыф д злу асатырквa йгІарыпхъитІ;

— ажванахъаквa йгІарыпхъитІ;

— агъвы апны хІарыф пкъкъыла ажва андыргІалитІ
(*дабар, Мудар*);

— ажва шІыцквa рылата ажванахъа гІархъвыцитІ.

АгІвра йазырбжъитІ:

— ажванахъа *Дада дабар*. ргІвитІ;

— н аэлементквa ргІвитІ.

III. АпхьарасахІат атема шІыц адынхалра

— Нана, нана, бнану дабоу?

— АхІвынчІвы дтапатІ, дабоу! (*Къв.В.*)

1. Асуратла чважвара акІвдыршитІ:

— АчІвыйа асурат апны йыжвбауа?

— Ателевизор йгІанарбауа запшмультифильмйа?

— Асабиквa йрыдзхъачІву дызда? (*Ммаду, нана.*)

2. Ажванахъа *XІара хІнана бзи дыгІбитІ*. алдыргитІ:

— Зъара ажва йнадзауайа?

— Ажва *нана* зъара шІчІвара йнадзауайа?

— Зъара бжы, щта?

— Быжь шІыцта йшвагІаз запшыйа?

IV. Тшпсцара дакъыкъа.

Тшхъагыл зны, Йаншара пха-пха тшхъуымгІван
Тшхъагыл гІван. ЙгІатІы ахъышв,
ТшрычІвай зны, ЙгІаурыс апшыхъ
ТшрычІвай гІван. ЙгъгІауыдгылуашым хъыхъ.

3. АрыпхъагІв ахІарыф Н гІадйырбитІ, ауи абыжь-хътІква ацгІайырбумца шІчІварата йгІайрыпхытІ (*на, ну, ан, ун.*)

4. Абжы Н алата ажва гІархъвыцитІ, агъвы йырзан-цІузтынгы йанырцІитІ (*на-на, Ну-на, Ну-ра, На-ну...*).

5. Апхъара:

— ажва баргвква рмагІны арыпхъагІв йрайхІвитІ (*нур, бна*);

— асатырква йгІарыпхытІ;

— ажванахъаква йгІарыпхытІ.

6. Схема злу ажванахъаква йрыдынхалитІ.

7. Акласс шацу, гвып-гвыпта, заджвы-заджвта 34 ан. йапхытІ.

V. АпхъарасахІат атема шІыц рыбагъахра.

Асуратквала чважвара акІвдыршитІ.

— Нани асабикви йырчпауа ачІвыйа? (*Телевизор йапшитІ*)

— АпхъарасахІат апны быжьшІыцта йшвагІаз запшыа?

VI. Швынхаща хвы аквшвцІа.

— Швынхаз швгвапхама?

— РыцІагы бзита швынха ауашызма?

— Швынхара апны рыцІа бзита йынхаз дгІалшвкІгІа.

VII. ПынхачІвы: 34 анапа йапхытІ.

ЙацтагІайуа апхъарасахІат амурад: АхІарыф Н рзыгІвуа, йзапхъауа йазыбжъара, апсабара бзи йдырбара атахъышІ.

Апхъарасахлат акIвшаца:

1. ПынхачIвы рхъвыхра:

— напIыкIла быжьхъгIва йымата, йнапIыкIлагы абыжьхътIы адIдырбумца ашIчIвараква (*ба, ма, ра, ла...*) йайрыпхытI, уадыргIвана абыжьхътIы абыжьхъгIвакца ацIгайырбумца (*аб, ам, ар, ан...*);

— ашIчIвараква йгIарылырхитIта ажва андыргIалитI (*а-да, да-да, Да-на, Ма-да, да-ма*);

— ажвакца *Нану, анду, Даду* рылата ажванахъа аларцIитI;

31 ан. йану асурат гIадрьсабапуамца ажванахъа аларцIитI.

2. 35 ан. йану асуратла чважвара акIвдыршитI:

— ДзачIвийа асурат апны йыгIбауа?

— АчIвийа ауат абна йызцаз?

— ЗапшгIамтайа асурат апны йгIарбу?

Асурат йаквшвауата 3–4 ажванахъала йалу гIахIвахра аларцIитI.

3. АрыпхъагIв атекст дгIапхытI, ажва баргвкца йрыдынхалитI (*жеумп, кIлат, хIерапшдза*) н злу ашIчIваракца, ажвакца йгIапхытI.

4. АпхъагIвчва йацыта, сатыр-сатырта, заджвы-заджвта атекст йапхытI, йара араъа алкIгIара апхъара акIвдыршитI.

5. АгIвра йазырбжытI:

— арыпхъагIв агъвы апны н апхъа йхвыцта, уадыргIвана йдута агIвыща дIырбитI;

— ахIауа апны апхъагIвчва йгIадырбитI н агIвыща;

— ахIарыф аэлементкца ргIвитI;

— ахIарыф йшабгу йыргIвитI.

6. Ажвакца *Нура, Нану* ргIвитI, йгIадрьсабапитI «АтамамIвыща».

7. **ПынхачІвы:** «АтамамГІвыща» апны **н** агІвыща тшад-рыщцитІ. (16 ан.). Асуратква къарандашла йырчІвагъвитІ. АзцІГІара дзачІвыйа? джъауап артитІ.

АпхъарасахІат атема: Абжъы йгъи ахІарыф **Т**, т.

АпхъарасахІат амурад: **Т** йахарГІвазара, ауи алата ажва рызгІахъвыцуа, йзапхъауа йбжъара, асабиква арахква бзи йдырбара атахъыпІ.

АпхъарасахІат адгалчІкьва: апхъага, «АтамамГІвыща» тетрад, ахІарыфква зну аплакат, ахІарыфква рбыжъгаща зну адиск, рыбызшва атшауацІнарыхра ахъазла цхъраГІага материал.

АпхъарасахІат акІвшаща:

I. АпхъарасахІат тшазрыхІазырра.

Ауадгъына хІГІазнакІ-	Хъвыцра щардагъи хІыз-
кІыхтІ,	пшитІ,
Къахвта хІчІвартаквагъи	Шыцра щардагъи хІрыз-
хІкІыхтІ.	пшитІ.

II. ПынхачІвы рхъвыхра:

— алкІГІара апхъара акІвдыршитІ;
— асуратла йандыргІалыз агІахІвахра гІаддыргвалашвахитІ;
— заджвы-заджвта йапхъитІ.

III. АпхъарасахІат атема шІыц адынхалра.

Топ, топ, топ!	Топ, топ, топ!
Топ, топ, топ!	Топ, топ, топ!
Зара даситІ атоп!	Агвара йхъыпатІ атоп! (Къв.В.)

1. Атема шІыцла йынхитІ:

— 36 анапа йану асуратла чважвара акІвдыршитІ;

— ажванахъа *XI*ара атана *xI*ырчитI. зъара ажвала йалу, ажва атана зъара шIчIварала, бжыла йалу дырхъвыхитI.

2. Ажва атана йадынхалитI, йгIалыркIгIитI абжы т, ауи хIващата йаму, быжъхътIума быжъхъгIвума йаквчважвитI.

3. АхIарыф т печат гIвырала йахадыргIвазитI, йзымкIва абжы т рхIвитI, ахIарыф т абыжъхътIква ацддырбумца йгIапхытI ($t + a = та$, $t + y = ту$, $y + t = ут$, $a + t = ат$).

IV. Тшпщара дакъыкъа.

Топ, топ, топ!	Аныла уыцIкъъа, арыла
Лачватоп!	уыцIкъъа.
Ухъапал-шIапал, сара стоп!	Унаквпа-гIаквпа, сара стоп!
Топ, топ, топ!	УъацалакIгъи са уызбапI,
Лачватоп!	УъацалакIгъи са снадзапI!
Ухъапал дута, ухъапал	Топ, топ, топ! (<i>Къв.В.</i>)
хвыцта,	

4. Абжы т алата ажва гIархъвыцитI (*тана, Ната, анат, арат, Мурат*), ауат рпны абжы т агыларта дрыбергълытI, дара ауат ажваква рылата ажванахъа аларцIитI, ажванахъаквагъи схемала йгIадырбитI.

5. Апхъара:

— арыпхъагIв дгIапхытI, йбаргву ажваква (*тара, тапара*) рмагIны райхIвитI;

— зымгIвагъи йацапхытI, азцIгIара злу ажванахъа йгIапхъара шатахъу йаквгIашIаситI;

— атекст сатыр-сатырта, заджвы-заджвта йапхытI.

6. Агъвы апны хIарыф пкъкъыла йандыргIалитI ажваква *тана, Ната, таба*.

7. АлкIгIара апхъара (арыпхъагIв йгIайхIвитI ашIчIва-раква, ажваква, апхъагIвчва ауат ахIарыфба апны йгIара-уитI) рчпитI.

V. АпхъарасахIат атема шIыц рыбагъахра.

1. Апхъарала рыбагъахра акIвдыршитI.

2. Ажваква бжбыла йалыргата йызгІапхъауа тшырб-жытІ.

3. Быжь шІыцта швзынйайа швгІазпхъуз апны?

4. АхІарыф Т асуратла йызшІырпшыа? (Антенна)

VI. Швынхаша хвы аквшцІа.

— Швшынхаз швгвапхама?

— РыцІагы бзита хІынха ауашызма?

VII. ПынхачІвы: 36 ан. атекст бзита йапхъауа тшырб-жытІ.

ЙацтагІайуа апхъарасахІат амурад: ахІарыф Т рзы-гІвуа, ауи злу ажваква бзита йзапхъауа йбжъара атахъыпІ.

АпхъарасахІат аквшаша:

1. ПынхачІвы рхъвыхра:

— атекст йапхытІ;

— агІвна псауышвхІаква рыхъазла йырдыруа гІар-хІвитІ. *Ажв, атшы, ауаса, ала* гІвнапсауышвхІапІ. Ажв ауагІа хшы гІарнатитІ; ахш ашвы, хъкІы, хвша гІалыр-хитІ. Аджъмагы хшы гІарнатитІ. Аджъма ахш хъагІапІ, ъзагагІвапІ. Атшы хІатла аланкъвыргитІ, ауаса жьы, ласа гІарнатитІ. Аласа йапшым ласа чгІвыча гІалырхитІ. Ала атдзы ахчитІ...

2. АгІвра йазырбжытІ:

— арыпхъагІв ахІарыф т агІвыща гІадйырбитІ;

— апхъагІвчва ахІарыф аэлементква ргІвуа тшырб-жытІ, уадыргІвана йшабгу йыргІвитІ, йгІадрысабапитІ «АтамамгІвыща». (17 ан.)

3. ХІарыфду Т-ла йгІалагауа ажва ргІвитІ.

(*Тата, Тама, Ната*), ауат ажваква рылата ажванахъа аларцІитІ.

4. 36 анапа йану йапхьитІ, ажваква злалу ашІчІвараква йадкІылата йапхьара шатахьу апшта йазырбжьитІ.

5. Т алата ажва гІархьвыцитІ, ауат хІарыф пкькьыла агьвы апны йандыргІалитІ.

6. Апхьарала рыбагьахра акІвдыршитІ.

7. **ПынхачІвы:** 37 анапа йану йапхьитІ, ажванахьа *Тамара дабар*. «АтамамгІвыща» апны йыргІвитІ. Асуратква кьарандашла йырчІвагьвитІ.

АпхьарасахІат атема: Абжьы йгьы ахІарыф ы.

АпхьарасахІат амурад: ахІарыф ы йахаргІвазара, ауи злу ажваква йзапхьауа йбжьара, амамыр йаквшвауата чважвара акІвыршара атахьыпІ.

АпхьарасахІат адгалчІвква: апхьага, «АтамамгІвыща» тетрад, ахІарыфква зну аплакат, ахІарыфква рбыжьгаща зну адиск, рыбаызшва атшауацІнарыхрала цхьрагІага материал.

АпхьарасахІат акІвшаща:

I. АпхьарасахІат тшазрыхІазырра.

ЙхІщардапІ уыс хІара уахьчІва,

Азамангьы цитІ ласдза.

ХІахьвапІ уыс йызлу файда,

АхачІвква хІырхьйапІ ласдза.

II. ПынхачІвы рхьвыхра:

— 36 анапа йану атекст йапхьитІ;

— хІарыф пкькьыла ажваква *Мара, Марат, Тама* аларцІитІ;

— ажва *Татым* ргІвитІ.

III. АпхьарасахІат атема шІыц адынхалра.

Схьязы сгырфум, сызламгьы гьауам. (*ДжькІа*)

АпынцІа дрыцІарумца анцІра йалдыргитІ. (*Къарандаш*)
(ТІ.В.)

Арат ачІвыйа? (КытчапІ)

ЙшвасхІвпІ кытчакІ, швгІасыздзыргІвы:

ЙхъгІапІ, йшкІвокІвапІ, йгъамам фгІвы.

ЙапшпІ асы, йшкІвокІву адзыгІв,

Щта, ачІвыйа ауи? — (*ФачыгІө*) (Щ.Л.)

1. 38 анапа йану асуратла чважвара акІвдыршитІ, ажва *мамыр* амагІны дрыбергълъитІ, асабиква йапшым ауагІа рфашаквала йзгІвычугъи ауат рнапІква забаркІугъи, ахІвыхІв згІарбугъи арыпхъагІв йрайхІвитІ.

2. Абжъы **ы** ажва *мамыр* апны йгІалыркІгІитІ, ауи хІващатагъи йаму гІархІвитІ.

3. АрыпхъагІв ахІарыф **ы** дйырбитІ, ауи рыцта йгІаншауа ашІчІвараква йрыпхъитІ (*ры, ты, бы, лы...*).

4. АрыпхъагІв асатырква дгІарыпхъитІ.

Ажваква *аныла, арыла* йзлаквымшвауа ахІарыф гІарауитІ.

IV. Тшпсцара дакъикъа.

Амара, мара угІапха,

Унур пхаквала хІгІакІвырша!

АгІайыраква, тшгІащтІышвх,

Амара йазшврау швбыгъьква!

5. АрыпхъагІв асхема — знакквала йгІву ажванахъаква дгІарыпхъитІ. (Мурат йгІвытІ ажва «мама»...) Ажваква *хІвыхІв, йачІва* злагІарбу асуратква бзи-бзи йырпшитІ.

6. **ы** рылата ажва гІархъвыцитІ. Ажваква *мамыр, нына* рылата ажванахъа гІархъвыцитІ. (*ХІара мамыр хІтахъыпІ. Сара нына бзи дызбитІ.*). Дара ауат ажваква рпынгъи **ы** агыларта гІархІвитІ.

7. Апхъара. АпхъагІвчва сатырта йгІву ажваква йацытагъи заджвы-заджвтагъи йгІапхъитІ. Ажванахъаква (асхема — знакква злугъи асуратква злугъи) араса йандыргІалитІ:

Мурат йгІвытІ ажва *мама*.
Мама йылгІвытІ ажва *амара*.
Быба йылгІвытІ ажва *мамыр*.
Мамыра *ахІвыхІв* гІалырбатІ.
Бабына *айачІва* гІалырбатІ.

8. Карточкала йынхитІ. ЙаларцІитІ ажваква *аныла*, *арыла*, ауат ажваква рмагІныла йашІдырпшитІ, йзлапшым ахІарыф гІарауитІ.

V. АпхъарасахІат атема шІыц рыбагъяхра.

Апхъарала рыбагъяхра акІвдыршитІ.

Ажваква бжыла йалыргата йызгІапхъауа тшырбжытІ.

VI. Швынхаща хвы аквшвцІа.

— Швшынхаз швгвапхама?

— РыцІагъи бзита хІынха ауашызма?

— Йшвымаджъащахъвата кІара шванйама?

VII. ПынхачІвы: акарточкаквала йырдыруа ахІа-рыфква зымгІва гІадырбитІ, ажва *мамыр* андыргІалитІ.

ЙацтагІайуа апхъарасахІат амурад: АхІарыф ы рзыгІвуа йазыбжъара, «ХІара анхара бзи йыгІбитІ» атемала рыбызшва тшауацІнарыхра атахъыпІ.

АпхъарасахІат акІвшаща:

1. РпынхачІвы дырхъвыхитІ, арыпхъагІв йазцІгІара-ква джъауап рыртитІ.

2. АхІарыф ы дута абызшва апны йыгъгІайуам, ауи йгІалцІла арыпхъагІв ачкІвынгІваца агІвыща дйырбитІта, йыргІвуа тшырбжытІ, йгІадрывсабап йауаштІ «Атамам-гІвыщагъи».

3. Ажваква *мамыр*, *Амыда*, *Быба* апны ы злу ашІчІва-раква гІарауитІ, агъвы апны йгІадырбитІ.

4. АшІчІвараква *мыр*, *мы*, *бы* ргІвитІ.

5. Ажванахъа *Быба дабан, Амыда*. Апхъапхъа хІарыф пкъкъыла, уадыргІвана агъвы апны йаларцІитІ.)

6. АхІарыфба 39 анапа йану асуратла чважвара акІв-дыршитІ, анхара хвду шаму йаздырхъвыцитІ.

7. Атекст арыпхъагІвгъи дырцхърагІумца апхъагІвчва апхъитІ.

8. **ПынхачІвы:** 39 анапа йану атекст йапхъитІ, асуратла гІахІвахра аларцІитІ. АтамамгІвыщала ахІарыф **ы** ргІвуа тшырбжъитІ. (18 ан.)

АпхъарасахІат атема: Абжъы йгъи ахІарыф **тІ, тІ**.

АпхъарасахІат амурад: АхІарыф **тІ** йахаргІвазара, ауи ажва апны йырзгІалкІгІауа, йзлу ажва рзгІахъвыцуа йб-жъара атахъыпІ.

АпхъарасахІат адгалчІвква: апхъага, «АтамамгІвыща» тетрад, ахІарыфква зну аплакат, акарточкаква, ахІа-рыфква рбыжъгаща зну адиск, рчважвара атшауацІна-рыхрала цхърагІага материал.

АпхъарасахІат акІвшаца:

I. АпхъарасахІат тшазрыхІазырра.

Бзи йыгІбитІ хІа апхъара,

Акъыль рыпшгІара, нхара.

ГІвра, дзыргІвра, бзи-бзи чІвара,

Хъвыцра, хъвмарра, ашва хІвара.

II. ПынхачІвы рхъвыхра:

а) 39 анапа асуратквала азцІгІараква джъауап рыртитІ:

— ЗапшгІамтайа асурат апны йыгІбауа?

— ДзачІвыйа аферма йынхауа?

— Амыда йылцхърагІауа дзачІвыйа?

— ХІкыт квтІуферма тагылума?

— АквтІуква сабапрата йрылайа?

б) 39 анапа йану йапхьитІ.

III. АпхъарасахІат атема шІыц адынхалра.

ТІули ТІущи абна йцатІ, ауаға тІыкІ рбатІ.

Ауат ауи йаршван, атІура йцан йылащцтІ.

ТІули ТІущи йшвитІ, йкІязызитІ...

1. Атема шІыцла анхараква:

— кытча йаситІ:

Тшынла йычвитІ,

Уахъынла йпсегІитІ,

ЙагІвсуа дарыхитІ. (ТІы);

— зымгІвадзугъи йацырхІвитІ ажва *тІы*, йгІардыритІ ажва шІчІваракІ ахІа йшнамдзауа, ашІчІвара гІвбжъыкІла йшалу тІ + ы;

— йапхъахауа абжъы тІ ахІваща йаквчважвитІ, арыпхъагІв ахІарыф тІ гІадйырбитІ, ауи агъвы апны йандыргІалитІ (т+І).

IV. Тшпсцара дакъыкъа. (Йырдыруа закІы рчитІ).

1. АхІарыф тІ алата шІчІвара гІандыршитІ (тІ + а = тІа; тІ + ы = тІы...)

2. АхІарыф тІ алата ажва гІархъвыцитІ, хІарыф пкъътыла ажвакІ андыргІалитІ (*ТІымІа, МымІа, натІа*).

3. Апхъагала йынхитІ:

— 39 анапа йану апсегІачІвква арыпхъагІв дырцхърагІумца йрыквчважвитІ (Арат апсегІачІвква Теберда азаповедник апны йыгІбатІ. Азаповедник апны апсегІачІвква йрызсакъитІ, йырхъпшитІ);

— арыпхъагІв дгІапхьитІ, ажвар нхара акІвйыршитІ (*натІа, тІатІа, тІама, тІуп*.);

— схемала йгІарбу ажвакІа йрыдынхалитІ, ашІчІвара апны йапшым абыжъкІа дыргылырквын йапшым ажва гІаншитІ: тІып (к); тІам (з); тІуп (к); тІа (ма-тІа); тІа-тІа (ма).

4. АпхъагІвчва зымгІвагъи йацыта, гвып-гвыпта, заджвы-заджвта йапхьитІ.

V. АпхъарасахIат атема шIыц рыбагъяхра.

1. Апхъарала рыбагъяхра акIвдыршитI.

2. Ажваква бжыла йалыргата йызIапхъауа тшырбжытI.

3. ХIызпхъаз ахIарыф ду **TI** алата хъзы гIашвхъвыц. ХъацIа хъзи пIхIвыс хъзи алышвх (*TIума, TIутIа, TIатIа, TIалиб, TIахир*)

VI. Швынхаща хвы аквшвцIа.

— АцIахыла ажванахъаква йгIайуа ажванахъакI гIалшвхта йнашвырдзах.

— ЙахъчIва апхъарасахIат апны йыздыртI ...

— Ари асахIат апны схъа ...

— АпхъарасахIат амцтахъ ...

VII. ПынхачIвы: 40 анапа йапхытI.

ЙацтагIайуа апхъарасахIат амурад: АхIарыф **TI** агIвра йазыбжъара, рапхъаща рбзира атахъыпI.

АпхъарасахIат акIвшашац:

1. Агъвы апны йаныргIалу ажваква йгIарыпхытI: *TIытIа, MyтIа, TIатIу, Тамара.*

2. 40 анапа йану заджв-гIвыджъ гIапхытI.

3. **TI** агIвыща арыпхъагIв йдйырбитI, «АтамамгIвыща» апны тшырбжытI. (АрыпхъагIв апхъагIвчва рчIваща, ркъальамква шыркIуа агъиква йырхъвыхитI.)

4. **TI** злу ашIчIвараква йацыта йрыпхытI.

5. 41 анапа йану арыпхъагIв дгIапхытI, ажвар нхара акIвйыршитI (*тара*).

6. Йара араъа йану асуратла чважвара акIвдыршитI, аншваква уырцхърагIара шатахъу гIархIвитI.

7. 41 анапа йану апхъагIвчва апхытI.

8. **ПынхачІвы:** Акарточкаквала ажвакѡа *ТІамІу, ТІымІа* аларѡитІ;

41 анапа йапхѡитІ. АтамамГІвыщала йынхитІ: асурат-квала йѡІвагѡвамкІѡа йГІанхаз надырѡзахитІ. АзѡІГІара **Ари аѡІѡыйа?** джѡауап артитІ, схемала йалырхитІ. (21 ан.)

АпхъарасахІат атема: Абжъы йгъи ахІарыф 3, з.

АпхъарасахІат амурад: з йахарГІѡазара, ауи злу ажѡа-кѡа йзапхѡауа, шѡІѡварала, бжъыла йрзалыхуа йбжъара атахъыпІ.

АпхъарасахІат адгалѡІѡѡа: апхѡага, «АтамамГІвыща» тетраѡ, ахІарыфкѡа зну аплакат, акарточкакѡа, ахІарыфкѡа рѡыжъгаѡа зну адиск, рыѡызшѡа атшауаѡІнарыхрала цхъраГІага.

АпхъарасахІат акІѡшаѡа:

I. АпхъарасахІат тшазрыхІазырра.

УГІадзынгыл пельуанта, ЖѡѡІѡыта уѡІараѡа,
Уырла адзыГІѡ аганла, Ууыс ласыта йѡа!

1. Йырдыруа ахІарыфкѡа гІаддыргѡалашѡахитІ, ауат агъѡы апны йГІадырѡитІ (а, у, м, н, р, л, т, ы, тІ), ажѡа-кѡа ТІутІа, ТІатІу рГІѡитІ.

II. АпхъарасахІат атема шІыѡ адынхалра.

Амыз, амыз...

...Амыз, амыз, амыз, УГІай уара
УГІай уара ХІылахъ амГІѡа хІуырѡауа!
Агъагъара уыркІѡауа. (М. Къ.)
Амыз, амыз, амыз,

1. Акласс апны абжъы з-ла йГІалагауата хъзы зму дры-лазтын арыпхѡаГІѡ ауи йыхъыз гІайхІѡитІта (Зама) ап-хѡаГІѡѡѡа дырѡІГІитІ:

2. Запшбжыйа ари ахъыз апны йапхъахауата йшва-гЛауа? Абжъы з йзнымкІва йырхІвитІ. З злу датша хъзы гІарауитІ (Мазана, Рамазан, Зина, Зура, Зураб, Мзайыр, Азамат...), абжъы хІващата йаму йаквчважвитІ.

3. АрыпхъагІв ахІарыф з печат гІвырала йдутагы йчкІвынтагы йдйырбитІ.

4. Ажва *зары* апны йапхъахауа ашІчІвара гІалыркІ-гІитІ, ауи злалу абыжъква гІархІвитІ, абжъы з йзнымкІва йырхІвитІ.

III. Тшпещара дакъикъа.

УызакІ, уыгІвба, уыхпа,	Уаквпа агъьма, арма,
УнапІы чкІвынква щтІыхта	Уыквыл амгІва, архъа,
Дута псып тага,	Адгъыл уачвымшван,
Дутагы угІвапа.	Ачва тшаумыржъан.

5. Абжъы з алата шІчІвара аларцІитІ ($з + а = за$, $з + у = зу$...).

6. 42 анапа йану асуратла чважвара акІвдыршитІ.

7. АрыпхъагІв атекст дапхъитІ, йргвнымгІвуа ажва алазтын йрыквчважвитІ (*рызна, разы, зары, баз, заз, тІаз*).

8. ХІарыф пкъкъыла ажвакв *разы, рызна, зары* аларцІитІ, схемала йгІву ажванахъаква йшыргвныркІылуаш йащтапІ.

9. АпхъагІвчва апхъитІ (йацыта, гвып-гвыпта, заджвы-заджвта).

10. Ажва *мза* агъвы апны йандыргІалитІ, ауи алата ажванахъа аларцІитІ. (Астол мза хвынгылапІ.)

11. АрыпхъагІв ахІарыфба апны ашІчІвара йа ажва дапхъитІ, апхъагІвчва ауат гІарауитІ.

IV. АпхъарасахІат атема шІыц рыбагъахра.

1. Апхъарала рыбагъахра акІвдыршитІ.

2. ЙахъчІва шІыцрата йыжвдырйа?

3. Ажвакв бжыла йалыргата йызгІапхъауа тшырб-жъитІ.

V. Швынхаща хвы аквшцІа.

— Швшынхаз швгвапхама?

— РыцІагы бзита хІынха ауашызма?

— Джьащахъвата кІара шванйама?

VI. ПынхачІвы: 42 анапа йапхытІ, ажва баргвква ргвныркІылитІ.

ЙащтагІайуа апхъарасахІат амурад: 3 агІвра йазыб-жъара, рапхъаща агъьчІвра атахъыпІ.

АпхъарасахІат аківшаща:

1. АрыпхъагІв асуратква гІадйырбитІ, апхъагІвчва ауат гІардыритІ (*зары, закІы*), ажваква *мза, мзы* злапшу, йзлапшым йазхъвыцитІ, агъвы апны йаларцІитІта йгІадырбитІ.

2. АрыпхъагІв 42 анапа сатырта йгІву ажваква дгІарыпхытІ, ажваква *зарар, заз* рмагІны райхІвитІ.

3. Ажва *бзазара* агъвы апны йаныпІ, апхъагІвчва ауи йгІапхытІ, амагІны йаквчважвитІ, йшыргвныркІылуаш йащтапІ (Абзазари амамыри йацыта йгІарбара атахъыпІ).

4. Атема шІыц йадынхалитІ:

— Агъвы апны ахІарыф з дутагы йчкІвынтагы агІвыща гІадйырбитІ, уадыргІвана апхъагІвчва ауи ахІауа апны «йыргІвитІ».

— «АтамамГІвыща» апны апхъа ахІарыф азлементква, уадыргІвана ахІарыфква ргІвитІ, ажваква *Зама, Зуза* рпны ахІарыф 3 дута йзыргІвуа гІаргваладыршвахитІта агІвра йалагитІ.

5. АрыпхъагІв атекст дапхытІ, уадыргІвана асабиква айрыпхытІ.

6. АпхъагІвчва ртетрадква рпны йгІвитІ (*Зама, Азамат*).

7. **ПынхачІвы:** 43 анапа йапхытІ, «АтамамГІвыща» апны йгІарбу ажваква ргІвитІ. Асурат къарандашла йырчІвагъвитІ. АзцІгІара **Ари ачІвыйа?** джъауап артитІ. (20 ан.)

АпхъарасахІат атема: Абжъы йгъи ахІарыф X, х.

АпхъарасахІат амурад: х йахаргІвазара, йзапхъауа йбжъара, анхара бзи йшырбуш йазыбжъара атахъыпІ.

АпхъарасахІат адгалчІвква: апхъага, «АтамамГІвыща» тетрад, ахІарыфква зну аплакат, акарточкаква, ахІарыфква рбыжъгаща зну адиск.

АпхъарасахІат акІвшаща:

I. АпхъарасахІат тшазрыхІазырра.

(ЙагІвсыз асахІат апны йддырдырхъаз атшазрыхІазыргакІ рхІвитІ.)

1. З алата шІчІвара, ажва аларцІитІ, ажва *бзазара* йгІапхытІ, зъара з алу рпхъадзитІ.

2. 43 анапа йану йапхытІ.

II. АпхъарасахІат атема шІыц адынхалра.

Сара гІвбжъыкІ гІасхъыцІитІ.

Сара гІвбжъыкІ сырзынхитІ.

— Хуан гІважъ дукІ хІызгІалгын нана,

Хуан хъагІата йхІфатІ хІара. (XI.A.)

— Хама-хама тшизыуымчпан зынгъи.

Бзи йба зымгІвагъи. (*Къв.В.*)

1. 44 анапа йану асуратла чважвара акІвдыршитІ, йгІалыркІгІитІ ажваква *хан*, *нхара*, ауат йзнымкІва йырхІвитІ.

2. Ажва *хан* бжъыла йалдыргитІ, йгІалыркІгІитІ х, арыпхъагІв ахІарыф х дйырбитІ.

3. X алата ажва гІархъвыцитІ, шІчІвара аларцІитІ, сатырта йгІву ашІчІвараква зымгІвагъи ацапхытІ.

III. Тшпсцара дакъыкъа.

4. АрыпхьягІв сатырта йгІву ажваква дгІарыпхьитІ, ажва баргвква рмагІны райхІвитІ (*хырта, хабар, турых*).

5. АпхьягІвчва асатырква йрыпхьитІ: атекст арыпхьягІв йшапхьюш дйырбитІ (Схема злу ажванахьяква баргвыпІ), йайрыпхьитІ.

6. Ажважв «Анхара чІахІрапІ» — ззырхІвауа йазйырхъвыцитІ, йаквчважвитІ.

7. Турых ззырхІвауа гІаргвнйыргІвра ахъазла дрызгІапхьитІ Лев Толстой йгІвыра «ГІвынбжьягІвчва», йара ауыла чважвара акІвйыршитІ.

ГІвынбжьягІвчва

ГІвычкІвынчва абнала йымгІвайсуан. Ауат йрымдырдзакІва мшвыкІ гІаршІашватІ. Азаджв ацІла дхъаххылын тшыкъайчІвахтІ. Арахъари азаджв тшйырпсын амгІва дыквылтІ. Амшв ауи йызгІайтІ. ЙшІахъа йнафгІвышватІ — йгІафгІвышватІ, дпсыдзнащан йджвыквылхтІ.

Амшв абна йанылалх ацІла йхъачІваз дгІакІныцІхын дхъыччауа йыгІвза дгІайхъадзгылтІ:

— АчІвыйа амшв улымхІа йгІатанакІыта йгІаунахІвыз?

— Ауи — «ДынбжьягІвгвымхапІ йъамуыхыз апны угІакІазрышвта йджвыквылхуа?» — хІва йгІаснахІвтІ.

IV. АпхъарасахІат атема шыцъ рыбагъяхра.

Апхъарала рыбагъяхра акІвдыршитІ.

АгІвыра «ГІвынбжьягІвчва» — хІва захъзу швхІва?

«ДынбжьягІвгвымхапІ йъамуыхыз апны угІакІазрышвта йджвыквылхуа?» — хІва амшв йгІайнахІвыз шпагІашвгвынгІвуа?

V. Швынхаща хвы аквшвцІа.

— Швшынхаз швгвапхама?

— РыцІагы бзита хІынха ауашызма?

— Швынхара апны рыцІа йгІашвдахІвйа?

VI. ПынхачІвы: 44 анапа йапхьитІ, «АтамамгІвыща» апны йгІвитІ.

ЙацтагІайуа апхъарасахІат амурад: X агІвра йазыб-жъара, рапхъаца агъьчІвра атахъыпІ.

АпхъарасахІат акІвшаца:

1. Ажва хар шІчІварала, бжъыла йалдыргитІ, 44 анапа йану ажвакварпны х хІарыф дута йъагІву ажвакварІара-уитІ, ауат дута йызгІву гІархІвитІ.

2. Агъвы апны шІчІвара къомкІ кІыдпІ, апхъагІвчва йгІабжъыцІуамца ауат ажвата йауаш гІарылырхитІ (*на, ха, Му, Ну, рат, ра-хана, Мурат, Нура*).

3. Атекст йшзапхъауа йырхъвыхитІ.

4. X агІвыща дйырбитІ, анапІы агІвра апны аныкъва-ща райхІвитІ, ахІауа апны йыргІвуазшва тшырбжъитІ.

5. «АтамамГІвыща» апны йгІвитІ, рыцІа йзымГІвквуауа арыпхъагІв дырцхърагІитІ.

6. Атекст йапхъитІ, йгІалыркІгІитІ гІванхІвара зму ахІарыфквар (*ххыра*).

7. Схемала йгІву ажваквар йрыдынхалитІ (йгІвбахуауа ашІчІвара зъара хІарыфла йалу гвы артара атахъыпІ: *Ха-на, ах-уан, ха-бар*).

8. **ПынхачІвы:** 45 анапа йапхъитІ, «АтамамГІвыща» апны йгІвитІ.

Ахуан асурат бзи-бзи йапшитІта йчІвагъвамкІва йгІан-хаз надырдзахитІ.

АпхъарасахІат атема: Абжъы йгъи ахІарыф XI, xI.

АпхъарасахІат амурад: xI йахаргІвазара, йзапхъауа йбжъара атахъыпІ.

АпхъарасахІат адгалчІвквар: апхъага, «АтамамГІвыща» тетрад, ахІарыфквар зну аплakat, акартчаквар, ахІарыфквар рбыжъгаца зну адиск.

Рыбызшва атшауацІнарыхра цхърагІага материал.

АпхъарасахIат акIвшаца:

I. АпхъарсахIат тшазрыхIазырра.

Ауадгъына абжъы гIагатI, ЙхIтахъу зымгIва хIазырпI,
ХIгIазнаддахтI ауи нхара. ХIазIашыкъпI хIара анхара.

1. Агъвы йкIыду аплакатла йынхитI: ажва аларцIитI
(*нхарта, ххыра, турых*).

2. Ажваква *хырбыз ххыра, хуан ххыра* рылата ажва-
нахъа аларцIитI.

II. АпхъарасахIат атема шIыц адынхалра.

XIхIабля цIайква тшазыркIкIын,
XIакъа йаситI агваны. (*Л. Джь.*)

1. XI йахаргIвазара, ауи X алаба ацырцIумца йшгIан-
шауа гвы адрьтра атахъыпI. АхIарыф хI быжъхътIы ацыр-
цIумца шIчIвара гIандыршитI, йгIапхъитI. АхIарыфква х,
хI йашIдырпшитI рхIващалагъи ргIвыщалагъи.

2. АрыпхъагIв атекст дапхъитI, йргвнымгIвуа ажваква
йрыквгIашIаситI (*хIаса, хIазыр, хIамам, лхIа, рапхIа*).

III. Тшпсцара дакъикъа.

XIылаква ахъахIырпсапситI —

Зны, гIван, хын! Зны, гIван, хын!

XIылаква хъагIгIвитI багъбата

Зны, гIван, хын! Зны, гIван, хын!

XIпшитI хъахъыла, хIпшитI цIахъыла

ТшапцитI хIыхъвда, тшапцитI хIхъа

XIдамаквалагъи хIынхитI,

Зны, гIван, хын! Зны, гIван, хын!

3. АпхъагIвчва йацыта 46 анапа йану йапхъитI.

4. Ртетрадква рпны ажваква *Хана, Ханым, хабар* ргIвитI.

5. Ажваква сахIат, пщырхIа рпны абжъы хI злу запш-
шIчIвару гIадырбитI.

IV. АпхъарасахIат атема шIыц рыбагъбахра.

1. УахъчIва апхъарасахIат апны шIыцрата йыжвдырйа?

2. Асуратла йынхитІ.

3. Асхемаквала анхаща зымгІвагы йгІашвгвынгІвыма?

V. Швынхаща хвы аквшцІа.

1. Швынхаз швгвапхама?

2. АпхьарасахІат апны рыцІа бзита йынхада?

3. РыцІа швгвы йгІатахайа?

VI. ПынхачІвы: 46 анапа йапхьитІ, ажванахъа *Зура, ма ахан.* ргІвитІ.

ЙацтагІайуа апхьарасахІат амурад: XI агІвыща йазы-бжьара, рыбызшва тшауацІнарыхра атахъыпІ.

АпхьарасахІат аквшаша

1. Диктант ргІвитІ (*мама, дада, нана, бу, ра, ха, ту, пы*).

2. Асуратла азцІгІара — джьауап нхара акІвдыршитІ:

— Асурат апны йыжвбауа дзачІвыйа?

— АпхІвыспахвыц лан йлылтуа ачІвыйа?

— АкІлат йту ачІвыйа?

— Ашвырка гІашвхІва, ауат абагІашІалуа?

— АцІлаква йшпархъпшуа?

3. Асабиква йгІазквчважваз зымгІва арыпхьагІв йадикІы-литІта йчважвара апны йгІаликІгІитІ ажванахъа *Дани XIару-ни цІла ларцІитІ*. Ауи дырцІгІитІ: — Ажвума, ажванахъу-ма? — хІва. Ажванахъа ажвала, ажва *XIарун* шІчІварала, уадыргІвана бжьыла йалдыргитІ, йгІалыркІгІитІ абжы хІ. АхІарыф хІ алата (ахъа, аквта, ацІыхъва йгылата) ажва гІархъвыцитІ.

4. XI агІвыща дйырбитІ, уадыргІвана «АтамамгІвыща-ла» йынхитІ.

5. АрыпхьагІв атекст дапхьитІ, уадыргІвана асабиква сатыр-сатырта, заджвы-заджвта йайрыпхьитІ.

6. Асуратква рыцІахъ йану азнакквала ажванахъа аларцІитІ.

7. Аплакатла йынхитІ: ажваквa *хуан*, *хІара*, *ХІарун*, *Ханым* аларцІитІ.

8. АлкІгІара апхъара акІвдыршитІ. Асабиква атекст апны арыпхъагІв йгІайхІваз ашІчІвара (ажваквa) гІадырбитІ. Ажва ахъазла, арыпхъагІв йхІвитІ ашІчІвара *Муд*, апхъагІвчва ажва *МахІмуд* апны йатахъым ашІчІвара швъабгъыла йхъыргІвитІта йатахъу гІадырбитІ.

9. 46 анапа йапхъитІ, ажваквa *ХІамзат*, *ХІарун*, *Хадаз* «АтамамгІвыща» апны йыргІвитІ. (22 ан.)

АпхъарасахІат атема: Абжъы йгъи ахІарыф П, п.

АпхъарасахІат амурад: П йахаргІвазара, ауи злу ажваквa ласылас йзапхъауа йбжъара атахъыпІ.

АпхъарасахІат адгалчІвквa: апхъага, «АтамамгІвыща» тетрад, ахІарыфквa зну аплакат, акарточкаквa, ахІарыфквa рбыжъгаца зну адиск, рыбызшва атшауацІнарыхрала цхърагІага.

АпхъарасахІат акІвшца:

I. АпхъарасахІат тшазрыхІазырра.

ХІапхъара сахІат надзатІ,
ЙджвыквхІцІапІ апхъара, дзыргІвра,
ХІаспІ кытча, хІынхапІ ажварла,
АзцІгІараквa йрыхІтпІ джъауап.

II. ПынхачІвы рхъвыхра:

— рмамаквa йшырцхърагІауа рхІвитІ, ажва *мама* алата ажванахъа аларцІитІ;

— агъвы апны ажваквa *хІа*, *ХІамзат*, *ХІарун* аларцІитІ;

— апхъагІвчва 46 анапа йану йапхъитІ.

III. АпхъарасахІат атема шІыц адынхалра.

Пыхв-пыхв» — хІва

Йпумца, йпумца,

Амажвадза питІ.

ЙщардахитІ. (Къв. В.)

1. Кытча йаситІ:

— НапІгъи шапІгъи гъамам, ауаса агвашв атІитІ. (*Пша.*)

— Нырчви гІарчви гІвлакІ абафитІ. (*Псарт.*)

— Сылаква анхъгІву йызбитІ, ауаса йанхъстІра йгъыз-
бахуам. (*Пхыз.*)

2. Ажва *пша* арыпхъагІв йгІайхІвитІ, асабиква апхъа
йхІвауа абжъы п гІалыркІгІитІ, ауи йзнымкІва йырхІвитІ,
ахІарыф п дйырбитІ. Абжъы п ахІваща дырхъвыхитІ (Пы-
квла.)

3. Аплакатла йынхитІ. АхІарыф п аплакат апны йгІара-
уитІ, ауи злу ажва гІархъвыцитІ, ауат хІарыф пкъкъы-
ла йандыргІалитІ (*папа, парта, пхІа.*)

IV. Тшпсцара дакъикъа.

НапІы хІаситІ — зын-гІван!

ЙхІыруышвитІ — хын-пщын!

ХІчІвитІ, хІгІагылхитІ, тшхъынхІырхІвитІ,

ХІыщта быжъкваша хІыргитІ.

4. Апхъагала йынхитІ:

а) Апхъага асуратквала азцІгІараква рджъауапква
йнахъауата йаларцІитІ:

— АпхІвыспа хвыц йылчпауа ачІвыйа?

— АчкІвын агъвы апны йгІвуа ачІвыйа?

— ХІарун джъахІвала йчпауа ачІвыйа?

б) АрыпхъагІв 48 анапа йану дапхъитІ, ажва баргвква
рмагІны райхІвитІ (*тып, пара, тІуп*), ауат ажваквала рылата
ажванахъа аларцІитІ;

в) АпхъагІвчва апхъитІ (йацыта, гвып-гвыпта, за-
джвы-заджвта).

5. АпхъагІвчва дара-дара ажваквала *апны, тып, тІуп*
аларцІитІ.

6. Ажва *дпнтІ* йалу ахІарыф п датша ажва шІыцкІ гІан-
наршауата хІарыфкІла йшвпсах.

д-п-итІ д... итІ д... итІ д... итІ

д-ч-итІ д... итІ д... итІ д... итІ

V. АпхъарасахІат атема шыц рыбагъяхра.

1. УахъчІва апхъарасахІат апны шыцрата йыжвдырйа?
2. 49 анапа йану асуратквала йынхитІ.

VI. Швынхаца хвы аквшвца.

1. Швшынхаз швгвапхама?
2. АпхъарасахІат апны рыца бзита йынхада?
3. АпхъарасахІат шакІвшаз швгвапхама?

VII. ПынхачІвы: 48 анапа йапхытІ. «АгІвыщатамам» апны йгІвитІ.

ЙацтагІайуа апхъарасахІат амурад: П рзыгІвуа, йгІву ажваква йзапхъауа йбжъара атахъыпІ.

АпхъарасахІат аквшашца:

1. ЙгІву ажванахъаква йгІарыпхытІ. (*ХІара хІа хІыманІ. Мудар, атана абар. Мамыра, ма ахан. Зура, абар амыз.*) Ажванахъаква бзита йшырбуш апшта швъабгъ-дукІ апны йгІвра атахъыпІ.

2. 48 анапа йану йапхытІ.

3. Апхъага 49 анапа йану арыпхъагІв дапхытІ. Ажваква *бра, аура, алапара, бахзлара* рмагІны даквгІашІаситІ, уадыргІвана апхъагІвчва йацыта йапхытІ.

4. П агІвра йазибжытІ, «АтамамгІвыща» апны йынхитІ.

5. Асхемаквала ажванахъа аларцІитІ. (*Мурат апарта дахъпшитІ.*)

6. АзцІгІараква джъауап рыртитІ:

— Асурат апны йыжвбауайа?

— АпхІвыс йылчпауа ачІвыйа?

— АхъацІа йчпауа ачІвыйа?

— ЗапшгІамтайа асурат апны йгІарбу?

— Ауи шпхну хІзырдыруа ачІвыйа?

— Апхынла нхарата йакІвдыршаквауайа?

— Ачвахан анбакІву?..

7. Апхъарала рыбагъяхра акІвдыршитІ.

8. Ажва *дпумІ* йалу ахІарыф п ажва шІыцкІ гІаннарша-
уата, датша хІарыфкІла йшвпсах.

д-п-итІ д-ч-и-тІ

д... итІ д... итІ

д... итІ д... итІ

9. **ПынхачІвы:** 49 анапа йапхъитІ, «АгІвыщатамам»
апны йгІвитІ. (23 ан.) Асуратквала йчІвагъвара атахъыта
йъанадмырдзаз надырзахитІ.

АпхъарасахІат атема: Абжъы йгъи ахІарыф III, пІ.

АпхъарасахІат амурад: пІ йахаргІвазара, аунагІва пса-
уышвхІаквала чважвара акІвыршара атахъыпІ.

АпхъарасахІат адгалчІвква: апхъага, «АтамамГІвыща»
тетрад, ахІарыфква зну аплакат, акарточкаква, ахІа-
рыфква рбыжъгаща зну адиск, рыбызшва атшауацІна-
рыхрала цхърагІага материал.

АпхъарасахІат акІвшаща:

I. АпхъарасахІат тшазрыхІазырра.

УгІадзынгыл пельуанта,

Уырла адзыгІв аганла,

ЖвцІыта уцІараха,

Ууыс ласыта йха! (Чв. III.)

II. ПынхачІвы рхъвыхра:

— ЗапшшІыпІайа йгІарбу?

— Агъвы апны ажваква *парта*, *пхны* аларцІитІ;

— алкІгІара апхъара акІвдыршитІ.

Ажваква *папа*, *парта*, *абар* ргІвитІ.

III. АпхъарасахІат атема шІыц адынхалра.

ШатІа бзита, цкъата дгІвитІ,

Шайра шгвымху гІайгвынгІвитІ. (Л. Джь.)

1. 50 анапа йану асуратла азцІгІараква джъауап рыр-титІ:

— ЗапшшІыпІайа йгІарбу?

— Ауасаква апхынла ащхъа йызхъарцылуайа?

— Датша ащхъа йхъарцылуайа?

— Ащхъа ахІвра шпаъу?

— ДзачІвыйа ауасаква зхчауа?

— Дада йшву ачІвыйа?

— УапІа жвбахъама? (АрыпхъагІв ауапІа шаъу рай-хІвитІ.)

2. Ажванахъа *Дада уапІа йышванІ*. алдыргитІ.

(Зъара ажвала йалу, запшу гІархІвитІ, ажванахъа ас-хема рчпитІ.)

3. Абжъы пІ ажва *уапІа* апны йгІалыркІгІитІ, ауи зла-лу ахъквва дйырбитІ (п + І).

IV. Тшпсщара дакъыкъа.

Ухъышв гІатІы ласыта,

Ачварта уызлу

Амара гІажьыл.

Тшхъагыл, учІва, тшрычІвай,

Ашв гІатІы ласыта,

Уас напІы, тшхъыркІы.

АхІауа гІажьыл.

Уща нкъвца-гІанкъвцата.

«ХвырчвхІва» угІакІапата

Абзазара уапыл!

4. АхІарыфба апны ашІчІвараква йацыта йгІарыпхъитІ (па-пІа, пы-пІы, пу-пІу.)

5. АрыпхъагІв атекст дапхъитІ, ажваквва *nІamІу, nІamІау, рnІanІара, уапІуапІ, уапІа* рмагІны йаквчва-жвитІ, *ауапІуапІ, ауапІа* рсуратквва йырпшитІ.

6. АпхъагІвчва дара-дара 50 анапа йану йапхъитІ.

V. АпхъарасахІат атема шІыц рыбагъахра.

1. УахъчІва апхъарасахІат апны шІыцрата йыжвдырйа?

3. ЙгІашвгвнымгІвыз кІара алуума?

VI. ХІхъа хІырхъвыххпІ.

1. Швшынхаз швгвапхама?

2. АпхъарасахІат апны рыцІа бзита йынхада?

3. РыцІа швгвы йгІатахайа?

4. Швынхаша хвы аквшвцІа.

VII. ПынхачІвы: 50 анапа йану йапхытІ, «АтамамгІвыща» апны йгІвитІ.

ЙацтагІайуа апхъарасахІат амурад: пІ агІвра йазыбжъара атахъыпІ.

АпхъарасахІат аквшаша:

1. Йызпхъаз ахІарыфква йрыквахъысхитІ, ауат йбыжъхътІу, йбыжъхъгІву гІархІвитІ.

2. АпхъагІвчва 51 анапа йану асуратла дара-дара гІахІвахра аларцІитІ.

ГъныпІ. ХІапІатІ, Мазана, Тамара джъанахла йтагІвзитІ. Ауат пхата йгІвычапІ, напІтара рхъапІ...

3. АрыпхъагІв ахІарыф пІ агІвыща гІайырбитІ, апхъагІвчва «АтамамгІвыща» апны тшырбжытІ.

4. Тшпсщара дакъыкъа.

ШатІа напІтара ахъайцІатІ,

Йымачв хвыцквaгъи пхaxатІ. (Збарла йддырдыритІ)

5. АрыпхъагІв 51 анапа дапхытІ, уадыргІвана апхъагІвчва айрыпхытІ (йацыта, гвып-гвыпта, заджвы-заджвта).

6. ПынхачІвы: 52 анапа йапхытІ, «АтамамгІвыща» апны йгІвитІ. (24 ан.) Асурат къарандашла йырчІвагъвитІ. АуапІа ршвитІ къарандаш зигІвала. Асхемала йалырхитІ.

АпхъарасахІат атема: Абжъы йгъи ахІарыф **И, и.**

АпхъарасахІат амурад: и йахаргІвазара, рапхъаша рбзира атахъыпІ.

АпхъарасахІат адгалчІвква: апхъага, «АтамамгІвыща» тетрад, ахІарыфква зну аппакат, акарточкаква, ахІарыфква

рбыжыгаща зну адиск, рчважвара атшауацІнарыхрала
цхърагІага материал, асуратква.

АпхъарасахІат акІвшаша:

I. АпхъарасахІат тшазрыхІазырра.

ХІапхъарасахІат надзатІ,

ЙджвыквхІцІатІ апхъара, дзыргІвра.

ХІаспІ кытча, хІынхапІ ажварла,

АзцІгІараква йрыхІтпІ джъауап.

1. НапІыла йгІву ажванахъаква йрыпхъитІ:

*Амара анур абар. Тамара, ма таба. Быба лыбра дупІ.
Зура, абар амыз. Хырбыз бзипІ. Папа дабар.*

2. Хъахъыла йгІарбу ажванахъаквакІ ахъыргІвылгІитІ.

II. АпхъарасахІат атема шІыц адынхалра.

Ира дгвыргъытІ — дапхъитІ бзи,

Иналь дйыцапхъитІ ауи. (*Л. Джъ.*)

1. 53 анапа йану йапхъитІ.

2. Асуратла чважвара акІвдыршитІ.

ЙгІалыркІгІитІ ажванахъа *Асабиква хринитІ*. Ажва
хрина шІчІварала йыршитІ, йгІалыркІгІитІ абжы и.

3. АрыпхъагІв ахІарыф и гІадйырбитІ, ауи агІвыраква
рпны йгІарауитІ, йаргъи ахІващала йшбжъхътІу щаквдыр-
гылитІ.

4. АбыжъхъгІвакв абыжъхътІы и ацырцІумца йап-
хъитІ.

III. Тшпсщара дакъыкъа.

Ари ауыса арыпхъагІв йхІвумца йддырдыритІ.

Швалга, схвыцква, швгІалагыл,

Швпахъла гъгъвата швнапІква швкІы.

Райша чкІвынта швгІадэхъагыл.

ХІайда, хІалагитІ «ЗакІы!» —

Шва бзи-бзи швгІасыздзыргІвы

«ГІвба!» — хъахъыла. «Хпа!» — дэхъала.

Шща шласхуш гІашвгыншвыргІвы.

«Пщба!» — цІахъыла йгІажвг зынла.

5. 53 анапа йану арыпхъагІв дгІапхъитІ, уадыргІвана
зымгІвагъи йацыта йапхъитІ.

6. Атекст апны азцІГІараква рджъауап гІарауитІ:

— Зули йылчпауа ачІвыйа?

— Назири Аминати йырчпауа ачІвыйа?

— Нури йрыхринауа дзачІвыйа?

7. Апхъарала рыбагъяхра акІвдыршитІ.

IV. АпхъарасахІат атема шІыц рыбагъяхра.

1. ЙзапшхІарыфйа уахъчІва апхъарасахІат апны шІыц-та йыгІдырыз?

2. Ауи ахІарыф алата ажваквакІ гІашвхІвастІ. (*Ислам, Исмель, Иналь, Ильас, ауасамца*)

V. ХІхъа хІырхъвыххпІ.

1. Уахъчва хІапхъарасахІат згвапхада?

2. Швынхаз швгвапхама?

3. Швынхаща хвы аквшвцІа.

VI. ПынхачІвы: 53 анапа йапхъитІ, «АтамамгІвыща» апны йгІвитІ.

ЙацтагІайуа апхъарасахІат амурад: И агІвра йазыб-жьара, рапхъаща агъьчІвра атахъыпІ.

АпхъарасахІат акІвшаща:

1. АзцІГІараква джъауап рыртитІ:

— и быжъхътІума быжъхъгІвума?

— и шІчІвара гІаннаршума?

2. 53 анапа йанула алкІГІара апхъара акІвдыршитІ.

3. Асабиква 54 анапа йану асурат дырхъвыхитІ, запш-хъвмарщу йгІарбу гІархІвитІ, дара хъвмарщата йырдыруа йаквчважвитІ.

4. АрыпхъагІв и агІвыща гІадйырбитІ. «АтамамгІвыща» апны йгІвитІ. (26 ан.)

5. Асалъам ауагІа йшабырхуа йзнымкІва йапхъитІ, йшгвныркІылуаш йацтапІ. (Уымш бзита! Швымш бзихатІ! Мышбзи!.. Швыщымта бзита! Бзила йшвыквшатІ...).

6. Асабиква апхъитІ (йацыта, заджвы-заджвта).

7. **ПынхачІвы:** 54 анапа йапхъитІ, асальам ажваква ддыр-дыритІ. «АтамамГІвыща» апны агІвра надырдазахитІ.

АпхъарасахІат атема: Абжъы йгъы аХІарыф Ш, ш.

АпхъарасахІат амурад: ш йахаргІвазара, ажваква *Абашта*, *Абазашта* рмагІныла чважвара акІвыршара атахъышІ.

АпхъарасахІат адгалчІвква: апхъага, «АтамамГІвыща» тетрад, аХІарыфква зну аплакват, акарточкаква, аХІарыфква рбыжъгаща зну адиск.

АпхъарасахІат акІвшаша:

I. АпхъарасахІат тшазрыхІазырра.

Ауадгъына хІазнакІкІытІ,

Къахвта хІчІвартаквагъы хІкІытІ,

Хъвыцра щардагъы хІызпшитІ,

Шыцра щардагъы хІрызпшитІ.

II. ПынхачІвы рхъвыхра:

— апхъагІвчва 53 анапа йапхъитІ,

— асальам ажваква гІвыджъ-гІвыджъ йабархІвитІ.

III. АпхъарасахІат атема шІыц адынхалра.

ПША

Апша хъынхІвитІ,

Ауи кІвашитІ,

Уарад аХІвитІ,

Насып ашитІ... (*Л. Джъ.*)

1. Ажваква *Абашта*, *Абазашта* рмагІны йаквчва-жвитІ:

Абашта — аба йышта, ауи йсабиквагъы йрыштапІ.

Абазашта — абазаква *габзазауа ашта*, ауи *хІара хІуа-гІа* йрыштапІ, *йаргъы бзидздза йыгІбитІ.*

2. *Амамырра лашаранI*. — Ари ажванахъа амагIныла асабиква йшрылшауала йчважвитI, йара араъа йгIадрысабапитI апхъага йану асуратгъи.

3. Ажва *шар* апны абжъы *ш* гIалыркIгIитI, ауи злагIарбу ахIарыф арыпхъагIв йдйырбитI.

4. Сатырта схемала йгIву ажваква арыпхъагIв дырцхърагIумца йапхъитI.

IV. Тшпещара дакъикъа.

(Йырдыруа закIы рчитI).

5. АрыпхъагIв 54 анапа дапхъитI, ажваква *шан, хIаш, шлара, шра, шира, шарны* рмагIны йаквчважвитI.

6. Атекст йацыта йапхъитI.

7. Ажванахъа *Ири Миди хринитI*. ргIвитI.

V. АпхъарасахIат атема шIыц рыбагъяхра.

1. УахъчIва апхъарасахIат апны шIыцрата йыжвдырйа?

2. Асуратла швшпанха, джъащахъварата йжвбайа?

3. Асхемаквала анхаща зымгIвагъи йгIашвгвынгIвыма?

VI. XIхъа хIырхъвыххI.

1. Швынхаща хвы аквшвцIа.

1. Швшынхаз швгвапхама?

2. АпхъарасахIат апны рыцIа бзита йынхада?

3. РыцIа швгвы йгIатахайа?

VII. ПынхачIвы: 55 анапа йапхъитI, ажваква *Абазашта, Абашта* рмагIны рзыхIвауа тшырбжытI.

ЙацтагIайуа апхъарасахIат амурад: III агIвра йазыбжъара, рапхъаща агъьырчIвра атахъыпI.

АпхъарасахIат акIвшаша:

1. ПынхачIвы рхъвыхра:

— 54 анапа йану ажванахъаква йгIарыпхъитI;

— ажваква *Абазашта, Абашта* алата ажванахъа аладдырцIитI;

— агъвы йкІыду аплакатла ажваквa *Маша, Шура* андыр-гІалитІ.

2. 56 анапа йану асуратла чважвара акІвдыршитІ.

— Асурат апны йыжвбауа ачІвыйа?

— Асабиква йырчпауа ачІвыйа?

— Запшуатрайа ауат ъанхауа?

— Анашаква абаргуш?

— Швара швуатра апны наша гІайума?

3. Кытча йаситІ:

— Хъышвгъи швгъи гълам, ауаса щардагІвы гІвнапІ.
(*Наша.*)

4. III агІвыща арыпхъагІв йгІайырбитІ, уадыргІвана «АтамамгІвыща» апны йыргІвитІ.

5. АрыпхъагІв 56 анапа йану дапхъитІ, ажваквa *дауыш, шина* рмагІны даквгІашІаситІ.

6. Асхема знакквa ртарала йатахъу шІчІвара рхІвумца асатырквa йгІарыпхъитІ. (*Шура, Маша, шыла, шина, Паша, наша.*)

7. АпхъагІвчва атекст йапхъитІ (йацыта, гвып-гвышта, заджвы-заджвта).

8. АлкІгІара апхъара акІвдыршитІ.

9. **ПынхачІвы:** 56 анапа йапхъитІ, «АтамамгІвыща» апны йгІвитІ. Асуратквa къарандашла йырчІвагъвитІ.
(27 ан.)

АпхъарасахІат атема: Абжбы йгъи ахІарыф III, шІ.

АпхъарасахІат амурад: АпхъагІвчва шІ йахаргІвазара, рапхъаща агъьчІвра атахъыпІ.

АпхъарасахІат адгалчІквa: апхъага, «АтамамгІвыща» тетрад, ахІарыфквa зну аплакат, акарточкаквa, ахІарыфквa рбыжъгаща зну адиск.

Апхъарасахлат акIвшаца:

I. Апхъарасахлат тшазрыхIазырра.

ШвадзхъачIва апарта пшдзата,
АрыпхъагIв швлыздзыргIвы тынчдзата.

1. Диктант ргIвитI: *Па, ба, ру, ты, тIы, хри.*

II. Апхъарасахлат атема шIыц адынхалра.

АшIрыкIва ашIшIа — хIва ашIуб йашIшIитI. (*Къв.В.*)

ШублашкI шIрыкIвакI ашIакIыта хIшIуна апны тшы-
къаначIвахтI. (*Гв.А.-З.*)

1. 55 анапа йапхытI.

2. АрыпхъагIв *ашIуб* асурат дйырбитI, йырбауа ахъыз
гIархIвитI, йапхъахауа абжы гIалыркIгIитI, йзнымкIва
йырхIвитI.

3. АрыпхъагIв ахIарыф шI гIадйырбитI, ауи шIчIварата
йдйырхIвитI (*шIа, шIы, шIу*), апхъага апны йайры-
пхытI, ажва *шIуна* шIчIварала, бжыла йалдыргитI.

4. АрыпхъагIв атекст дгIапхытI, ажвакIва *шIыпIа,*
МышIа, хышI, шIуна рмагIны райхIвитI.

III. Тшпсцара дакъикъа.

Атен гIважыгърачкIвын «Доп-доп!»

Акъвадама йгIакIапатI.

ЙахъвшватI араса ссакIва

Йсакъуа йхъапалхтI ацIлахъыкв.

5. АжвакIва гIадрысабапуамца ажванахъа аларцIитI.

(*XIара хIшIыпIа Абазашта акIепI.*)

6. АпхъагIвчIва апхытI (йацыта, гвып-гвыпта, заджвы-
заджвта).

7. Лаба здзхъагылу ахIарыфкIва гIаддыргIвалашвахитI,
ауат злу ажва гIархъвыцитI (хI: хIара, хIа; пI: уапIа, напIы;
тI: тIы, тIуп).

8. АлкIгIара апхъара акIвдыршитI. АрыпхъагIв ажвакIва
йа ашIчIваракIва гIайхIвитI, апхъагIвчIва ауат гIарауитI, йа-
тахъу ашIчIвара гIаныржытIта анахъанат шIвъабгъыла
йхъыргIвитI.

IV. АпхъарасахIат атема шIыц рыбагъяхра.

1. УахъчIва апхъарасахIат апны запшIарыфIа йхIхIырдырыз?

2. Ауи хIыззнабжъаз ачIвыйа?

3. Ажва **сшIа** ахIарыф **шI** ажва шIыц гIаннаршауата датша хIарыфла йшвпсах.

СшIа С... а

Сща С... а

С... а С... а

V. XIхъа хIырхъвыххпI.

1. Швшынхаз швгвапхама?

2. АпхъарасахIат апны рыцIа бзита йынхада?

3. ЙгIашвгвнымгIвыз кIара гIанхама?

4. Швынхара хвы аквшвцIа.

VI. ПынхачIвы: 57 анапа йапхъитI, ашIчIвараква *тIы, хIа, пIу, шIа, шIу, шIы* ргIвитI.

ЙацтагIайуа апхъарасахIат амурад: **ШI, шI** агIвыща йарыщцара, рапхъаща агъъчIвра атахъыпI.

АпхъарасахIат акIвшашца:

1. ПынхачIвы рхъвыхра:

— ахIарыф **шI** злу асатырква йрыпхъитI;

— ажваквa *шIуб, шIыпIа* хIарыф пкъкъыла йаларцIитI;

— ажванахъаква йрыпхъитI.

2. 58 анапа йану асуратла чважвара акIвдыршитI:

— Асурат апны йыжвбауа ачIвыйа?

— АчкIвынчва йырчпауа ачIвыйа?

— АжвчIвквa швара швшпарцхърагIауа?

3. Йыдзыз ахIарыф гIашваух: -а, -дзы, -апсарт, -рыкIва.

4. Ажванахъа *АчкIвын миIы йхитI*. ажвала, ажва *миIы* бжъыла йалдыргитI, ахIарыф **шI** злу ажваквaкI ахIарыфба апны йгIарауитI.

Тшпсцара дакъикъа.

5. АгІвыща арыпхъагІв йдйырбитІ, «АтамамгІвыща» апны йынхитІ.

АгІвра апхъала арыпхъагІв рчІваща, ркъальамква шыр-кІуа, ртетрадква шцтІарцІауа агъиквала дырхъпшитІ.

6. Ажваква *шІуна, миІы, хышІ* рпны ахІарыф **шІ** агы-ларта дрыбергъльитІ.

7. «АтамамгІвыщаква» рыцІа цкъата, йтамамта, бзита йнкъвызгауа дырхъвыхитІ.

8. Апхъарала рыбагъяхра акІвдыршитІ.

9. **ПынхачІвы:** 57 анапа йапхъитІ, ажванахъа *ХІара миІы хІыманІ*. атамагІвыща апны йыргІвитІ. (28 ан.) Ата-мамгІвыща йану ахачІвквагъи дырхъйитІ.

АпхъарасахІат атема: Абжъы йгъи ахІарыф С, с.

АпхъарасахІат амурад: с йахаргІвазара, ласыта йзап-хъауа йарыщцара, агІвна псауышвхІаква йрылчважвауа йбжъара атахъыпІ.

АпхъарасахІат адгалчІвква: апхъага, «АтамамгІвыща» тетрад, ахІарыфква зну аплакрат, акарточкаква, ахІарыфква дырдырра шатахъу зну адиск, рыбаызшва атшауацІнарыхрала цхърагІага.

АпхъарасахІат акІвшаша:

І. АпхъарасахІат тшазрыхІазырра.

Бзи йыгІбитІ хІа апхъара,

Акъыль рыпшгІара, нхара,

ГІвра, дзыргІвра, бзи-бзи чІвара,

Хъвыщра, хъвмарра, ашва хІвара.

1. Аквахъысхра:

— ахІарыфква (д, т, тІ, б, п, пІ, шІ, х, хІ) гІархІвитІ, ауат рылата ажва гІархъвыщитІ;

— абыжьхъгІваква абыжьхътІква рыцырцІумца шІчІва-
ра гІандыршитІта йгІапхъахитІ (да, та, тІы, ду, ту, тІу, ди,
ти, тІи...);

II. АпхъарасахІат атема шыц адынхалра.

СЫЛАХЪ АПША

Абазашта — сара сышта	Гвыли псыли
Абазашта — сара спсы,	ЙузысхІвитІ сашва:
Спсы гІасызтыз,	«Са сузалтІ ура
Сгвы гІасызтыз,	хъацкІы». (Т.Б.)

1. 58 анапа йану йапхъитІ.

2. Кытча йаситІ: — ЙшкІвокІвапІ, ауаса йгъфачы-
гІвым. (Сы).

— Агъныла архъа йыквпІ, агІапынла дзыта йыгІвитІ.
(Сы.)

3. Ажва *сы* злалу абыжьква гІархІвитІ, абжбы с гІалыр-
кІгІитІ, ауи гІвыщата йаму гІадырбитІ.

4. Йапхъахауа агІвсатыркІ апхъагІвчва дара-дара йап-
хъитІ, схема алата йгІарбу ажваква агъвы апны йгІвыта
йапхъитІ (*ла-сы, ла-са, ла-ра*).

Асыс асурат йаквчважвитІ. АгІвна псауышвхІаква гІад-
дыргвалашвахитІ, ажваква *сара, дзара, хІвара* рмагІны
рдыруазтын йдырхъвыхитІ.

III. Тшпсцара дакъикъа.

Са сгІагылтІ зымгІва рапхъа,

Сылаква сырхъвчІытІ зынла.

СгІакІапан ачвартагъвы

ТшерычІвайтІ зны, тшерычІвайтІ гІван.

СыгІвын тшызджджватІ, спыцква срыцкъатІ,

СазгІашыкътагъи снагІвгІагІвтІ.

5. Йхпахауи йпщбахауи асатыркава арыпхъагІв дрыцта
йапхъитІ. Ажваква *саман, сатыр* рмагІны райхІвитІ.

6. Агъвы апны йаныргІалу ажванахъа йапхъитІ.

7. Ажванахъаква арыпхъагІв, уадыргІвана асабиква апхъитІ.

8. Ажваква *сара-сара, ласы-ласа, сыра-сара* йзлапшу, йзлапшым дырхъвыхитІ.

9. Апхъарала рыбагъяхра акІвыршара атахъыпІ.

IV. АпхъарасахІат атема шІыц рыбагъяхра.

1. УахъчІва апхъарасахІат апны шІыцрата йыжвдырйа?

2. Асабиква рыхъызква гІажвдыр:

С_ _ _ (*Сара*); С_ _ _ _ _ (*Салима*)

V. ХІхъа хІыргъвыххпІ.

1. УахъчІва дасу дшынхаз, дшапхъаз згвапхада?

2. Джъащахъварата йжвдырйа?

2. АпхъарасахІат апны рыцІа бзита йынхада?

3. Швынхаща хвы аквшвцІа.

VI. ПынхачІвы: 59 анапа йапхъитІ.

ЙацтагІайуа апхъарасахІат амурад: С агІвра йазыбжъара, азаман хвы азыбара шатахъу дырдырра атахъыпІ. Азаман гІарбага сахІат бзирата йалу гІаргвныргІвра атахъыпІ.

АпхъарасахІат акІвшаца:

1. 59 анапа йану йапхъитІ.

2. 60 анапа йану сатырта йгІву ашІчІвараква йрыпхъитІ, заджвы дгІапхъитІ, арахъарат йыцтархІвахитІ.

3. Азаман гІарбага асахІат йаквчважвитІ, ауи бзирата йалу, азаман йшатахъу апшта йаныргІалра шатахъу (уангІагылуаш, уанцтГалхуаш, уанхъвмаруаш, удерсква анучпуш, ахІбачва уанырцхърагІуш, айцІбачва уанырхъпшуаш...) пархІвитІ.

4. Ажваква *сахІат, заман* хІарыф пкъкъыла йандыргІалитІ.

5. АрыпхъагІв с агІвыща дйырбитІ, ахІауа апны тшацырчпитІ, уадыргІвана «АтамамГІвыща» апны йгІвитІ.

Тшпсцара дакъикъа.

6. АсахІат кытча азаларцІитІ:

— Йымчважвауа азаман хІнардыритІ.

— ЦІыкъ-цІыкъ, цІыкъ-цІыкъ, азаман гІарба.

— Уахъгы тшынгы йныкъвитІ, ауаса йгыатыпум...

7. 59 анапа йану йапхьитІ, апхъа арыпхъагІв уадыргІвана апхъагІвчва апхьитІ.

8. ПынхачІвы: 60 анапа йапхьитІ, «АтамамгІвыща» апны йгІвитІ. (29 ан.) АсахІат асурат бзи-бзи швапшыта йчІвагъвара атахъу швчІвагъвах.

АпхъарасахІат атема: Абжъы йгы ахІарыф Ш, щ.

АпхъарасахІат амурад: щ йахаргІвазара, рапхъаца агъь-чІвра атахъыпІ.

АпхъарасахІат адгалчІвква: апхъага, «АтамамгІвыща» тетрад, ахІарыфква зну аплакат, акарточкаква, ахІарыфква рбыжъгаца зну адиск. Рыбызшва атшауацІнарыхрала цхърагІага материал.

АпхъарасахІат акІвшаца:

I. АпхъарасахІат тшазрыхІазырра.

Бзи йыгІбитІ хІа апхъара

Акъыль рыпшгІара, нхара,

ГІвра, дзыргІвра, бзи-бзи чІвара,

Хъвыцра, хъвмарра, ашва хІвара.

II. ПынхачІвы рхъвыхра:

— абыжъхъгІваква йгІарыпхьитІ (с, шІа, ш, м, пІ, п, х, з, тІ);

— абыжъхътІква рхІвитІ (а, у, ы, и);

— Аплакат йану ахІарыфквала йынхитІ. СабикІ ажва *сара* агъвы апны йалайцІитІ, йгІвыджъхауа ауи йгІвитІ, антахъгыт йара ауи ажва ртетрадква рпны йаларцІитІ;

— азцІгІараква джъауап рыртитІ:
АсахІат йгІахІнардыруа ачІвыйа?
АчкІвын асахІат дзапшуайа?
Азаман хвы азыгІбара затахъыйа?

III. АпхъарасахІат атема шІыц адынхалра.

- Мыща, Мыща, жъбаста фа. — Спыцква сыхъитІ, ау-ау-ау!
— КІанифатымкІва йгъстахъым. — Щта, аврач лпны усырцапІ.
— Мыща, Мыща, хшбаста фа. — ЙсылрыхъуаштІ, ау-ау-ау!
— Са праныкымыкІва йгъстахъым. (Т.Б.)
— Мыща, Мыща, уча бзи-бзи.

1. Атема шІыц йадынхалитІ:

а) Акытча йаздыргІвитІ, йамагІну рхІвитІ:

— СашІамсуа сынхитІ, цха азскІитІ. (Щха.)

— Апахъла зквыпІ, ащтахъла мгвапІ. (Щахва.)

б) Ажва *щаква* (йа щха) зъара шІчІвара йнадзауа, бжъыта йзлалу рхІвитІ, абжъы щ гІалыркІгІитІ, ауи абжъы алата ажва аларцІитІ.

2. АрыпхъагІв ахІарыф щ дйырбитІ, ртетрадква рпны ажваква *Щаща, Маща, щата, саща* андйырцІитІ.

IV. Тшпсцара дакъыкъа.

НапІы хІаситІ — зны-гІван!

ЙхІыруышвитІ — хын-пщын!

ХІчІвитІ, хІгІагылхитІ, тшхъынхІырхІвитІ,

ХІыщта быжъквагъи хІыргитІ.

3. Апхъагала йынхитІ:

— 61 анапа йану асурат алдыргитІ, апхын йаквчважвитІ, ащхаква сабапрата йрылу гІархІвитІ. (КІыдата ачкІвын йыквчважвитІ.);

— арыпхъагІв асатырква дрыпхъитІ, ажваква *щамза, мартан* рмагІны райхІвитІ;

— апхъагІвчва апхъитІ (йацыта, гвыпта, йырхъазыта).

4. НапІыла йгІву атекст йапхъитІ:

СултІани Тамари със рыманІ.

Батарби, миІы хы.

ХІара машина хІыманІ.

V. АпхъарасахIат атема шIыц рыбагъяхра.

1. УахъчIва апхъарасахIат апны шIыцрата йыжвдырIа?

2. Йыдзыз ахIарыф гIашваух.

...аща, ... ата, ... ха, ... апIы.

3. Асхемаквала анхаща зымгIвагъи йгIашвгвынгIвыма?

VI. Швынхаща хвы аквшвцIа.

1. Швынхаз швгвапхама?

2. АджвырагIв швгвы шIыгъьма?

3. АпхъарасахIат апны рыцIа швгвы йгIатахайа?

VII. ПынхачIвы: 62 анапа йапхъитI, акытчаква рзы-
хIвауа тшырбжъитI.

ЙацтагIайуа апхъарасахIат амурад: III рзыгIвуа йбжъа-
ра, ажважв ззырхIвауа гIаргвныргIвра атахъыпI.

АпхъарасахIат акIвшаща:

1. ПынхачIвы рхъвыхра:

— 61 анапа йапхъитI;

— азцIгIараква джъауап рыртитI: Цха абагIайуа? Ащ-
хаква йырхъпшуа дызда?

2. Атема «*XIapa xIaлыргитI*» йаквшвауата чважвара
акIвыршара ахъазла азцIгIара — джъауап нхара учпа
ауаштI.

3. АрыпхъагIв III агIвыща дйырбитI, ауи ахIауа апны
йыргIвуазшва тшырчпитI, уадыргIвана «АтамамгIвыщала»
йынхитI.

— Ртетрадква рпны ажваква *щарда*, *щымта* ргIвитI;

4. 61 анапа йану йапхъитI, азнакква ртарала йыртахъу
ажва рхIвитI.

5. Ажважв «*Щарда збаз щарда йдыритI*» йадынхалитI,
ауи амагIны рхIвитI, ажважв ззырхIвауа йазйырхъвыцитI.
(Ажважв гвыбзыгъара, цIабыргыра алапI, ауи ауагIа
йырхIвалитI...)

6. Апхъарала рыбагъяхра акІвдыршитІ.

7. **ПынхачІвы:** 62 анапа йапхъитІ, «АтамамгІвыща» апны йгІвитІ, йызпхъаз ажважв ргвныркІылитІ. Асурат-квала йынхитІ: къарандашла ащхамартан рчІвагъвитІ. (30 ан.)

АпхъарасахІат атема: Абжъы йгъи ахІарыф К, к.

АпхъарасахІат амурад: к йахаргІвазара, ауи злу ажвак-ва бзита йзапхъауа йбжъара атахъыпІ.

АпхъарасахІат адгалчІвква: апхъага, «АтамамгІвыща» тетрад, ахІарыфква зну аплакат, акарточкаква, ахІарыфква рбыжъгаща зну адиск.

АпхъарасахІат акІвшаца:

I. АпхъарасахІат тшазрыхІазырра.

Ауадгъына йгІастІ абар,

Пшдзата хІчІварта тшанхІыргІалхтІ:

Апхъага, къальам, ажвар,

Йатахъу зымгІва абар.

II. ПынхачІвы рхъвыхра:

— ахІарыфква (з, с, щ, хІ, тІ, пІ, шІ) йгІарыпхъитІ, ауат рылата шІчІвара гІандыршитІ (за, зы, зу...);

— напІыла йгІву ажванахъаква йгІарыпхъитІ. (*ХІам-зат, абар апщырхІа. СнапІтара пхапІ. Уымш бзита, дада! Мышбзи, Лашара!*);

— апхъага 61 анапа йану йапхъитІ.

III. АпхъарасахІат атема шІыц адынхалра.

Кдыни Кдыби

хклыбкІ хкдыкІ йрыларцатІ. (*Гв.А.-З.*)

1. АрыпхъагІв ахІарыф К дйырбитІ, ауи алата ажва гІадйырхъвыцитІ, абжъы тамамта йшырхІвуш (КІ-та йрымхІвауата) йазибжъитІ. Ауи ахъазла апхъа абаза ажва-

ква дйырхІвитІ (кды, кыт, кыб), уадыргІвана аурышв
ажваква (класс, клуб...).

IV. Тшпсцара дакыкѣа.

УызакІ, уыгІвба, уыхпа,	Уаквпа агъьма, арма,
УнапІы чкІвынква щтІыхта	Уыквыл амгІва, архъа,
Дута псып тага,	Адгъыл уачвымшван
Дутагъи угІвапа.	Ачва тшаумыржъан. (Чв.Ш.)

2. Атекст йапхъитІ (апхъа арыпхъагІв, уадыргІвана
апхъагІвчва).

3. Асхема апны йгІарбу ажваква надырдзитІ (клуб,
клыб, кыт, кыб).

4. Ажваква *Маща, Щаща* ргІвитІ.

5. АлкІгІара апхъара акІвдыршитІ.

V. АпхъарасахІат атема шЫц рыбагъяхра.

1. АпхъарасахІат апны хІшынхаз, хІыздынхалыз
хІхІвитІ.

2. Ажваква *Щаща ... Чапар...* асуратквала йнашвырдзах.

3. «ЙымгІащауа йчпара йауаштІ» шпагІашвгвынгІвуа?

VI. ХІхъа хІырхъыххитІ.

1. Швынхаща хвы аквшвцІа.

2. АпхъарасахІат апны йшвгвапхайа?

3. ЗымгІва рацкІыс бзита йынхада?

4. АджвырагІв швгвы шЫгъьма?

VII. ПынхачІвы: 63 анапа йапхъитІ.

ЙащтагІайуа апхъарасахІат амурад: к агІвра йазыбжъара,
атема «Сара скыт» йазынархата йырчважвара атахъышІ.

АпхъарасахІат акІвшаща:

1. ПынхачІвы рхъыхра:

— сатырта йгІву ажваква йрыпхъитІ;

— ажванахъаква йрыпхъитІ;

— асурат «Сара скыт» йаквшвауата гIахIвахра алар-
цIитI. (Дасу йара йкыт даквчважвауата.)

2. АхIарыф к агIвыща арыпхьягIв йгIайырбитI, ап-
хьягIвчва агIвра тамамта тшзадыргалитIта ахIауа апны
йыргIвуазшва тшырбжытI.

3. АхIарыф ахъвква дйырбитI, уадыргIвана йшабгу
йыргIвитI.

4. Йыдзыз ахIарыф гIашваух: -ыт, -ытча, -чкIра, -шара.

5. «АтамамгIвыща» апны йгIвитI. (31 ан.)

6. ПынхачIвы: 63 анапа йапхьитI. АпхьарсахIат апны
йырзынамырдзаз агIвра рпны йнадырдзахитI.

АпхьарасахIат атема: Абжыы йгьи ахIарыф KI, кI.

АпхьарасахIат амурад: кI йахаргIвазара, рапхьяща агъ-
чIвра атахъыпI.

АпхьарасахIат адгалчIвква: апхьяга, «АтамамгIвыща»
тетрад, ахIарыфква зну аплакат, акарточкаква, ахIарыфква
рбыжыгаща зну адиск.

АпхьарасахIат акIвшашца:

I. АпхьарасахIат тшазрыхIазырра.

(ЙагIвсыз апхьарасахIат апны йддырдырыз гIархIвитI.

II. ПынхачIвы рхъвыхра:

— лаба здзхьягылата йгIву ахIарыфква гIархIвитI,
ауат рыцта шIчIвара гIандыршитI (тI, пI, хI, шI — тIа,
тIы, тIу, тIи...);

— ашIчIвараква ргIвитI (ка, ку, кы);

— 64 анапа йапхьитI.

III. АпхьарасахIат атема шIыц адынхалра.

KIтIыми, KIтIыщи, БакIани, KIакIани

ЙкIаркIаруа кIарма пщкIлаткI гIашIырхтI. (Гв.А.-З.)

1. Асурат апны йГарбу гАрхИвитІ (кІасы), ауи ажва шІчІварала йыршитІ, абыжъква гАрхИвитІ, абжъы кІ ГІа-лыркІГитІ.

2. АрыпхъаГІв кІ дйырбитІ, ауи рыцта шІчІвара алар-цІитІ (кІа, кІы...).

3. Ажва *кІарма* агъвы апынгы карточкалагы йалар-цІитІ.

IV. Тшпещара дакъикъа.

ХІылаквa ахъахІырсапситІ —

Зны, гІван, хын! Зны, гІван, хын!

ХІылаквa хъыгІгІвитІ багъбата —

Зны, гІван, хын! Зны, гІван, хын!

ХІпшитІ хъахъыла, хІпшитІ цІахъыла

ТшапцитІ хІыхъвда, тшапцитІ хІхъа

ХІдамаквалагы хІынхитІ —

Зны, гІван, хын! Зны, гІван, хын!

4. АрыпхъаГІв 64 анапа дгІапхъитІ, йыргвнымГІвуа ажваква рмаГІны райхІвитІ (*кІата, кІапІуна, кІаркІар, кІакІырса, кІапырта*).

5. Асхемаква рпны йзлабжу ашІчІвараква таргІвитІ.

(*кІасы, кІата, кІакІа, кІарма, кІар-кІар*.)

6. АпхъаГІвчва апхъитІ (йацыта, гвып-гвыпта, заджвы-заджвта).

V. АпхъарасахІат атема шІыц рыбагъахра.

1. Ажва гІашвхъвыц ахІарыф кІ ажва апхъа йгылата, аквта йгылата.

2. Акарточкаква йырну ажваквала йынхитІ йзапхъа-квауа, йзампхъауагы асуратквала.

VI. Швынхаша хвы аквшвцІа.

1. Швынхаз швгвапхама?

2. АджвырагІв швгвы шІыгъьма?

3. АпхъарасахІат апны швызланхаз атема шІыцла ры-цІа бзита йгІашвдахІвйа?

VII. ПынхачІвы: 64 анапа йапхъитІ.

ЙацтагІайуа апхъарасахІат амурад: кІ агІвра йазыб-жъара, бзита рхъа йтаркІра атахъыпІ ахІарыф аквпшыра (дутагы хвыцтагы), рапхъаша агъъчІвра.

Апхъарасахлат акIвшаца:

1. Асуратквала йапшым нхара акIвдыршитI:

АлацIара андыргIалитI:

а) Асабиква кIарма гIашIырхитI, акIарма азгIвадара йасабаппI.

КIарма агIвна апынгIи абна апынгIи йгIайитI.

б) Ари кIамбыщI. АкIамбыщ ахш жвпIапI. КIамбыщ апхъала ажкIва рапшта йынкъвырцун.

в) Ачва, ашыхIв кIапIината йаквырцIитI. АкIапIина аква гIалсуам, ачва гьбгIум.

— АзцIгIараква джъауап рыргитI:

КIарма збахъада, йзфахъада?

Ауи йгIалырхуа ачIвыйа?

АкIарма хъагIума, чвкъума?..

2. ГIвра: «АтамамгIвыща» йану ргIвитI. (32 ан.)

3. АрыпхъагIв 65 анапа дапхьитI, ажвакIва *амакIыра*, *кIапIлара* рмагIны райхIвитI, уадыргIвана йацыта йапхьитI.

Тшпсцара дакъикъа.

4. АлкIгIара апхъара акIвдыршитI. АрыпхъагIв ашIчIваракIва йхIвитI, апхъагIвчва ауат гIарауитI. Ажва ахъазла, ашIчIвара *кIам* ажвакIва *кIамбыщ*, *кIамбыста* рпны йгIарауитI.

5. Апхъарала рыбагъахра акIвдыршитI.

6. **ПынхачIвы:** 65 анапа йапхьитI. АтамамгIвыщала асураткIва йрыдынхалитI: йшвра атахъу ршвитI, йчIвагъвара атахъугIи рчIвагъвитI.

Апхъарасахлат атема: Абжьи йгIи ахIарыф **Й, й.**

Апхъарасахлат амурад: й йахаргIвазара, ауи злу ажвакIва ласылас йзапхъауа йбжъара атахъыпI.

АпхьарасахІат адгалчІвква: апхьага, «АтамамГІвыща» тетрад, ахІарыфква зну аплакат, акарточкаква, ахІарыфква рбыжъгаша зну адиск.

АпхьарасахІат акІвшаша:

I. АпхьарасахІат тшазрыхІазырра.

Ауадгъына абжы гІагатІ,

ХІгІазнаддахтІ ауи нхара.

ЙыхІтахъу зымгІва хІазырпІ,

ХІазгІашыкъпІ хІара анхара.

II. ПынхачІвы рхъвыхра:

— ахІарыфква йрыквахъысхитІ (а, у, и, ы, д, т, тІ, х, хІ, ...);

— **КІ** быжъхътІума быжъхъгІвума рхІвитІ, ашІчІвара йалата йгІархъвыцитІ;

— **КІ** алата ажва гІархъвыцитІ;

— 64 анапа йапхъитІ.

III. АпхьарасахІат атема шІыц адынхалра.

Й — ШВАРГВЫДА

А-й-й, йжвбандарыз!

А-й-й, йжвгІандарыз!

Ари а-й-ы шшваргвыду.

А-й-й, йжвгІандарыз!

А-й-й йжвбандарыз!

Ари а-й-ы шчІвыуаркІву.

1. Абжы йгы ахІарыф й йахадыргІвазитІ:

— 66 анапа йану асуратла чважвара акІвдыршитІ, асурат ацІахъ йгІву асхемаква йрыквшвауата ажванахъа аларцІитІ;

— акъазква йгІадрыхІаз ачкІвын йхІваз (А-а-й!) бжыла йалдыргитІ, йгІалыркІгІитІ абжы й;

— ахІарыф й арыпхъагІв йдйырбитІ йгы ауи йзапшу ахІарыф гІаргвалайыршвахитІ;

— «и быжьхътІыпІ, й — гьбыжьхътІым» — хІва ахъвы-
цра, ашІчІвараквала йдрыбергълитІ (й шІчІвара гьІанагуам.)

— арыпхъагІв 65 анапа дапхьитІ, *ажваква а-а-й, уый, йа-
у-уай* анырхІвауа ашвапхаквала йрайхІвитІ. («Йау-уай!» —
закІы угвы йанасра йухІвитІ.)

2. АпхъагІвчва апхьитІ (йацыта, гвып-гвыпта).

IV. Тшпсцара дакъикъа.

(ЙагІвсыз апхъарасахІатква йддырдырыз рыуа закІы
рхІвитІ).

3. Пвра: ажваква *хрина, Зули, Марина, Иналь* ргІвитІ.

V. АпхъарасахІат атема шІыц рыбагъахра.

1. Ажва гІашвхъвыц ахІарыф *й* ажва апхъа йгылата,
аквта йгылата.

2. Акарточкаква йырну ажваквала йынхитІ.

3. *Й* быжьхътІума момкІва быжьхъгІвума?

VI. Швынхаца хвы аквшвца.

1. Швшынхаз швгвапхама?

2. АджвырагІв швгвы шІыгъьма?

3. АпхъарасахІат апны рыцІа йшвгвапхауата йгІашв-
дахІвйа?

VII. ПынхачІвы: 66 анапа йапхьитІ.

ЙацтагІайуа апхъарасахІат акІвшаца: й рзыгІвуа йб-
жьара, рапхъаца агъьчІвра атахъыпІ.

АпхъарасахІат акІвшаца:

1. ПынхачІвы рхъвыхра:

— сатырта йгІву ажваква йрыпхьитІ;

— хъата-хъатамца ачважвара йапхьитІ;

— ажваква *майкІа, майра* шІчІварала, бжьыла йалдыр-
гитІ.

2. АбыжьхътІкви абыжьхъгІвакви (йырдыруа) гІашІыр-
пхъадзитІ.

3. Ажваквa *Абашта*, *псабара* рмагІныла йчважвитІ, асу-
ратквa рпны йгІарбу гІархІвитІ, дасу дъагІатадрийыз дакв-
чважвитІ.

Тшпсцара дакъикъа.

4. АрыпхъагІв 67 анапа йану дапхъитІ.

5. АрыпхъагІв й агІвыща дйырбитІ, «АтамамгІвыща-
ла» тшырбжъитІ.

6. АпхъагІвчва апхъитІ (йацыта, йырхъазыта).

7. Йыдзыз ахІарыф гІашваух: -ыба, -ара, -ацы, -цатІ,
-ауа-, -ауа.

8. **ПынхачІвы:** 67 анапа йапхъитІ, «АтамамгІвыща»
апны йгІвитІ. (33 ан.)

АпхъарасахІат атема: Абжъы йгъы ахІарыф **О, о.**

АпхъарасахІат амурад: о йахаргІвазара, ауи злу ажва-
квa бзита йзапхъауа йбжъара атахъыпІ.

АпхъарасахІат адгалчІквa: апхъага, «АтамамгІвыща»
тетрад, ахІарыфквa зну аплакат, акарточкаквa, ахІарыфквa
рбыжъгаща зну адиск, рчважваща атшауацІнарыхрала
цхърагІага материал.

АпхъарасахІат акІвшаша:

I. АпхъарасахІат тшазадгалра.

ЙхІцардапІ уыс хІара уахъчІва,

Азамангъы цитІ ласчва,

ХІахъвапІ уыс йызлу фaйда

АфачІквa хІырхъйапІ ласдза.

II. ПынхачІвы рхъвыхра.

АрыпхъагІв пынхачІвыта йрымаз шдырхъйаз йырхъвы-
хитІ.

ХачІвыта йрымаз атекст йанкѣвакѣвуа йгІайрыпхытІ. ЗымгІвагы бзита тшдрыхІазырта апхѣарасахІат йшгІайыз райхІвитІ.

III. АпхѣарасахІат атема шІыц адынхалра.

Ольи Йульи хІвсыса бзипІ,

Олег йыкІадыгв гІарпситІ. (*Л. Джь.*)

1. АбыжьхѣтІква гІархІвитІ (а, у, и, ы), ауат йрыуата йдйырдыруаш абжы о йара арыпхѣагІв йгІайхІвитІ. Абжы о ажваква *топ, сом* рпны йгІалыркІгІитІ, агылартагы рхІвитІ.

2. о злу ажва гІархІвитІ, тамамта абжы рагІузтын (а-мкІва) йдырхѣвыхитІ, о рыцта шІчІвараквкІ гІархІвитІ.

3. Ажва локІ апны йгІарауитІ абжы о, *локІ* зырхІвауа рдыруазтын йырхѣвыхитІ. (АрыпхѣагІв заман йауазтын локІкІ дырзгІапхѣа ауаштІ. Ажва ахѣазла, алокІ «Ацгви ахІвынапи».)

Зны ацгви ахІвынапи аниан, — УгІай, ахІвынап, агны йхІфуш ацадхІыргал, — ахІватІ ацгвы.

— ЙауаштІ, — ахІватІ ахІвынапгы.

— Ацгви ахІвынапи чуанкІ азна рызкѣы адыргалын аца ацІахѣ йыцІадыргылтІ.

МышкІы ацгвы, — ХІыгвла цгвы атаца па айаутІ, сцата хѣыз йыхѣсцІара атахѣыпІ, — ахІватІ.

— Шцта, уца, — ахІватІ ахІвынапгы.

Ацгвы цатІ, йкѣван йгІайхтІ.

— Ауи аѣара уызкѣвайа? — ахІван йазцІгІатІ ахІвынап.

— Хѣыз хѣцІара майрума? Схѣвыцуан, — ахІватІ ацгвы.

— ЙахѣуцІауайа, шцта?

— ХѣахѣыфгІа.

Датшагы мшкІы, — ХІыгвла ацгвы па айаутІ, сцата хѣыз йыхѣсцІара атахѣыпІ, — ахІватІ ацгвы.

— Шцта, уца, — ахІватІ ахІвынапгы.

Ацгвы бзидздза тшаркѣван йгІайхтІ.

— Уызцаз йыхѣуцІайа? — хІва йазцІгІатІ ахІвынап.

— Бжафа, — ахІватІ ацгвы.

Датшагъи мшкІы ацгвы, — ХІыгвла па айаутІ, сцата хъыз йыхъсцІара атахъыпІ, — ахІватІ;

— Уца, щта, — ахІватІ ахІвынапгъи.

Ацгвы цатІ, бзидздзара йкъван йгІайхтІ.

— Узызцаз йыхъуцІайа? — ахІватІ ахІвынап.

— Чуанхърышвт, — ахІватІ ацгвы.

Агъны гІаталтІ.

— АхІвынап, унай хІчуан хІапшыпІ, — ахІватІ ацгвы. Йцазтын — ачуан ахърышвтта йщтІапІ.

— Хъыз хъцІара сцитІ анухІвуз ари йтаз уфун, — ахІватІ ахІвынап.

— ЙачІвыйа йсыквым зсыквуцІауа? — ахІватІ ацгвы, ахІвынап гІанакІын йафтІ.

«Ацгви ахІвынапи райгвара апш» ззырхІвауа ауи акІвпІ.

IV. Тшпсцара дакъикъа.

АпстхІва ажвгІванд йалата

Йгъжважвауа йпсегІитІ.

ПшахъынхІвыкІ гІаджвыквлын

АцІлаква аркашвитІ.

Абыгъ гІважъква йхварззауа

Адгъыл йгІакІапІлитІ.

АпсегІачІквва гвъаджъымгІвала

ЙщтІыпсегІан йгІабгъапшитІ. (Тл.М.)

4. АрыпхъагІв сатырта йгІву ажваква дгІарыпхъитІ, ажваква *лом, мора, бора, тоба* ззырхІвауа дрытамамитІ.

5. АпхъагІвчва асатырква йрыпхъитІ.

6. Ажва *топасра* гІадрысабапуамца 68 анапа йану асуратла йчважвитІ.

7. Ажванахъаква йрыпхъитІ, дара асуратла йшчважвази йгІазпхъаз атексти ашІдырпшитІ.

8. АласхІвара арыпхъагІв дгІапхъитІ, уадыргІвана апхъагІвчва тамамта йшапхъуш тшадрыщцитІ.

V. АпхъарасахІат атема шІыц рыбагъяхра.

1. Ари апхъарасахІат швыззнабжъаз ачІвыйа?

2. АпхъарасахІат швызпхъаз апны йшвчвыбаргвта кІара алазма?

3. Асуратквала йынхитІ. (69 ан.)

VI. Швынхаща хвы аквшѣа.

1. Швшынхаз швгвапхама?
2. Швынхара апны рыцѣа йгѣашвдахѣвѣа?
3. Аджвырагѣв швгвы шыгъьма?

VII. Пынхачѣвы: 68 анапа йапхѣтѣ, аласѣвара ддырдыритѣ.

Йацтагѣайуа апхъарасахѣат амурад: о агѣвыща ддырдыра, рапхъаща агъьчѣвара атахъьпѣ.

Апхъарасахѣат аквшаша:

1. Пынхачѣвы рхъвыхра:

— 68 анапа йапхѣтѣ;

— аласѣвара йшызгѣапхъауа ддырхъвыхитѣ;

— напѣыла йгѣву ажванахъаква йгѣарыпхѣтѣ:

*Унай, Айнур, аклуб. Шури Щамисати абан. Ауат хри-
нитѣ. Тамара дабар.*

2. Ашѣчѣвараква *ау, уа, ѣа, ѣу, ѣо* йапхѣтѣ.

3. Асуратла чважвара акѣвдыршитѣ;

— Ачѣвѣйа йыжвбауа? (... кѣадыгв ...)

— Ачѣвѣйа зымгѣвагъѣ ауаѣа йырчпауа? (Уыс рхитѣ...)

— Комбайнла йрчпауа ачѣвѣйа?

4. Арыпхъагѣв асатырква дгѣарыпхѣтѣ, уадыргѣвана апхъагѣвча гѣапхѣтѣ.

5. о агѣвыща ддырбитѣ, ауи анугѣвуа антахъгъьт ахѣарыф-
ква йырпырщыла шатахъу агъвы апны йддырбитѣ (бо, ао,
ло, ор, ос...)

6. «Атамамгѣвыщала» йынхитѣ. (35 ан.)

7. 68 анапа йану йапхѣтѣ.

8. **Пынхачѣвы:** 69 анапа йапхѣтѣ, ажванахъа *Сара локѣ
здыритѣ*. ргѣвитѣ. Атамамгѣвыщала асуратква йрыдынха-
литѣ: атоп къарандаш зигѣвала йыршвитѣ, атрактор къаран-
дашла йрчѣвагъьтѣ.

АпхьарасахІат атема: Абжьы йгъи ахІарыф **Ч, ч.**

АпхьарасахІат амурад: ч йахаргІвазара, ауи злу ажвак-ква бзита йзапхьауа йязыбжьара атахъыпІ.

АпхьарасахІат адгалчІвква: апхьага, «АтамамгІвыща» тетрад, ахІарыфква зну плакат, акарточкаква, ахІарыфква рбыжьгаща зну адиск, рыбызшва тшауацІнарыхрала йзланхуш цхърагІага.

АпхьарасахІат акІвшаща:

I. АпхьарасахІат тшазрыхІазырра.

Апхьага бгъыц-бгъыцта йахъхІыркшатІ,
ЙхІхъаштылхыз гІахІгвалахІыршвахпІ тынчта.

АхачІвква шІыц-шІыц йгІзапІ — йхІшапІ —

АзцІгІараквагъи бзи-бзи джъауап рзгІахІаупІ. (Тл. М.)

1. АбыжьхътІква гІаддыргвалашвахитІ, ажваква *мамыр, мора, мурад* рпны абыжьхътІква гІарауитІ, ауат рхІваща дрыбергълытІ, шІчІвара гІанзыршауа абыжьхътІы шакІву рхІвитІ, швапха гІаргитІ, закІы-гІвба ртетрадква рпны йыргІвитІ.

II. АпхьарасахІат атема шІыц адынхалра.

Ччора змам рахвы гъйагІзум,

Ччора шчарту гъйыргІум. (Л. Джь.)

1. 69 анапа йану йапхьитІ.

2. Кьытча йаситІ:

— Тшынла йтшыжвлитІ, уахъынла йтшыжвцІитІ.
(Чуан.)

3. Ажва *чуан* бжьыла йалдыргитІ, абжьы ч гІалыркІгІитІ, ауи хІващата йаму йаквчважвитІ, йзлагІарбу ахІарыф арышхьагІв йдйырбитІ. АхІарыф ч абыжьхътІква йрыцдйырбумца йгІайрыпхьитІ (ча, ач, чу, уч...).

4. Асурат «Чарта» йаквшвауата чважвара акІвдыршитІ, йа рапхьарта ачарта, йа ачарта апны апхьагІвчва йаъазара

шатахъу йаквчважвитІ асуратква рсхемаквала ажванахъа аларцІитІ. (*Чанар дчитІ. Чима дчитІ.*)

III. Тшпсцара дакъикъа.

(Йырдыруа саби хъвмарщакІла йхъвмаритІ.)

5. АрыпхъагІв 70 анапа дапхытІ, ажваква *чатыр, чыр* рмагІны дрыбергъльитІ.

6. АпхъагІвчва йацтацауамца атекст йапхытІ.

7. АлкІгІара апхъара акІвдыршитІ (*чарта, ачарта, хІара, хІлырчитІ...*)

IV. АпхъарасахІат атема шІыц рыбагъяхра.

1. Асуратквала йынхитІ.

2. АпхъарасахІат швызнабжъайа? Шыцрата йыжвдырйа?

V. Швынхаца хвы аквшвцІа.

1. Швынхаз швгвапхама?

2. АджвырагІв швгвы шІыгъьма?

3. РыцІа зынхаца швгвапхада?

VI. ПынхачІвы: 70 анапа йапхытІ.

ЙацтагІайуа апхъарасахІат амурад: ч агІвыща йазыб-жъара, рапхъаца агъьчІвра атахъыпІ.

АпхъарасахІат аківшаца:

1. ПынхачІвы рхъвыхра:

— ахІарыфква шІ, с, щ, к, кІ, й, ч йгІарыпхытІ, ауат быжъхътІы рыцырцІумца шІчІвара гІандыршитІта йгІа-пхытІ.

шІа	са	ща	ка	кІа	йа	ча
шІу	су	щу	ку	кІу	йу	чу
шІо	со	що	ко	кІо	йо	чо
шІы	сы	щы	кы	кІы	йы	чы

— акытча гІардыритІ:

Сгъапхъахъам, ауаса нцІрата йсыму сгІвитІ. (*Къальам*);

— 69 анапа йапхытІ.

2. ч агІвыща арыпхъагІв йдйырбитІ, ахІауа апны «тшыр-бжъитІ», апхъа ахІарыф ахъвква ргІвитІ, уадыргІвана ауи ажваква йрылата йыргІвитІ. «АтамамгІвыщала» йгІвыр-нысгыи ауитІ.

Тшпещара дакъикъа.

3. 70 анапа йану асуратла чважвара акІвдыршитІ. ЙагІв-сыз асахІат апны дара апхъагІвчва йара ари атемала бзита йчважвазтын, ари асуратла азцІгІарадъа йырчважвагыи ауаштІ.

4. 70 анапа арыпхъагІв дгІапхъитІ, ажваква *мчы*, *Чбыщ*, *ччора* рмагІны йаквчважвитІ, ажва *ччора* апхъагІв-чва йзнымкІва арыпхъагІв йыщтархІвитІ.

5. АпхъагІвчва апхъитІ.

6. Йыдзыз ахІарыф гІашваух: -ара, -ашв, -ата, -ага, -арх.

7. **ПынхачІвы:** 71 анапа йапхъитІ, «АтамамгІвыща» апны йгІвитІ. (36 ан.) Асурат къарандашла йырчІвагъвитІ.

АпхъарасахІат атема: Абжъы йгыи ахІарыф **ЧІ, чІ.**

АпхъарасахІат амурад: чІ йахаргІвазара, рапхъаща агъьчІвра атахъыпІ.

АпхъарасахІат адгалчІвква: апхъага, «АтамамгІвыща» тетрад, ахІарыфква зну аплакат, акарточкаква, ахІарыфква рбыжъгаща зну адиск.

АпхъарасахІат акІвшаща:

I. АпхъарасахІат тшазрыхІазырра.

АпхъагІвчва хвыцква — чкІвынчва бзипІ,

АпхъагІвчва хвыцква — хІвсыса бзипІ —

ЙапхъитІ бзита, бзита йгІвитІ,

Дырра шхъахъву гІаргвынгІвитІ.

II. ПынхачІвы рхъвыхра:

— ажваква *чай*, *чыр*, *Чбыщ* ахъыргІвылгІитІ;

— 70 анапа йапхьитІ.

III. АпхьарасахІат атема шІыц адынхалра.

ЧІаЧІа лчІат чІарачІаква ачІЧІа-хІва лпа хвыц йырчІа-чІатІ.

1. Асуратква рыхъызква злагІалагауа ахІарыфква ад-швкІылта тшыкъазчІвахыз ажва гІашвау.

2. АхІарыфква араџа йтажвгІвых.

чІ	а	р	а	чІ	а
----	---	---	---	----	---

3. АрыпхьагІв ачІахъва асурат гІадйырбитІ, йамгІану дйырхІвитІ, ажва *чІахъва* шІчІварала, бжыла йалдыр-гитІ, абжы чІ гІалыркІгитІ.

4. АхІарыф чІ йахайыргІвазитІ, ауи ахІарыф ч йзлапшу рхІвитІ.

5. Атекст арыпхьагІв дапхьитІ.

IV. Тшпсцара дакъыкъа.

Мышва баба ачва йгІалкъбан *МачІкІ* тшарычІвайын абаба АгІвара йгІатпшытІ зынла, *Тшахънарышвтхын* йычвхтІ зынла

6. Ажваква «Йуыргауата «АхІ!» Йшуымамзлуш чІахІ!» амагІны шгІаргвынгІвра атахъу йаквчважвитІ.

7. АпхьагІвчва апхьитІ (йацыта, гвып-гвыпта, за-джвы-заджвта).

8. Ртетрадква рпны йынхитІ: *чІаЧІа*, *чІахІ*, *мачІ*, *чІыда*.

9. АлкІгІара апхьара акІвдыршитІ (ашІчІвара *чІа*).

V. АпхьарасахІат атема шІыц рыбагъяхра.

1. Ажва гІашвхъвыц ахІарыф чІ ажва апхъа йгылата, аквта йгылата.

2. Акарточкаква йырну ажваквала йынхитІ бзита йзапхьякдуа, йзампхьяуагьи асуратквала.

3. АласхІвара «ЧІачІа лчІат чІарачІаква ачІчІа — хІва ЧІачІа йырчІачІатІ» апны зъараны ахІарыф чІ гІашв-шІашвайа? Ари аласхІвара чкІвын хІызнабжъауа ачІвыйа?

VI. Швынхаша хвы аквшвцІа.

1. Швшынхаз швгвапхама?

2. АджвырагІв швгвы шІыгъьма?

3. АпхъарасахІат апны зымгІвагьи бзита швынхама?

VII. ПынхачІвы: 72 анапа йапхьитІ.

ЙащтагІайуа апхъарасахІат амурад: чІ агІвра йазыбжъара, рапхьяща агъьчІвра атахъьпІ.

АпхъарасахІат аквшаша:

1. Ашвъабгъьы апны йгІву ажванахъаква йгІарыпхьитІ:

ХІчарта дупІ, лашарапІ.

Акыт машина, трактор рымапІ.

Абар ауапІуапІ.

2. чІ агІвыща арыпхьягІв йдйырбитІ, ахІауа апны тшацырчпитІ.

АгІвра апхъала йшчІву, ртетрадква шыкву, ркъальамква шыркІуа агъиква арыпхьягІв йырхъвыхитІ.

3. «АтамамгІвыща» апны йгІвитІ, арыпхьягІв дрыкІвшумца ауат рынхаша йырхъвыхитІ, йрытаразхитІ.

4. 73 анапа йану арыпхьягІв дырзапхьитІ.

5. Атема «Абнаква хІара йыхІбайарапІ» йаквчважвитІ, асуратквагьи гІарысабап ауаштІ.

6. АхІарыф чІ алата ажва гІашвхъьыц.

7. **ПынхачІвы: 73 анапа йапхьитІ, «АтамамгІвыща» апны йгІвитІ. (37 ан.)**

АпхъарасахІат атема: Абжъы йгъы ахІарыф Г, г.

АпхъарасахІат амурад: г йахаргІвазара, апхъагІвчва
рыбызшва атшауацІнарыхрала тшарыщцара акІвыршара
атахъыпІ.

АпхъарасахІат адгалчІвква: апхъага, «АтамамгІвыща»
тетрад, ахІарыфква зну плакат, акарточкаква, ахІарыфква
рбыжъгаща зну адиск.

АпхъарасахІат акІвшаца:

I. АпхъарасахІат тшазрыхІазырра.

II. ПынхачІвы рхъвыхра:

— чІ алата ажва гІархъвыцитІ, ауат рыуа зджъакІы хІа-
рыф пкъкъыла агъвы апны йандыргІалитІ (чІарачІа, мацІ,
качкІы);

— 72 анапа йапхъитІ;

— ажванахъа *ЧІачІа абна дцатІ*. ахъыргІвылгІитІ.

III. АпхъарасахІат атема шІыц адынхалра.

Бзи йызбитІ гвлахъвы гара,

Бзи йызбитІ йсрыцІсныс гара.

1. Ажва *гара* йалу ахІарыф г ажва шІыц гІаннаршауа-
та датша хІарыфла йшвпсах.

гара -ара -ара

-ара -ара -ара

-ара -ара -ара

2. 74 анапа йану асурат йапшитІ, ауи шгІаргвынгІвыз
рхІвитІ. (*Ала абага агІвара йгІатнацатІ. АшварацыгІе ауи
дазпшитІ. АшварацыгІе абага пидза йщырныхъ йгвы гъам-
уыхтІ.*)

3. Абага ахъазла йырдыруа рхІвитІ, ауи хІалъта йама-
кву гІашІырпхъадзитІ, акытчагъы «Зчва загъу цІыхъва-
ркІвры» гІардыритІ.

4. Ажва бага шІІварала, бжыла йалдыргитІ, абжы г йаквгІашІаситІ.

5. АрыпхъагІв ахІарыф г дйырбитІ, ауи алата шІІвара гІандыршитІ (га, аг, гу, гы...).

6. Ажва бага алата ажванахъа аларцІитІ. (*Ала абага йа-цталтІ.*)

IV. Тшпсцара дакъыкъа.

7. АрыпхъагІв асатырква дгІарыпхытІ, ажваква *ганы, сага, хыга* рмагІны гІаргвнйыргІвитІ.

8. Атекст йапхытІ. Ажванахъаква *ЙтынчызтІ апсабара! ЙымазтІ асаби амамыр!* йрыквчважвитІ. Ауат йзымкІва йрыпхытІ, йгІаргвынгІвырныс йацтапІ, йтынчмызтын апсабара, ймамырмызтын адунай асабиква бзазара шрымам, ауат рмамаква рхъачІвата агара йшыламзлуш.

9. Амшыркъвара уыса йаздыргІвитІ, йшыргвынгІвызла арыпхъагІв дырцІгІитІ: Гага дынхагІвбзийума? Ауи бзи йбауа ачІвыйа?

V. АпхъарасахІат атема шІыц рыбагъяхра.

1. Апхъарала рыбагъяхра акІвдыршитІ.

2. *Гага йгара гара тынчпІ. (ХІ.А.)* АхІарыф йгы абжы г ажваква рпны закІы йайхІата йъалу гІарауитІ.

Даргы йгІархъвыцитІ ажва гІвхІарыфкІ ъалу.

VI. ХІхъа хІырхъыххпІ.

1. АпхъарасахІат швызпхъазла сурат швчпа, асахІат швшынхаз азцІгІараква джъауап гІанатуата.

2. Асурат йшвчпаз швгвапхума?

VII. ПынхачІвы: 74 анапа йапхытІ.

ЙацтагІайуа апхъарасахІат амурад: г агІвыща дырдырра, рапхъаща агъчІвра, анхага ъама-псымаквала рыбызшва тшауацІнарыхра атахъыпІ.

Апхъарасахлат акIвшаца:

1. ПынхачIвы рхъвыхра:

— 74 анапа йапхъитI;

— ажваква *мамыр, псабара* хIарыф пкъкъыла йалар-цIитI:

— 75 анапа йану ашIчIвараква йрыпхъитI.

2. Анхага ъамапсымаква (анхага мачваква) йрыквчва-жвитI (*тырнауыч, кIвагъа, джъахIва, бель, хъвынчIвы, пхапс, къыга, ъамапсыма тара, тшага*).

3. Анхага мачваква абзара апны йзатахъу рхIвитI (йынхарныс, йбзасарныс), ауат бзи йызбауа, анхара хъара йачвымгылуа ауагIа «знапIы бзийу» — хIва йшрыпхъауа гIархIвитI.

Апхъага йану ажваква ачважвара йацта арыпхъагIв апхъагIвчва йрайхIвитI, уадыргIвана заджв-гIвыджъ саби йдйырхIвахитI, йацыта йдйырхIвитI.

4. АхIарыф г агIвыща йадынхалитI, «АтамамгIвыща-гъи» гIадрысабапитI.

5. Хъвмарра. Ажва бага злалу ахIарыфква ргылартаква рпсахитIта ажва шIыц гIандыршитI (*Атшага*).

6. АхIарыф г алата ажва гIашвхъвыц. Йыдзыз ахIарыф гIашваух:

-ара, -ди, -ырраса.

8. **ПынхачIвы:** 75 анапа йапхъитI, «АтамамгIвыща» апны йгIвитI. (38 ан.). Асурат къарандашла йырчIва-гъвитI азцIгIарагъи джъауап артитI.

Апхъарасахлат атема: Абжъы йгъи ахIарыф **В, в.**

Апхъарасахлат амурад: в йахаргIвазара, рапхъаща агъь-чIвра атахъыпI.

Апхъарасахлат адгалчIвква: апхъага, «АтамамгIвыща» тетрад, ахIарыфква зну аплакват, акарточкаква, ахIарыфква дырдырра шатахъу зну адиск.

АпхъарасахІат акІвшаша:

I. АпхъарасахІат тшазрыхІазырра.

II. ПынхачІвы рхъвыхра:

— 75 анапа йапхъитІ;

— ажваква *нхага, чага* ргІвитІ;

— йырдырыз ажважкква гІархІвахитІ.

III. АпхъарасахІат атема шІыц адынхалра.

АМАШИНА

«Выр-выр» — хІва

Амашина бжъыргитІ,

Уыс щарда ахитІ. (*Къв.В.*)

а) Амашина абагІадрывабапуа?

б) ЗапшхІарыфІа арат ажваква йрыгхауа?

-агон, -итамин, -иноград

1. Асурат йапшитІ, йгІанарбауа гІархІвитІ, ажва *виноград* апны йапхъахауа абжъы гІалыркІгІитІ, ауи хІарыфта йзлагІарбу гватра азырмата йапшитІ.

2. Акласс апны абжъы в алата хъзы йа тдзахъыз зму дгІарауитІ. (*Вера, Эльвира, Вадик, Вова, Валя... Авидзба, Дармыва...*)

3. Асатырква арыпхъагІв дгІарыпхъитІ, апхъагІвчва йыщтапхъитІ.

IV. Тшпсшара дакъыкъа.

4. Атекст арыпхъагІв дгІапхъитІ, ауи йымщтахъ апхъагІвчва йащтацауамца йгІапхъитІ.

5. Асхемаквала йынхитІ (*Вадик, завод, Вова, Валя, вокзал, автобус*).

6. Атекстла азцІгІараква джъауап рыртитІ:

— Авиноград абагІайуа?

— ДзачІвыйа авиноград йадынхалуа?

— Авиноград бзи йызбауа дызда?

V. АпхъарасахІат атема шІыц рыбагъяхра.

— АчІыйа уахъчІва шІыцрата йыгІдырыз? АпхъарасахІат швызнабжъа ачІвыйа?

— ЙшвгвнымгІвыз кІара шванйама?

Асхемаквала анхара гІашвгвынгІвыма? ШвапхакІ гІахІшвырба.

VI. Швынхаша хвы аквшвцІа.

1. Швшынхаз швгвапхама?

2. АджвырагІв швгвы шІыгъьма?

3. АпхъарасахІат апны рыцІа швгвы йгІатахайа?

4. РыцІа бзита йынхада?

VII. ПынхачІвы: 76 анапа йапхъарныс хачІвыта йрыйтитІ.

ЙацтагІайуа апхъарасахІат амурад: в агІвыща йазыбжъара, рапхъаша агъьчІвра атахъьпІ.

АпхъарасахІат аквшаша:

1. ПынхачІвы архъвыхра:

— 76 анапа йану асатырква йрыпхьитІ,

— асхема йаквшвауата ажванахъа аларцІитІ.

— 76 анапа зымгІва йапхьитІ.

2. АрыпхъагІв в агІвыща дйырбитІ, апхъагІвчвагьи ркъальамква рыма йцІыхъва йтагыла ахІарыф злалу ахъвква апщылра шатахъу тшазырбжьитІ. В агІвра апхъагІвчва йырчвыбаргвпІ, ауи ахъазла агІвра заман щарда азалхчІвпІ, ахІарыф злалу ахъвква, ауат йапщылра шатахъу даквгІашІаситІ.

3. АгІвра апхъала апхъагІвчва рчІваща, ртетрадква шщтІу, ркъальамква шыркІуа, рхъа гънадмыркъвчвума агыква рхъвыхчІвпІ, уадыргІвана «АтамамгІвыща» апны йгІвитІ.

4. Кытча йаситІ: Йзапштшыя чва зымфауа, адгъыл зчвагъвауа? (*Трактор*).

5. Асуратла йынхитІ:

— Атракторла йырчпауа ачІвыйа?

— АкІапсара йанбазаману?

— АчІвыйа йларцІауа, ачІвыйа йкІарпсауа?

6. ЙалапІатІаз алшвыргах.

й	а	в	ы	в	л	а	тІ
---	---	---	---	---	---	---	----

Араѣа йтажвгІвых (йалавывтІ)

--	--	--	--	--	--	--	--

7. 77 анапа йану йапхытІ (апхѣа арыпхѣагІв, уадыр-гІвана апхѣагІвчва).

8. **ПынхачІвы:** 77 анапа йапхытІ, «АтамамгІвыща» апны йынхитІ. (39 ан.). Авиноград асурат ршвитІ кѣран-даш зигІвала.

АпхѣарасахІат атема: Абжѣы йгѣы ахІарыф ГІ, гІ.

АпхѣарасахІат амурад: гІ йахаргІвазара, рапхѣаща рбзира атахѣыпІ.

АпхѣарасахІат адгалчІвква: апхѣага, «АтамамгІвыща» тетрад, ахІарыфква зну аплакат, акарточкаква, ахІарыфква дырдырра шатахѣу зну адиск, рыбызшва атшауацІна-рыхрала цхѣрагІага, асурат «ГІапны».

АпхѣарасахІат аківшаца:

I. АпхѣарасахІат тшазрыхІазырра.

ЙджвыквхІцІуштІ апхѣара хІара,

ХвбамкІва йгѣгІагІгуашым зымгІва.

II. ПынхачІвы рхѣвыхра:

— ажваква *Вова, завод* хІарыф пкѣкѣыла йандыр-гІалитІ;

— ажваква *врач, виноград* ргІвитІ;

— 76 анапа йапхьитІ.

III. АпхьарасахІат атема шІыц адынхалра.

АГИАМТАКВА

АгІапын гІаталитІ,

Адгьыл йачІвахитІ.

ЙкьагІуш зымгІва кьагІитІ,

ЙпсегІуш зымгІва псегІитІ. (Ч.М.)

— Ауыса чкІвын уахьчІва хІызпхьуш ахІарыф злу ажва алазтын йгІашвхІва (*агІапын, гІаталитІ, кьагІитІ, псегІитІ*).

1. АзцІгІара «АкІапсара йанбазаману?» джъауап артитІ, аджъауап (*гІаппы*) шІчІварала, бжъыла йалдыргитІ, абжъы гІ гІалыркІгІитІ. Абжъы гІ йзнымкІва йырхІвитІ. Ащхъарауа сабиква гІ бзита йырхІвауа йбжъачІвыпІ.

2. АхІарыф гІ йахайыргІвазитІ, ауи г йзлапшу, йзлапшым рхІвитІ. Датшагьи лаба здэхъагылата йырдыруа ахІарыфква гІаддыргвалашвахитІ (пІ, тІ, кІ, хІ, шІ).

3. 78 анапа йану ашІчІвараква йрыпхьитІ.

IV. Тшпсщара дакьикъа.

4. Асуратла чважвара акІвдыршитІ, йгІарысабап ауаштІ й-5-хауа анапа йану асуратгьи.

5. Асатырква арыпхъагІв дгІарыпхьитІ, ажваква *агІа, нагІа, гІамта, агІба* рмагІны йаквчважвитІ, уадыргІвана апхъагІвчва йащтацауамца йапхьитІ.

6. Атекст «СабигІзарта» йапхьитІ, азцІгІараква джъауап рыргитІ:

— ХІкыт йрыму ачІвыйа?

— Дызда асабигІзарта йыргаз?

7. Апхъага йану акытча дара-дара йапхьитІ, йшыр-зыхІвахуаш апшта тшырбжьитІ.

8. АлкІгІара апхъара акІвдыршитІ.

V. АпхьарасахІат атема шІыц рыбагъяхра.

1. Акытча «Най-гІай, най-гІай, азаман гІарба» (сахІат) апны ахІарыф гІ зъараны йгІайуайа? Акытча швгІапхъа абжъы гІ гІалшвкІгІауа.

2. АхІарыф гІ алата ажвакІ гІашвхъвыц. Ажвала ажва-нахъа алашвцІа.

3. Асуратла йынхитІ. (78 ан.)

VI. Швынхаца хвы аквшвцІа.

1. Швшынхаз швгвапхама?

2. АджвырагІв швгвы шыгъьма?

3. АпхъарасахІат апны зымгІвагъи бзита швынхама?

VII. ПынхачІвы: 78 анапа йапхъитІ, акытча ддырдыритІ.

ЙацтагІайуа апхъарасахІат амурад: гІ агІвыща йарыщ-цара, схемала йнырхара атахъыпІ.

АпхъарасахІат аківшаца:

1. ПынхачІвы рхъвыхра:

— акытча гІархІвахитІ;

— 77 анапа йапхъитІ.

2. гІ агІвыща арыпхъагІв йгІадйырбитІ, апхъагІвчагъи ркъальмаква рыма агІвыща ахІауа апны тшацырчпитІ.

3. «АтамамгІвыща» апны йгІвитІ.

4. 78 анапа арыпхъагІв дапхъитІ, ауи йымцтахъ йацта-цауа дара апхъагІвча апхъитІ.

5. Асхемаква йрыдынхалитІ;

— зымгІвагъи шажву щаквдыргылитІ (6 ажвакІ);

— зъара-зъара шІчІвара йнадзауа дырхъвыхитІ;

— шІчІварума йзлабжу ажва йа апшІчІвара апны бжъыкІ агхума йазхъвыцитІ;

— датша ажва гІаншузтын йапшитІ: 1) сагІа, цІгІа, хъа-гІа... 2) гІари, гІаза... 3) гІапны, гІапра, гІапса... 4) нагІа, со-гІа... 5) гІапсара, гІацІсара... 6) гІапра, гІагра, гІайра...).

6. АлкІгІара апхъара аківдыршитІ.

7. **ПынхачІвы:** 79 анапа йапхьитІ, «АтамамГІвыща» апны йгІвитІ. (40 ан.)

АпхьарасахІат атема: Абжъы йгъи ахІарыф Дз, дз.

АпхьарасахІат амурад: дз йахаргІвазара, рапхъара рбзира, аласхІвара збарла йырзыхІвауа йязыбжъара атахъышІ.

АпхьарасахІат адгалчІвква: апхъага, «АтамамГІвыща» тетрад, ахІарыфква зну аплакрат, акарточкаква, ахІарыфква дырдырра шатахъу зну адиск, рыбызшва атшауацІнарыхрала цхърагІага.

АпхьарасахІат акІвшаша:

I. АпхьарасахІат тшазрыхІазырра.

ХІчважвитІ пшдзата, йалыргата

Йгъи хІдзыргІвитІ тынчдзата хІчІвата.

II. ПынхачІвы рхъвыхра:

— ажваква *гІапны, согІа, ГІабас* ргІвитІ;

— асхемаква шдырхъйаз гІаддыргвалашвахитІ;

— 79 анапа йапхьитІ.

III. АпхьарасахІат атема шІыц адынхалра.

«Са сзаман гІадзатІ» — хІва

Адзын тшаркацитІ.

«Са сзаман гІадзатІ», — хІва

Адзын гІагъырдитІ. (Б. Кз.)

Ари ауыса апны уахъІва хІызпхъуш ахІарыф злу ажва алазтын йгІашвхІва. (*гІадзара, адзын, гІагъырдитІ*)

1. 80 анапа асуратла йчважвитІ:

— Асурат апны йыжвбауа ачІвыйа? (*Ауасакви аджъмакви.*)

— Ауат зхчауа дызда? (*Дада.*)

— АуасачкІвынква йшпарыпхъауа? (*Сыс, сара.*)

— АджъмачкІвынква шта? (*Дзсы, дзара.*)

— Аджъмаква ухчарныс шбаргву, адзараква шымкІчІву здыруада?

2. Ажваквa *дзсы*, *дзара* шІчІварала, бжбыла йалдыргитІ, йапхъахауата йугІауа абжбы йаквГІашІаситІ.

3. АхІарыф дз йапшитІ, 80 анапа йану ашІчІвараква йрыпхьитІ.

IV. Тшпсцара дакъикъа.

Швылаквa багъьата йхъыжвГІвата ласыта йгІахъшв-тІых.

Ахъахъыла швхъапшыл, ацІахъыла швпшы,

Армала швпшы, агъьмала швпшы,

Швылаквa ласылас йахъашвырпсапса.

4. АрыпхъагІв асатырквa дГІарыпхьитІ, ажваквa *дзны*, *кІадза*, *дзадзы* рмагІны йаквчважвитІ.

5. Атекст апхъа арыпхъагІв, уадыргІвана апхъагІвчва апхьитІ.

6. АласхІвара йадынхалитІ:

— арыпхъагІв дапхьитІ, амагІны йхІвитІ;

— йацыта апхъагІвчва апхьитІ;

— арыпхъагІв бзита дзампхъузшва йгвы ззГІвауа дГІай-рыпхьитІ.

7. Апхъарала рыбагъьахра акІвдыршитІ.

V. АпхъарасахІат атема шІыц рыбагъьахра.

1. Апхъарала рыбагъьахра акІвдыршитІ.

ЛагІвычв Джъамлъадин йуыса «Адзын бзихатІ» арыпхъагІв дрызгІапхьитІ. АуысагІв адзын «Хъыбра» — хІва дзапхъауа ачІвыйа?

2. Шыцрата йыгІдырыз ачІвыйа уахъчІва?

VI. Швынхаша хвы аквшвцІа.

1. УахъчІва хІапхъарасахІат швгвапхама?

2. ЙшвхІвастІ, швшынхаз швгвапхама?

3. РыцІагъи бзита хІынха ауашызма?

VII. ПынхачІвы: 80 анапа йапхьитІ, ауыса — ласхІвара йашІанамкІуа йырзыхІвауа тшырбжьитІ.

ЙацтагІайуа апхъарасахІат амурад: дз агІвыща йазыбжъара, рапхъаша агъьчІвра атахъьпІ.

Апхъарасахлат акIвшаца:

1. ПынхачIвы рхъвыхра:

— ажваква абжы дз рылазтын рнапIы щтIырхитI (*кIа-дза, хва, бхъвы, рымдза, стол, чвартагъвы, дзадзы, дзны, хъабра, ладзы.*);

— 80 анапа апхъагIвчва йащтацауа йапхьитI;

— ауыса — ласхIвара йгIапхьитI.

2. Ажва *рымдза* шIчIварала, бжыла йалдыргитI, ажванахъа аларцIитI.

3. АрыпхъагIв ахIарыф дз агIвыща дйырбитI, ахIарыф агIвра апны ркъальамква гIащтIырымхуа ацIыхъвадза йргIв-ра шатахъу райхIвитI, «АтамамгIвыща» апны йгIвитI.

4. Асурат йану йырмагIну гIархIвитI (*дзадзы, дзсы, ача*), ажваква дз рылазтын йдырхъвыхитI.

5. Ажважв *АквчIис гIамдагIвы адзыршы йтапитI*. амагIны гIаддыдыритI.

6. АрыпхъагIв асатырква дгIарыпхьитI, ажваква *дзылу, дзамбыр, дзыр, дзны* рмагIны йаквчважвитI.

7. АрыпхъагIв атекст дапхьитI, уадыргIвана апхъагIвчва айрыпхьитI.

8. **ПынхачIвы:** 81 анапа йапхьитI, «АтамамгIвыща» апны йгIвитI. (41 ан.)

Апхъарасахлат атема: Абжы йгьи ахIарыф **Ц, ц.**

Апхъарасахлат амурад: ц йахаргIвазара, ласыта йзапхъауа йбжъара атахъыпI.

Апхъарасахлат адгалчIвква: апхъага, «АтамамгIвыща» тетрад, ахIарыфква зну аплакат, акарточкаква, ахIарыфква дырдырра шатахъу зну адиск.

АпхъарасахIат акIвшаца:

I. АпхъарасахIат тшазрыхIазырра.

Апхъага бгъьыц-бгъьыцта йахъхIыркшатI,
ЙхIхъаштылхыз гIахIгвалахIыршвахпI тынчта.
АхачIвква шIыц-шIыц йгIзапI — йхIшапI —
АзцIгIараквагъи бзи-бзи джъауап рзгIахIаупI. (Тл.М.)

II. ПынхачIвы рхъвыхра:

— ахIарыфква арыпхъагIв йдйырбумца йзапшу гIадйы-
рхIвитI;

— абжы дз алата ажва гIархъвыцитI, ажва *Дзадзуна*
шIчIварала йыршитI;

— атекст йапхьитI;

— атекст йцIхъвахуа ажванахъа схемала йгIадырбитI.

III. АпхъарасахIат атема шIыц адынхалра.

УАТРА

Цаца цыца гIацIалгитI.

Цуца анартыхв гIатылпситI.

Цыма ауат ашIлырпIлитI,

ЙылгитIта ауатра йлалцIитI. (*Джъ.М.*)

УахъчIва хIызпхъуш ахIарыф злу алазтын йгIашвхIва.
(*Цаца, цыца, Цуца, Цыма.*)

а) ШвазхъвыцстI, тамамума ауыса шгIву?

б) Ацыца анацIаргахра нартыхв лацIа ауашма?

1. *Ацыца* асурат йапшитIта йзачIву гIархIвитI, бжыла
йалдыргитI, абжы ц гIалыркIгитI, ауи злагIарбу ахIарыф
йапшитI, ц алата шIчIвара, ажва гIархъвыцитI.

2. Кытча йаситI, арыпхъагIв аджъауапква рпны абжы
ц шалу райхIвитI:

— АчвкъапщъачIвауа ахIвра гыгIайыхуам. (*Мца.*)

— АхIатшпы быгIвгвара тагылапI. (*Апыцква.*)

3. Ажваква *пыц, мца, цыра* рпны ц агыларта йаквчва-
жвитI.

IV. Тшпсцара дакъикъа.

4. Асураткъвала азцІГІараква джъауап рыртитІ:

— Цаца йылчпауа ачІвыйа?

— Цуца йлырчауа ачІвыйа?

— Ацыца ачва шпаѳу?

5. Ажванахъа *Цуца ахІвыхІевка лырчитІ*. йалдыргитІ, асхемалагъи йгІадырбитІ (| __ __ __).

6. АрыпхъагІв асатырква дрыпхъитІ, ажваква *цыра, цара, баца* рмагІны дрыбергълъитІ.

7. АрыпхъагІв атекст дапхъитІ, ауыса — ласхІвара абыжъква бзита тшырщичпитІ.

8. АпхъагІвчва апхъитІ. АласхІвара йацыта, уадыргІвана йырхъазыта тамамта йшапхъуш тшазырбжъитІ.

V. АпхъарасахІат атема шІыц рыбагъяхра.

1. Ажва гІашвхъвыц ахІарыф ц ажва апхъа йгылата, аквта йгылата, ацІыхъва йгылата.

2. Акарточкаква йырну ажвакъвала йынхитІ. Ажванахъа аларцІитІ ауат ажваква рылата.

VI. Швынхаща хвы аквшвцІа.

1. Швшынхаз швгвапхама?

2. АджвырагІв швгвы шІыгъьма?

3. АпхъарасахІат апны рыцІа швгвы йгІатахайа?

VII. ПынхачІвы: 82 анапа йапхъитІ, аласхІвара йашІа-намкІуата йапхъауа тшырбжъитІ.

ЙацтагІайуа апхъарасахІат амурад: ц агІвыща йязы-бжъара, рыбызшва тшауацІнарыхра атахъыпІ.

АпхъарасахІат аківшаща:

1. ПынхачІвы архъвыхра:

— ажваква *арцыш, ацлыбра* хІарыф пкъкъыла йандыргІалитІ;

— 82 анапа йапхъитІ;

— аласхІвара тамамта, ажваква йалыргата йапхъузтын дырхъвыхитІ.

2. Асуратла азцІгІара — джъауап нхара акІвдыршитІ:

— Йыжвбауа ачІвыйа? (*КвтІу ферма.*)

— АквтІу ферма йынхауада? (*Цуци Маци...*)

— Ауат аквтІуква шпанкъвыргауа?

— АквтІуква сабапрата йрылайа?

— УнагІва псегІачІвыта датша йыжвдыруайа?

АрыпхъагІв йащтайхІвахитІ: ЦІабыргыпІ. Ари квтІуфермапІ. Ари апш афермаква рпны йыргІзитІ къазгыи, бабыщгъи, гвагвыщгъи. АуагІа ауи сабапра ду гІалырхитІ. Ауат ржбы хъагІапІ, рквтІагъь къуат алапІ....

3. Ажваква *йацасуа*, *йацлыбуа* рмагІны йаквчважвитІ, ажванахъа аларцІитІ. (*Цуци Маци йацлыбуа йынхитІ. Ауат йацасуа дахІвра бзи гІатыргитІ.*)

4. Ц агІвыща йадынхалитІ, «АтамамгІвыща» гІадрысабапитІ. АпхъагІвчва ц ащапІы ласы йырзгыгІвуа йгъащцум, ауи ахъазла ауи кІыдата йгІалкІгІата йарыщцазтын рыцІа йагъыпІ.

5. АрыпхъагІв атекст дапхъитІ, ажваква хац, при йрыквчважвитІ, уадыргІвана апхъагІвчва йащтацауа йапхъитІ.

6. Асхемаква йрыдынхалитІ.

7. **ПынхачІвы:** 83 анапа йапхъитІ, «АтамамгІвыща» апны йгІвитІ. (42 ан.) Асхемала йынхитІ.

АпхъарасахІлат атема: Абжбы йгъи ахІарыф ЦІ, цІ.

АпхъарасахІлат амурад: цІ йахаргІвазара, апсегІачІвква апсабара апны магІныта йрыму йаквырчважвара атахъыпІ.

АпхъарасахІлат адгалчІвква: апхъага, «АтамамгІвыща» тетрад, ахІарыфква зну аппакат, акарточкаква, ахІарыфква дырдырра шатахъу зну адиск.

АпхъарасахIат акIвшаца:

I. АпхъарасахIат тшазрыхIазырра.

XIчважвитI пшдзата, йалыргата

Йгъи xIдзыргIвитI тынчдзата xIчIва.

(AxIарыфква рбыжъгаца зну адиск йаздыргIвитI.)

II. ПынхачIвы рхъвыхра:

— ажваква *цыра*, *цыца*, *Цона* ргIвитI;

— 83 анапа йану атекст йапхъитI;

— ажва *ацлыбра* алата ажванахъа аларцIитI.

III. АпхъарасахIат атема шIыц адынхалра.

АЦIАРАКВА

АцIараква цIыр-цIыр — xIва йxIвачвитI.

АцIараква цIыр-цIыр — xIва закIы рхIвитI.

ЙцIырцIыритI уахъгъи тшынгъи,

Ргвы йтыхъуа гъсыздырам саргъи. (*Къв.В.*)

AxIарыф цI зъара ажва йрылайа? (*ацIараква*, *цIыр-цIыр*).

а) AxIарыф «цI» зъара ажва йрылайа?

1. Асуратла чважвара акIвдыршитI:

— Асурат апны йыжвбауа ачIвыйа?

— АцIла аквпшыра шпау?

— АцIисква йырчпауа ачIвыйа?

— АцIисква ацIлаква йызларысабапйа?

— АцIлаква сабапрата йгIахIыртуайа?

— АцIисква xIшпарзыгъазлара атахъыйа?

2. Ажваква *цIис*, *цIла* алдыргитI, йгIалыркIгIитI абжъы цI, ауи злагIарбу ахIарыф дутагъи йчкIвынтагъи йдйыр-битI, ахIарыф шIыц ц йзлапшу, йзлапшым гIархIвитI.

3. AxIарыф цI рылата ашIчIваракви ажвакви йрыпхъитI:

цIа, цIы, цIи, цIу,

цIара, цIис, цIла, цIас.

IV. Тшпсцара дакъикъа.

Адзычваквагъи псегун,
Рдамаквагъи ркъун.
Адзатшпы йгIадзан,
Рдамаквагъи ркъан
ЙацгIачIвалтI ауат.

4. АрыпхъагIв 84 анапа йану асатырква дгIарыпхытI,
ажваквa *цIхы, цIас, цIуцы, цIыпх* рмагIны йаквчважвитI.

5. Ажваквa *ацIабырг, цIабыргыра* рмагIны ажванахъа-
ла йдрыбергълытI, йъагIву йзнымкIва йапхытI:

АцIабырг загъым гъаам.
ГIвза цIабыргы дсымапI.

АцIабыргыра агIвычIвгIвыс йхIальзара атахъыпI. Амц
щапIы гъацIам.

6. АрыпхъагIв атекст дгIапхытI, уадыргIвана апхъагIв-
чва апхытI.

7. Атекстла азцIгIараква джъауап рыртитI:

— Атекст апны цIлахъыз гIазырбауа ажва запшыа?

— АцIис ацIла йзазыпсегIауа ачIвыйа?

— АцIис бзи йыжвбума?

— Датша псегIачIвыта йыжвдыруайа?

V. АпхъарасахIат атема шIыц рыбагъахра.

1. Апхъарала рыбагъахра акIвдыршитI.

2. АцIла ахъазла кытча аларцIитI:

АгIапын уаргвыргъытI, Адзын уарчитI,

Апхын уарыхъшвашвитI, Агъны уарпхитI.

VI. Швынхаша хвы аквшвцIа.

1. АпхъарасахIат апны швшынхаз швгвапхама?

2. Шыцрата йжвдырйа?

2. РыцIа йшвгвапхаз ачIвыйа?

VII. ПынхачIвы: 84 анапа йапхытI.

**ЙацтагIайуа апхъарасахIат амурад: цI агIвыща дыр-
дырра, рапхъаша агъычIвра атахъыпI.**

Апхъарасахлат аківшаца:

1. ПынхачІвы рхъвыхра:

— йгІву атекст йапхъитІ (*Сара цыца ласцІатІ. Ацыца бзихатІ. Маца аферма дынхитІ.*);

— 84 анапа йану йапхъитІ;

— ацІараква агъныла уырцхърагІара шатахъу йаквчважвитІ.

2. АрыпхъагІв цІ агІвыща дйырбитІ, агІвра тшаздры-хІазыритІ, «АтамамгІвыща» апны йынхитІ.

АрыпхъагІв ахІарыф цІ агІвыща дйырбитІ, ахІарыф агІвра апны ркъальамква гІащІырымхуа ацІыхъвадза йргІвра шатахъу райхІвитІ.

3. АрыпхъагІв 85 анапа йану асатырква дрыпхъитІ, ажваква *цІда, цІакІы, цІара* рмагІны йаквчважвитІ.

4. Асурат апны йгІарбу ацІисква рыхъызква рхІвитІ (*жвцІы, лхІваквайчІва*), ауат рылата ажванахъа андыргІа-литІ. (*Ари жвцІынІ. Ари лхІваквайчІванІ.*)

5. АласхІвара тамамта йшапхъуш тшазырбжъитІ.

6. Апхъарала рыбагъяхра акІвдыршитІ.

7. АрыпхъагІв йажва: АцІлаквагъи апсегІачІвквагъи адунай йапшдзарапІ. АпсегІачІвква агІапын агІаталра уарад азырхІвауа йапылитІ. Ауат ацІлаква рхчитІ: ацІлак-ва, ашвырква, атшыгІвраква йрызарархауа ахваква, ахІапшхвыпшква ыквырчІвакъитІ. АпсегІачІвква хІара йхІыгІвзацІабыргыпІ. ПсегІачІвы ъащарду тшыгІвра щар-дапІ. Йшыжвдыруа апшта, адзынла псегІачІвквакІ апхар-таквала йпсегІахитІ, ауаса ага ауаъа йпхазтынгъи йбзи-йызтынгъи хІпныла агІапын йацІапсегІахитІ.

Агъныла йгІанхауа апсегІачІвква хІара хІырцхърагІар-ныс хІборчпІ.

8. **ПынхачІвы:** 85 анапа йапхъитІ, аласхІвара йашІанам-кІуа йапхъауа тшырбжъитІ. «АтамамгІвыща» апны йгІвитІ. Асурат ршвитІ.

АпхьарасахІат атема: Абжьы йгъи ахІарыф **Кв**, кв.

АпхьарасахІат амурад: кв йахаргІвазара, рапхъаща
рбзира атахъыпІ.

АпхьарасахІат адгалчІкьва: апхъага, «АтамамгІвыща»
тетрад, ахІарыфкьва зну плакат, акарточкакьва, ахІарыфкьва
дырдырра шатахъу зну адиск.

АпхьарасахІат акІвшаща:

I. АпхьарасахІат тшазрыхІазырра.

Ауадгъына гІастІ абар,

Пшдзата хІчІварта тшанхІыргІалхтІ:

Апхъага, къальам, ажвар,

Йатахъу зымгІва абар.

II. ПынхачІвы рхъвыхра:

— ахІарыфкьва гІаддыргвалашвахитІ, абыжьхътІкьва,
абыжьхъгІвакьва, лаба здзхъагылу ахІарыфкьва йаквчважвитІ;

— 86 анапа йапхъитІ.

III. АпхьарасахІат атема шІыц адынхалра.

Кьва гІаквитІ, кьва гІаквитІ —

ЙгІагІвитІ адзычкІваркьва.

Кьва гІаквитІ, кьва гІаквитІ,

ЙгІакІажжитІ ажвгІвандакьва... (Ц.П.)

АхІарыф **Кв** зъара ажва йрылайа?

(Кьва, гІаквитІ, ажвгІвандакьва)

1. АхІарыф **кв** ажва *кьва* апны йгІалыркІгІитІ, ауи злалу
йаквчважвитІ, ашІчІвара йалата йгІапхъитІ.

2. АрыпхъагІв йырхъвыхитІ апхъагІвчва ахІарыф **кв**
атексткьва рпны йгІардырхуазтын.

3. АрыпхъагІв асатыркьва дрыпхъитІ, ажвакьва *цІыкьв*,
млыкьв, *кьырпІа*, *уатыкьв* рмагІны йаквчважвитІ.

IV. Тшпсцара дакъыкьа.

Зны, гІван, хын, пщын,

ХІаситІ къахвта хІа напІы.

Зны тшхъхЫркЪитІ, гІван тшхъхЫркЪитІ,
ХІдамаквала мачІкІ хІынхитІ.

ХІхъапал-шІапалпІ хын, пщын, хвын,
Тынчта хІчІвахпІта хІдерс хІырхъйапІ.

4. Атекст арыпхъагІв дапхъитІ, уадыргІвана апхъагІвчва
апхъитІ.

5. Асуратква йрыквшвауата ажванахъа аларцІитІ (гІва-
жвакІла, хажвакІла, пщбала йалата).

6. Атекстла азцІгІараква джъауап рыртитІ:

— Акыт щардата йтагылу ачІвыйа?

— Ауат атыдзка шпаъу?

— Атыдзка йыртагылу ачІвыйа?

— Ужвы хІызламацІауа ачІвыйа? (*хІакв*)

7. АлкІгІара апхъара акІвдыршитІ.

V. АпхъарасахІат атема шІыц рыбагъяхра.

Рыбагъяхра апхъарала йакІвдыршитІ.

Адиск йаздыргІвитІ.

VI. Швынхаща хвы аквшвцІа.

1. Швшынхаз швгвапхама?

2. АпхъарасахІат апны шІыцрата йыжвдырйа?

3. ЙгІашвгвнымгІвыз кІара гІанхама?

VII. ПынхачІвы: 87 анапа йапхъитІ, «АтамамгІвыща»
апны йгІвитІ.

ЙащтагІайуа апхъарасахІат амурад: кв агІвра йазыб-
жъара, ласыта йапхъауа йарыщцара, асуратла чважвара
аныргІалра атахъыпІ.

АпхъарасахІат акІвшаща:

1. ПынхачІвы рхъвыхра:

— 87 анапа йапхъитІ;

— 87 анапа йанкву ашІчІвараква йрыпхъитІ;

— ахІарыфква к йгы в закІы-закІ сатыр ртетрадква рпны йыргІвитІ.

2. АрыпхьягІв кв агІвыща дйырбитІ, ауи апшта сатыркІ ргІвитІ.

3. Ажванахъя *Аква гІаквитІ*. йалдыргитІта йыргІвитІ.
Тшпещара дакъыкъя.

4. Асуратла аква йаквчважвитІ, асабиква аква гІаквауа йаналага йырчпаз гІархІвитІ:

— ЗапшгІамтайа асурат апны йыгІбауа?

— Ауи пхныта йызхІпхъадзауайа?

— Асабиква абаъаз?

— Йрымакву ачІвыйа?

— АчІвыйа ацІла йазыгІвта йзыцІагылыз? Тамамума йырчпаз?

— Апхын ква магІныта йамайа?

5. Ажвар нхара. Ажваква *гІайыра, кєра, кєрыс* рмагІны гвныркІылитІ, ауат рылата ажванахъя аларцІитІ.

6. 88 анапа йапхьитІ, атекстла азцІгІараква джъауап рыргитІ.

7. «АтамамгІвыща» апны йгІвитІ. (45 ан.)

8. **ПынхачІвы.** 88 анапа йапхьитІ, апхын йаквыргІапста гІахІвахракІ аларцІитІ. «АтамамгІвыща» йану асуратква йрыдынхалитІ.

АпхъарасахІат атема: Абжъы йгы ахІарыф Гв, гв.

АпхъарасахІат амурад: гв йахаргІвазара, рапхьяща агъьчІвра, асхемаквала йрынхара атахъыпІ.

АпхъарасахІат адгалчІквва: апхьяга, «АтамамгІвыща» тетрад, ахІарыфква зну аплакат, акарточкаква, ахІарыфква дырдырра шатахъу зну адиск, рыбызшва атшауацІнарыхрала цхърагІага.

АпхъарасахIат акIвшаца:

I. АпхъарасахIат тшазрыхIазырра.

II. ПынхачIвы рхъвыхра:

— кассала йынхитI (*кърыс, ткван.*);

— атекст йапхъитI;

— ажванахъа *АхIакъ пханI.* ахъыргIвылгIитI.

III. АпхъарасахIат атема шIыц адынхалра.

Гвлала йбзийу дгIвычIвгIвыс бзипI,

Гвауа бжъы ауи йгъигIум, гвасра ткъвым гыбум.

(*Л. Джь.*)

1. АхIарыфква г, в гIаргваладыршвахитI, швапхата ажва гIархъвыцитI.

2. АхIарыф гв ажва гвыр апны йгIалыркIгIитI, ауи арыпхъагIв даквчважвитI (ахIваца, йзлагIарбу — г + в ралацIарала).

3. Карточкала йандыргIалитI ажва *гвагвыщ.*

4. Асатырка арыпхъагIв дгIарыпхъитI, ажваква *гвапа, гвауа* ашIдырпшитI, ажваква *гвара, гварта, гваран* рмагI-ны ргвнйыргIвитI.

5. Асхемаква йрыдынхалитI: 1) гвапа, гвауа, гвара; 2) гваран, гвагвыщ.

IV. Тшпсцара дакъыкъа.

(Йырдыруа саби хъвмарщакIла йхъвмаритI).

6. АласхIвара арыпхъагIв дгIапхъитI, ажва *йлыцIырдыргIан* зын-гIван зымгIвагъи йацыта йырхIвитI, аласхIвара йацыта йапхъитI, уадыргIвана заджвы-заджвта йапхъитI.

7. АпхъагIвчва йацтацауа асатыркагъи атекстгъи йапхъитI.

8. Атекстла азцIгIараква джъауап рыртитI.

— Ацгвы зчIвуда?

— Агвагвыщ зчIвуда?

— Дызда ауат бзи йызбауа?

V. АпхъарасахІат атема шыц рыбагъяхра.

1. Рыбагъяхра апхъарала йинхитІ.
2. Асуратквала чважвара акІвдыршитІ.

VI. Швынхаца хвы аквшвца.

1. Швшынхаз швгвапхама?
2. АпхъарасахІат апны шыцрата йжвдырйа?
3. ЙгІашвгвнымгІвыз кІара гІанхама?

VII. ПынхачІвы: 89 анапа йапхьитІ, аласхІвара йапІанам-кІуата йзапхъауа тшырбжьитІ.

ЙацтагІайуа апхъарасахІат амурад: гв агІвыща дыр-дырра, рапхъаца агъчІвра атахъыпІ.

АпхъарасахІат акІвшаца:

1. ПынхачІвы рхъвыхра:
— 89 анапа йапхьитІ;
— ажвакв *гвадз*, *гваран* рпны ахІарыф гв запшшІчІва-ру йъагылу дырхъвыхитІ.

2. АрыпхъагІв гв агІвыща дйырбитІ, ауи злалу ахъвква йацыта йгІвра шатахъу даквгІашІаситІ.

3. АпхъагІвчва «АтамамгІвыща» апны йгІвитІ.

4. Асуратла чважвара акІвдыршитІ:

— Асурат йгІанарбауа запшгІамтайа?

— Агвадз анырхуа азаман йшпапхъауа? (*Гвадзхын.*)

— Агвадз йгІалырхуа ачІвыйа?

— АчІахъва айшва йгІаквылра ахъазла зъарагІв адын-халуада?

— АчІахъва хвы азубара затахъыйа?

— ХІкыт агвадзхын йалакву жвдырума?

Тшпсцара дакъикъа.

5. АрыпхъагІв асатырква дгІарыпхьитІ, ажвакв *гвал*, *гвабан*, *Гвым* рмагІны райхІвитІ.

6. АпхъагІвчва йацтацауа йапхьитІ.

7. **ПынхачІвы:** 90 анапа йапхьитІ, ажваква *гвадз, гвадз-хын, Гвыл* ргІвитІ. «АтамамгІвыща» йану асуратквала йынхитІ: къарандашла йчІвагъвара атахъу рчІвагъвитІ, арахъарат ршвитІ къарандаш зигІвала. (46 ан.)

АпхъарасахІат атема: Абжъы йгъи ахІарыф **Хв, х в.**

АпхъарасахІат амурад: хв йахаргІвазара, бзита йап-хъауа йбжъара, ажваква магІын щарда рымата йдырбара атахъышІ.

АпхъарасахІат адгалчІвква: апхъага, «АтамамгІвыща» тетрад, ахІарыфква зну аплакат, акарточкаква, ахІа-рыфква дырдырра шатахъу зну адиск. Рыбызшва атша-уацІнарыхрала цхърагІага материал, асуратква.

АпхъарасахІат акІвшаша:

I. АпхъарасахІат тшазрыхІазырра.

ЙхІщардапІ уыс хІара уахъчІва,

ЙхІырхъйапІ хІхачІвква ласдза.

II. ПынхачІвы рхъвыхра:

— лаба здзхъагылу ахІарыфква гІаргваладыршвахитІ;

— напІыла йгІву ажванахъаква йгІарыпхьитІ;

— ажваква *Пагва, гвара* ргІвитІ.

— 90 анапа йапхьитІ.

III. АпхъарасахІат атема шІыц адынхалра.

Хвысквша цІитІта ФатІимат

Хвбала дапхьитІ хІкласс апны. (*Л. Джъ.*)

1. АрыпхъагІв ахІарыф **хв** йахайыргІвазитІ, ауи йацта абыжъхътІква гІадйырбумца йгІайрыпхьитІ, **хв** алата ажва гІадйырхъвыцитІ.

2. Къытча йаситІ. АрыпхъагІв дырцхърагІара ймурадта «Аджъауап агІвычІвгІвыс йъапкътлапІккъва йрыуу закІы гІанарбитІ, ажвагъи абжъы **хв** алапІ» — хІва йрайхІвитІ.

«Пахъла — зквы, щтахъла — мгва» (*Щахва.*)

3. АрыпхъагІв асатырква дгІарыпхытІ, ажваквa *хвата*, *нахета* рмагІны райхІвитІ.

IV. Тшпсцара дакъикъа.

НапІы хІаситІ — зны-гІван!

ЙхІыруышвитІ — хын-пщын!

ХІчІвитІ, хІгІагылхитІ, тшхъынхІырхІвитІ,

ХІыщта быжъквaгъи хІыргитІ.

4. Ажва магІын щарда гІанарбара шалшауа ашвапхаква-
ла йгІадырбитІ:

— Нына шыла лхвитІ.

— Нурби йнапІы йхвытІ.

5. Атекст йапхытІ (апхъа арыпхъагІв, уадыргІвана
апхъагІвча).

6. АлкІгІара апхъара акІвдыршитІ.

7. Арахквa рынкъвгаща йаквчважвитІ:

— Апхынла ажквa ащхъа йыздырцауайа?

— Ащхъа ахІвра шпаъу?

— Асурат апны йыжвбауа ажквa зчІвуда?

V. АпхъарасахІат атема шІыц рыбагъахра.

Рыбагъахра апхъарала йакІвдыршитІ.

АласхІварачкІвын збарла йгІархІвитІ.

VI. Швынхаша хвы аквшвцІа.

1. Швшынхаз швгвапхама?

2. АпхъарасахІат апны шІыцрата йыжвдырйа?

3. ЙгІашвгвнымгІвыз кІара гІанхама?

VII. ПынхачІвы: 91 анапа йапхытІ.

ЙацтагІайуа апхъарасахІат амурад: хв агІвыща дырба-
ра, рапхъаща агъьчІвра атахъыпІ.

АпхъарасахІат акІвшаша:

1. 91, 92 анапаквa йапхытІ.

2. Ажванахъаква схемала йгІадырбитІ:

— Акыт рырахвкѳа псылапІ.

— Дада акыт рахвкѳа йхчитІ.

3. хв агІвыща йапшитІ, даргъи «АтамамгІвыща» апны йгІвитІ. АрыпхъагІв йрыбагъѳауа йрайхІвра атахъыпІ йалачпу ахІарыфкѳа акъѳальам щтІгырымхуа зынла йшыргІвуаш.

4. 92 анапа йапхъитІ, ажвакѳа *хвыга, тІахва, хвата* рмагІны рхІвитІ.

5. Асхемакѳа йрыдынхалитІ 1) *хвы, хва*; 2) *хѳба, хѳра*; 3) *хвата, нахѳта, лыхѳта, хѳырта*.

Тшпщара дакъикъѳа.

6. АпхъагІвчѳа йащтаѳауамѳа йапхъитІ.

7. Акытча йазхъвыщитІ:

— УахъѳаѳалакІгъи йцитІ, йучпалакІгъи ачпитІ. (*Хѳага*.)

8. Асуратла йчѳажвитІ:

— ТІахва ззырхІѳауа ачІѳыйѳа?

— Датшата йухІѳа аѳашма аѳи ахъыз? (*Сѳыс*.)

— АтІахва зыгІѳаѳаѳа?

— Аѳи йѳухаркѳын йзларѳІушѳѳа? (*Аѳѳасагѳарта*.)

9. **ПынхачІѳы:** 92 анапа йапхъитІ, «АтамамгІвыща» апны йгІвитІ. (47 ан.) Асураткѳа къѳарандашла йчІѳагъѳам надырѳзахитІ, къѳарандаш зигІѳалагъи йыршѳвитІ.

АпхъарасахІат атема: Абжъы йгъи ахІарыф **Хв, х в.**

АпхъарасахІат амурад: хв йахаргІѳазара, хІарыфкІ гІѳѳжъыкІ шгІанарѳаѳа гІаргѳвныргІѳѳра атахъыпІ.

АпхъарасахІат адгалчІѳѳѳа: апхъага, «АтамамгІвыща» тетрад, ахІарыфкѳа зну аплакат, акарточкакѳа, ахІарыфкѳа дырдырра шатахъѳу зну адиск.

АпхъарасахIат акIвшаца:

I. АпхъарасахIат тшазрыхIазырра.

ЗымгIва швымума, йшвырхъвыхстI,

Азаджв азаджвгъи швишыхстI.

XIабадыритI, xIабабитI,

XIапхъарнысгъи бзи йыгIбитI.

II. ПынхачIвы рхъвыхра:

— 92 анапа йану йапхъитI;

— ажваква *хвба*, *тIахва* ргIвитI.

III. АпхъарасахIат атема шIыц адынхалра.

1. Асуратква йырну (*нартыхв*, *хвата*, *дыхв*) рыхъызква гIархIвитI.

2. Дара ауат асуратква рыцIахъ йану ажваква йгIарыпхъитI, абжъы *хв* шгIву гвы артитI. АрыпхъагIв ахIарыф *хв* гIвбжъыкI шгIанарбауа райхIвитI, апхъагIвчва йзнымкIва агIвбжъыкIгъи рхIвитI.

3. АпхъагIвчва ашIчIвараква йрыпхъитI, *хв* йапшым бжъы шгIанарбауа ашIчIвараква йанапхъауа йдырнахвитI.

4. *Хв* йапшым бжъыта йгIайуата (*хва*, *хвы*, *хвата*, *дыхв*, *нахва*...) ажва гIархъвыцитI.

IV. Тшпсцара дакъыкъа.

УызакI, уыгIвба, уыхпа,

Уаквпа агъьма, арма,

УнапIы чкIвынква щгIыхта

Уыквыл амгIва, архъа,

Дута псып тага,

Адгъыл уачвымшван

Дутагъи угIвапа.

Ачва тшаумырган, (*Чв. III.*)

5. АпхъагIвчва ажваква йрыпхъитI:

6. Апхъага сатырта йану ажваква йрыпхъитI.

7. Ажванахъаква *Нана ахвата лыквылпсатI*. йгъи *Мама адзахыга ахвата лпсахтI*. рпны *хвата* хIващата йаму, магIныта йгIанарбауа йаквчважвитI.

8. 92 анапа йану апхъапхъа арыпхъагIв дапхъитI, уадыргIвана апхъагIвчва йащтацауамца йапхъитI.

9. Асхемаква йрыдынхалитІ.

10. Ажвакква *хвитра, хвырта* рГІвитІ, ахІарыф хв йГІа-нарбауа абыжъква йрыквчважвитІ.

V. АпхъарасахІат атема шІыц рыбагъяхра.

1. Рыбагъяхра апхъарала йакІвдыршитІ.

2. АхІарыф хв гІвбжыкІ амапІ. Ажвакква *хва, хвамыхв, хваша, хвага, хвша Хельаца, Хвахва* алдыргитІ, рбыжъга-щаквагъи дырхъвыхитІ.

VI. Швынхаша хвы аквшвЦІа.

1. Швшынхаз швгвапхама?

2. АпхъарасахІат апны джъащакъватата швзынйайа?

3. ЙГІашвгвнымГІвыз кІара гІанхама?

VII. ПынхачІвы: 93 анапа йану йапхъитІ. «АтамамГІвыща» апны йГІвитІ. (48 ан.)

АпхъарасахІат атема: Абжъы йгъи ахІарыф **ЧВ, чв.**

АпхъарасахІат амурад: **чв** йахаргІвазара, рапхъаша агъ-чІвра атахъыпІ.

АпхъарасахІат адгалчІвква: апхъага, «АтамамГІвыща» тетрад, ахІарыфква зну аплакат, акарточкаква, ахІарыфква дырдырра шатахъу зну адиск. Рыбышва атшазынархарала цхърагІага материал.

АпхъарасахІат акІвшаша:

I. АпхъарасахІат тшазрыхІазырра.

УгІадзынғыл пельуанта,

ЖвцІыта уцІараха,

Уырла адзыгІв аганла,

Ууыс ласыта йха. (Чв. III.)

II. ПынхачІвы рхъвыхра:

— ахІарыфква, ауат злу ашІчІвараква йрышхъитІ (д, т, тІ, б, п, пІ, ч, к, кІ, дз, ц, цІ, х, хв; ду, ту, тІу, ба, па, пІа, чы, кы, кІы...);

— 93 анапа йапхьитІ;

— ажваква *хѡба*, *чІыхѡ* ртетрадква рпны йыргІвитІ.

III. АпхьарасахІат атема шІыц адынхалра.

Чвы, чвыргъвы, чварта, чвамза,

ЙрызгІау ужвыгъи гІвзачва. (*Щ.Л.*)

1. АрыпхьагІв ахІарыф **чв** йахайыргІвазитІ, ауи агІвыща дйырбитІ, ахІарыф **чв** алата шІчІвара андыргІалитІта йапхьитІ (чва, чвы, чву, чви, чво), апхьага йану ашІчІвараква йрыпхьитІ.

2. Кассала ажваква *чѡба*, *рачѡа* андыргІалитІ.

3. АрыпхьагІв сатырта йгІву ажваква дрыпхьитІ, ажваква *чѡпц*, *чѡцы*, *чѡба* рмагІны райхІвитІ, уадыргІвана даргъи айрыпхьитІ.

IV. Тшпсцара дакъикъа.

НапІы хІаситІ — зны-гІван!

ЙхІыруышвитІ — хын-пщын!

ХІчІвитІ, хІгІагылхитІ, тшхъынхІырхІвитІ,

ХІыщта быжъквагъи хІыргитІ.

4. Ажвар нхара. АжвадкІылква *мацІауыга мачѡа*, *гІарбага мачѡы* рпны ажваква *мачѡа*, *мачѡы* гІалыркІгІитІта йрыквчѡажвитІ.

5. Асуратквала (94 анапа йану) азцІгІара — джъауап нхара акІвдыршитІ:

— Асурат апны ахъачѡа йырчпауа ачІвыйа?

— Ачѡа анырхуа азаман йшпапхъауа? (*Чѡахын.*)

— Ачѡа йазыргвалайа?

— Ачѡа йанаквырцІара йшпапхъауа? (*Чѡа хІаджѡ.*)

— Ачѡа арахѡа йддрыфра ахъазла йабатарцІауа? (*Ачѡра.*)

— Апхъазаман ачѡа шпагІадрѡсабапуаз?

V. АпхьарасахІат атема шІыц рыбагъахра.

Рыбагъахра апхьарала йакІвдыршитІ.

Асуратла йынхитІ.

АшІчІвараква алата ажѡа гІархъвыцитІ.

VI. Швынхаща хвы аквшвцІа.

1. Швшынхаз швгвапхама?

2. АпхьарасахІат апны шІыцрата йыжвдырІа?

VII. ПынхачІвы: 94 анапа йапхьитІ.

ЙацтагІайуа апхьарасахІат амурад: чв рзыгІвуа йбжьара, рапхьаща агъьчІвра атахъыпІ.

АпхьарасахІат акІвшаша:

1. ПынхачІвы рхъвыхра:

— ачва аквшІащаква рыхъызква рхІвитІ (*Ачва рхитІ, йаргы аргІыната йгІацтІалитІ. ТІакІв йпшшарыквын амбатата йаквырцІитІ. Амбатаква хІаджвта йаквырцІахитІ.*);

— 93 анапа йану йапхьитІ.

2. Чв агІвыща арыпхьагІв йгІадйырбитІ, ауи закІы-закІ сатыр ртетрадква йырнырцІитІ, уадыргІвана ажваквa *чва, мачвы* ргІвитІ.

3. Апхьага йану асатырква йрыпхьитІ, ажваквa *нычва, рачва* рмагІны арыпхьагІв йрайхІвитІ.

Тшпсщара дакъикъа.

4. Ажваквa *нырчви гІарчви* рмагІны дрыбергъльитІ, акытча «*Нырчви гІарчви гІелакІ абафитІ*» рзыгІадыр-уазтын йдырхъвыхитІ.

5. АпхьагІвчва рыбызшва тшауацІнарыхра ахъазла йгІарысабап йауаштІ атема «*ХІара ащхаква сабап ду гІахІыртитІ.*» йа «*Арачва пхара гІахІнатитІ.*» йадынхалитІ, дасу йдыруала дгІачважвитІ.

6. Ажванахъаква ргІвитІ: *Арачва блитІ. Ачваба сабапІ.*

7. **ПынхачІвы:** 95 анапа йапхьитІ, «АтамамгІвыща» апны йгІвитІ. (2 ахъвы, 1 ан.)

АпхьарасахІат атема: Абжьы йгъы ахІарыф Е, е.

АпхьарасахІат амурад: е йахаргІвазара, бзита йзап-хъауа йарыщцара атахъыпІ.

АпхьарасахІат адгалчІвква: апхъага, «АтамамгІвыща» тетрад, ахІарыфква зну аплакат, акарточкаква, ахІарыфква дырдырра шатахъу зну адиск.

АпхьарасахІат акІвшаща:

I. АпхьарасахІат тшазрыхІазырра.

Апхъага бгъыщ-бгъыщта йахъхІыркшапІ,

ЙхІхъаштылхыз гІахІгвалахІыршвахпІ тынчта,

АхачІвква шІыщ-шІыщ йгІзапІ-йхІшапІ —

АзцІгІараквагъы бзи-бзи джъауап рзгІахІаупІ. (Тл.М.)

II. ПынхачІвы рхъвыхра.

— 95 анапа йапхъитІ;

— ахІарыф хв, чв рылата ажва гІархъвыцитІ, ажваква чварта, хвамышв ргІвитІ.

III. АпхьарасахІат атема шІыщ адынхалра.

1. АрыпхъагІв ахІарыф е йахайыргІвазитІ, йшбыжьхътІу ахІващала йщаквдыргылитІ, йгІадрывабапитІ ажва Лена.

2. АбыжьхъгІваква е рыщырцІумца шІчІвара гІандыршитІ (дзе, кІе, ме, бе, че, чІе...).

3. 95 анапа йану йапхъитІ, асуратква рыщІахъ йану ажваква апхъагІвчва дара-дара апхъитІ, ауат рылата ажванахъа гІархъвыцитІ. Абаза газет «Абазашта» шахъзу йаквчважвитІ. (ХІыбызшва газет «Абазашта» акІвпІ.)

4. Ажванахъа Аракета ауапчавхъ йалалтІ. апны ажва ауапчавхъ амагІны дрыбергълытІ.

IV. Тшпсцара дакъыкъа.

Тшхъагыл зны,

Тшхъагыл гІван.

ТшрычІвай зны,

ТшрычІвай гІван.

Йаншара пха-пха тшхъуымгІван

ЙгІатІы ахъышв,

ЙгІаурыс апшыхъ

ЙгъгІауыдсылуашым хъыхъ.

5. Ажваквa *КІарней, Бeслeней, Чeркeсск, Тeбeрдa, Хaбeз* рмaгІны рхІвитІ, хІарыф дулa йзгІвугъы гІаргвалaдыршвaхитІ.

6. Ажванaхъa йуыс йaзцІaбыргпІ. схемалa йгІaдырбитІ (| _ _ _ _).

7. Ажвар нхара акІвдыршитІ: *тен, дерс.*

8. Акарточкаквала ажваквa *ракета, дунaй, дерс* андыргІалитІ.

9. Атекст апны азцІгІараквa рджъауапквa гІарауитІ:

— Аурамла йцауа дзачІвыйа?

— Лашари Зауыри йырмагІныйа?

— Ауат йырчпауа ачІвыйа?

— АцІлаквa рщaпІквa зрыпшкауа дзачІвыйа?

— АуагІa ззабакІуа ачІвыйа?

10. АлкІгІара апхъара (ажваквa *пещ, Чeркeсск, КІарней*).

V. АпхъарасахІат атема шЫц рыбагъяхра.

Асуратквала йынхитІ.

КІарней йчпаз аракета швгвапхама?

VI. Швынхаца хвы аквшвцІа.

1. Швшынхаз швгвапхама?

2. АпхъарасахІат апны шЫцрата йыжвдырйа?

3. Швынхара апны йшвгвнымгІвыз аъума?

VII. ПынхачІвы. 96 анапа йапхьитІ, ажва баргвквa рмaгІны ргвныркІылитІ.

ЙацтагІайуа апхъарасахІат амурад: е рзыгІвуа йбжъара атахъыпІ.

АпхъарасахІат акІвшаца:

1. ПынхачІвы рхъвыхра:

— ажваквa *ракета, тен, тетрад, пельуан* йгІарыпхьитІ;

— е шбыжьхътІу злардыруа гІархІвитІ (ашІа хътІыта, пырасдъа йухІвитІ, шІчІвара ачпитІ);

— атекст йапхьитІ.

2. АхІарыф е йдута, йчкІвынта агІвра тшазырбжьитІ.

3. «АтамамГІвыща» апны йгІвитІ. (2 ахъвы, 2 ан.) Асуратква къарандаш зигІвала йыршвитІ.

Тшпсщара дакъикъа.

4. АпхъагІвчва йыргІвитІ ажва ...

5. Рыбагъяхра апхъарала йакІвдыршитІ.

6. ПынхачІвы: «АтамамГІвыща» апны ажванахъаква ргІвитІ.

АпхъарасахІат атема: Абжьы йгъи ахІарыф Ж, ж.

АпхъарасахІат амурад: ж йахаргІвазара, ауи злу ажвакв бзита йзапхъауа йбжьара атахъышІ.

АпхъарасахІат адгалчІквва: апхъага, «АтамамГІвыща» тетрад, ахІарыфква зну аплакат, акартчакква, ахІарыфква дырдырра шатахъу зну адиск, рыбызшва атшауацІнарыхрала цхърагІага, асуратква.

АпхъарасахІат акІвшаща:

I. АпхъарасахІат тшазрыхІазырра.

Апарта гъчвартам, Бзи-бзи удзыргІвы,

УщтІалра гъатахъым, Бзи-бзи ушшы!

II. ПынхачІвы рхъвыхра:

— е быжьхътІума быжьхътІумума рхІвитІ, быжьхътІыта йырдыруа гІашІырпхъадзитІ;

— 96 анапа йану йапхьитІ;

— ажвакв *Лена, КІарней, Теберда* ргІвитІ.

III. АпхъарасахІат атема шІыц адынхалра.

Быжда *Жанна* быжбыжта дбыжкІытІ.

Ажванахъа апны хЫзпхъуш ахІарыф алума?

1. АхІарыф ж йахайыргІвазитІ, ауи ажваква *жра, быж-быж* апны йгІалыркІгІитІ, ж злу ажва гІархъвыцитІ (*мажа, быж, Жажа*).

2. Апхъага (97-анапа) йану асатырква арыпхъагІв дгІарыпхъитІ, йыргвнымгІвуа ажва рылазтын йрыквгІашІаситІ (*жарквей, жыга*), ажваквкІ хІарыф дула йызгІву рхІвитІ.

IV. Тшпсцара дакъикъа.

АрыпхъагІв ауыса йхІвумца тшрычІвайра тшарыщцараквкІ дирычпитІ.

Тшхъагыл зны,	Йаншара пха-пха тшхъуымгІван,
Тшхъагыл гІван.	ЙгІатЫ ахъышв,
ТшрычІвай зны,	ЙгІаурыс апшыхъ,
ТшрычІвай гІван.	ЙгъгІауыдсылуашым хъыхъ.

3. Атекст йапхъитІта азцІгІараква рджъауапква ауаъа йгІарауитІ:

— Абыжква йырмагІаныйа?

— Ауат зарарта йырчпауайа?

— АцІараква йызлахІцхърыгІауа ачІвыйа?

4. Ажваква йнадзауата йапхъитІ:

Жанна, Жаква, Жора, жыга, мажа, абжа, жырта.

5. Абыжбыж ахъазла кытча аларцІитІ:

ЙквайчІвапІ, ауаса йыгъкъанджъам,
ЧІвгІва амапІ, ауаса йыгъчвым,
ЦщапЫкІ амапІ, щамхы гъамам,
ЙанпссгІауа быжъду ахъыцІитІ,
ЙчІварыквын адгъыл ажитІ.

6. Рыбагъяхра апхъарала йакІвдыршитІ.

V. ПынхачІвы: 97 анапа йапхъитІ.

ЙащтагІайуа апхъарасахІат амурад: ж агІвра йазыбжъара, рапхъаща агъьчІвра атахъыпІ.

АпхъарасахIат акIвшаца:

1. ПынхачIвы рхъвыхра:

— 96 анапа йану йапхьитI;

— йаларцIаз акытча гIаргваладыршвахитI;

— ажваква *ракета*, *Елена* ргIвитI.

2. АрыпхъагIв ж агIвыща агъвы апны йдйырбитI, ауи йрайхIвитI ж агIвра апны ахъатаква йацъарата йаъазлара шатахъу.

Тшпещара дакъикъа.

3. СатыркI ахIарыф ж дута, сатыркI чкIвынта йыргIвитI. АрыпхъагIв рыцIа дызхьшра йтахъу дгIабжъидитIта агъвы апны дйыргIвитI.

4. НапIыла йгIву ажванахъаква йрыпхьитI:

Жора ауатра апны джитI.

Ауи йжыз апны быжкI йбатI.

Ауи швабыжта йдууын.

5. АшIчIвараква жа Жу ргIвитI.

6. **ПынхачIвы:** 97 анапа йапхьитI, «АтамамгIвыща» апны йгIвитI. (2 ахъвы, 3 ан.) Асурат къарандаш зигIвала йыршвитI.

АпхъарасахIат атема: Абжъы йгъи ахIарыф Дж, дж.

АпхъарасахIат амурад: дж йахаргIвазара ауи злу ажваква бзита йзапхъауа йбжъара атахъыпI.

АпхъарасахIат адгалчIкIва: апхъага, «АтамамгIвыща» тетрад, ахIарыфква зну аплакат, акарточкаква, ахIарыфква дырдырра шатахъу зну адиск, рыбызшва атшауацIнарыхрала цхърагIага.

Апхъарасахлат акIвшаца:

I. Апхъарасахлат тшазрыхIазырра.

II. ПынхачIвы рхъвыхра:

— хIарыф диктант ргIвитI (кI, кв, е, у, хI, цI, ж, пI);

— напIыла йгIву ажванахъаква йрыпхьитI

(*PIamIa бзита дапхьитI.*

Ауи ддунI. Лашара Теберда дцатI.)

III. Апхъарасахлат атема шIыц адынхалра.

Джырта упыцквa мчхарныс

Джыш ъазагIвапI йуфарныс. (*Л. Джь.*)

Арат асатырквa хIызпхъуш ахIарыф дж рылума?

1. АрыпхъагIв ахIарыфквa ж, д, злу ажваквa йгIайрыпхьитI (*Дама, дада, быж, жра*).

2. АрыпхъагIв дж йахайыргIвазитI, агIвыраквa рпны ауи ахIарыф гIадирауитI, дж алата ажва гIархъвыцитI.

3. АрыпхъагIв ахIарыф дж абыжъхътIквa йрыцта йгIайырбауамца шIчIварата йгIайрыпхьитI (*джа, джы, джу...*)

IV. Тшпсцара дакъикъа.

НапIы хIаситI — зны-гIван!

ЙхIыруышвитI — хын-пщын!

XIчIвитI, хIгIагылхитI, тшхъынхIырхIвитI,

XIыцта быжъквaгъи хIыргитI.

4. АрыпхъагIв сатырта йгIву ажваквa йдирыпхьитI, ауат рмагIныла йчважвитI.

5. АпхъагIвчва дж тамамта йгIапхъузтын йдырхъвыхитI (*МухIаб джитI.*), ажва *джитI* апны дж зъара бжъы гIаныцIуа рхIвитI.

6. АрыпхъагIв атекст дапхьитI, уадыргIвана апхъагIвчва апхьитI.

7. АпхъагIвчва сатыркI ахIарыф дж чкIвынта, сатыркIгъи йдута йргIвитI.

V. ПынхачІвы: 98 анапа йапхьитІ, «АтамамГІвыща» апны йгІвитІ. (2 ахъвы, 4 ан.) Асурат рчІвагъвитІ, къарандаш зигІвала йыршвыхитІ.

АпхъарасахІат атема: Абжъы йгъи аХІарыф **Хъ, хъ.**

АпхъарасахІат амурад: хъ йахарГІвазара, ауи злу ажваква бзита йзапхъауа йбжъара атахъыпІ.

АпхъарасахІат адгалчІвква: апхъага, «АтамамГІвыща» тетрад, аХІарыфква зну аплакат, акарточкаква, аХІарыфква дырдырра шатахъу зну адиск.

АпхъарасахІат акІвшаца:

I. АпхъарасахІат тшазрыхІазырра.

II. ПынхачІвы рхъвыхра:

— ашІчІвараква **фа, фу, фы, фо** ргІвитІ;

— апхъага 99 анапа йану йапхьитІ;

— ажваква *фаша, фыр* шГІаргвынгІвуа гІархІвитІ.

III. АпхъарасахІат атема шІыц адынхалра.

1. АрыпхъагІв аХІарыф **хъ** йахайыргІвазитІ, ауи ажва хъапщ апны йгІалыркІгІитІ, аХІарыф злалу ахъвква гвы адирытитІ (**ь** рыпшкага знак — хІва йшапхъауа райхІвитІ).

2. Сатырта апхъага йану ашІчІвараква йрыпхьитІ, ауаъа арыпхъагІв йалкІгІата йырхъвыхра атахъыпІ ашІчІвараква *хи, хы* йшапхъауа.

3. Асурат йану апхІвыспа хвыц лыхъыз йгІапхьитІ (*Хъыбра*), ауи ахъыз злалу ахъвква рхІвитІ.

4. Сатырта йгІву ажваква йрыпхьитІ, ажваква *лахъы, хътацІа, хъыгІа* рмагІны йаквчважвитІ.

IV. Тшпсцара дакъыкъа.

5. Атекст йапхьитІ, ауыса апщсатыркІ йара ари асахІат апны йддырдыритІ.

6. Ажважв «Щарда йапхъауа щарда йдыритІ» апхъагІвчва йшгІаргвынгІвуала йчважвитІ.

7. **Хъ** ахІарыф дута, йчкІвынта йыргІвитІ.

8. Ажваква *Хъыбра*, *апхъарта* ртетрадква йырныр-цІитІ, ажванахъаква йрылата швапха гІаргитІ.

V. ПынхачІвы: 101 анапа йапхъитІ, «АтамамгІвыща» апны йгІвитІ. (2 ахъвы, 6 ан.). Асурат йъачІвагъвам надырзахитІ, къарандаш зигІвала йыршвитІ.

АпхъарасахІат атема: Абжъы йгъи ахІарыф **ъ**.

АпхъарасахІат амурад: **ъ** йахаргІвазара, ауи злу ажваква бзита йызырпхъауа йбжъара атахъыпІ.

АпхъарасахІат адгалчІвква: апхъага, «АтамамгІыща» тетрад, ахІарыфква зну аплакат, акарточкаква, ахІарыфква дырдырра шатахъу зну адиск.

АпхъарасахІат акІвшаца:

I. АпхъарасахІат тшазрыхІазырра.

II. ПынхачІвы рхъвыхра:

— ахІарыфква йрыпхъитІ (ч, чІ, чв, к, кІ, кв, г, гІ, гв, х, хІ, хъ.) ауат рылата ажва гІархъвыцитІ;

— ажважв ззырхІвауа швапхагъи ацта йырхІвитІ;

— 100 анапа йану йапхъитІ, ауыса апны хІапхъарта шаъу гІазырбауа ажваква гІашІырпхъадзитІ (йлашарапІ, йхІагІапІ, йгвлахІарапІ, йпшдзадзапІ).

III. АпхъарасахІат атема шІыц адынхалра.

1. АрыпхъагІв абжъы йгъи ахІарыф **ъ** йахайыргІвазитІ, ауи алата ажва гІархъвыцитІ. Ащхъарауаква **ъ** атарала йа **къ**, йа **кІв** (швъабгъыы — шкІвыбгъыы) рхІвитІ, ауи йгІалцІла арыпхъагІв абжъы ахІващала тшарыщцара щарда йчпара атахъыпІ. (АшІчІвараква йрыпхъитІ, йгІархъвыцуа ажваква рпны адиалект хІващи алитература хІващи ашІдырштитІ.)

2. Сатырта йГІву ажвакѳа йрыдынхалитІ, ажвакѳа *цѳа, ѳарама, ѳахѳ, ѳахѳтан* рмагІны гІардыритІ.

3. АрыпхѳагІв ажѳа *мѳа* бжѳыла, шІчІварала йалдйыргитІ, ари ажѳа ажѳанахѳа йалата шѳаѳа гІархѳыѳитІ. (*Мыза мѳа пшдза йзырхѳгІатІ.*)

IV. Тшпсѳара дакѳыкѳа.

АрыпхѳагІв ауыса йхІвумѳа тшрычІѳайра тшарыѳѳара дирычпитІ.

Тшхѳагыл зны,	Йаншара пха-пха тшхѳуымгІѳан
Тшхѳагыл гІѳан.	ЙгІатІы ахѳышѳ,
ТшрычІѳай зны,	ЙгІаурыс апшыхѳ
ТшрычІѳай гІѳан.	ЙгѳгІауыдсылуашым хѳыхѳ.

4. Ажѳа *ѳадаб, ѳаса* шгІаргѳынгІѳуа дырхѳыѳитІ, ажѳанахѳа гІархѳыѳитІ. (*АпхѳагІѳѳа рѳадаб бзинІ. ХІхІѳыс ѳасанІ.*)

5. Рыбагѳахра алкІгІара апхѳарала йакІѳдыршитІ.

V. ПынхачІѳы: 102 анапа йану йапхѳитІ, ѳ злу ажѳа гІадрысабапитІта ажѳанахѳакІ аларѳитІ.

ЙаѳѳагІайуа апхѳарасахІат амурад: ѳ рзыгІѳуа тшыр-бжѳара, рыбызшѳа атшѳауаѳІнарыхрала тшарыѳѳара чѳара атахѳышІ.

АпхѳарасахІат акІѳшаѳа:

1. 102 анапа йану ашІчІѳаракѳа йрыпхѳитІ.

2. Ашѳѳабгѳы апны йгІѳу ажѳакѳа рпны ѳ гІалыркІгІитІ (*ѳаза, ѳахѳтан, зѳарайа, ѳарама, анаѳа, араѳа*).

3. АрыпхѳагІв йгІайхІѳитІ ажѳа *шѳѳабгѳы*, ауи ажѳа шІчІварала йыршитІ, абжѳы ѳ йзапшшІчІѳару йзлу дырхѳыѳитІ.

4. АрыпхѳагІв ѳ агІѳыѳа дйырбитІ, ауи агІѳыѳа ч йзлапшѳу йзлапшым йазйырхѳыѳитІ.

Тшпещара дакъикъа.

5. АхІарыф дутагъи йчкІвынтагъи сатыркІ-сатыркІ ргІвитІ, уадыргІвана ашІчІвараква *џа, џы*.

6. Апхъага 102 анапа йану йапхъитІ, атекст йгІанахІвауа азцІгараквала йгІархІвахитІ:

— ДзачІвыйа виноград лазцІаз?

— Ауат авиноград йшпадынхалуа?

— ДзачІвыйа асабиква авиноград зыртыз?

7. Ажваква *џџа, мџа, џаса* ргІвитІ.

8. ПынхачІвы: 103 анапа йапхъитІ, «АтамамгІвыща» апны йгІвитІ. (2 ахъвы, 7 ан.) Асурат къарандаш зигІвала йыршвитІ.

АпхъарасахІат атема: Абжъы йгъи ахІарыф Хъ, хъ.

АпхъарасахІат амурад: хъ йахаргІвазара, ауи злу ажваква бзита йзапхъауа йбжъара атахъыпІ.

АпхъарасахІат адгалчІвквa: апхъага, «АтамамгІвыща» тетрад, ахІарыфквa зну аплакат, акарточкаквa, ахІарыфквa дырдырра шатахъу зну адиск.

АпхъарасахІат акІвшаша:

I. АпхъарасахІат тшазрыхІазырра.

Бзи йыгІбитІ хІа апхъара,

Акъыль рыпшгІара, нхара. (Тл.М.)

1. Диктант ргІвитІ: ха, хы, хъа, хъы, хва, хвы, џа, џы. ХІапхъарта лашарапІ, йпшдзапІ.

II. АпхъарасахІат атема шІыц адынхалра.

1. 102 ан. йану йапхъитІ.

2. АрыпхъагІв ахІарыф хъ йахайыргІвазитІ, ауи злу ажваквa швапхата йхІвитІ. АхІарыф злалу ахъвквa гвы адирьтитІ.

3. Ажваквa *хъара*, *хъарата* рпны апхъа йгылу ахІа-рыфквa апхъагІвчвa зынла тамамта йзгІапхъузтын йдырхъвыхитІ.

III. Тшпсцара дакъикъа.

(АрыпхъагІв йддырдырхъаз уысакІ дйырхІвумца тшры-чІвайра тшарыщцараквакІ дирычпитІ.)

4. Кытча йаситІ, аджъауап злалу абыжъквa дырхъвы-хитІ:

Йгъаквырпсум, йыгъларцІум, ауаса йара гІайитІ. (*Хъа-бра.*)

5. Сатырта йгІву ажваквa йрыпхытІ, ажваквa *махъа*, *хъарна*, *хъамыс* рмагІны йаквчважвитІ.

6. АрыпхъагІв атекст дапхытІ, уадыргІвана апхъагІв-чвa йащтацауамца йапхытІ.

7. АзцІгІараквa рджъауапквa атекст апны йазыпшгІитІ:

— Дада йыму ачІвыйа?

— АчІвыйа датшагъи ауи йыму?

— АчІвыйа сара дада йыстыз?

— АчІвыйа нана йлыму?

— АчІвыйа нана ахъамыс йазылмураду?

IV. **ПынхачІвы:** 103 ан. йапхытІ, «АтамамгІвыща» апны йгІвитІ. (2 ахъвы, 8 ан.) Асурат къарандаш зигІвала йыр-швитІ.

АпхъарасахІат атема: Абжъы йгъи ахІарыф **Ль, ль.**

АпхъарасахІат амурад: Абжъы апшкари апхатшари йа-зырхъвыцра, арыпшкага знак йахаргІвазара атахъыпІ.

АпхъарасахІат адгалчІквa: апхъага, «АтамамгІвыща» тетрад, ахІарыфквa зну аплакат, акарточкаквa, ахІарыфквa рбыжъгаща зну адиск.

АпхъарасахIат акIвшаца:

I. АпхъарасахIат тшазрыхIазырра.

АхачIвква шIыц-шIыц йгIзапI-йхIшапI —

АзцIгIараквагъи бзи-бзи джъауап рзгIахIаупI. (Тл.М.)

II. ПынхачIвы рхъвыхра:

— ажванахъа *щхъа, блахъ, рхъа* ргIвитI;

— 104 анапа йапхъитI.

III. АпхъарасахIат атема шIыц адынхалра.

1. АрыпхъагIв лъ йахайыргIвазара апхъала абыжъква х, л гIаргвалайыршвахитI, ргIвыща дйырбитI. АпхъагIвчва х, хъ апIдырпшитI (рхIваццалагъи, ргIвыщцалагъи), ь знак йачпауа рхIвитI.

АхIарыф лъ, л йгIаквхта пшката дара апхъагIвчва йыр-хIвитI, арыпхъагIв ахIарыф дутагъи чкIвынтагъи йдйыр-битI.

2. АрыпхъагIв 106 анапа апны сатырта йгIву ажваква дгIарыпхъитI, рмагIны йаквчважвитI. Ащхъарауа диалект апны ажваква *бель, хIаль, наль, льаль, амаль, хIальаль, пельуан* рпны лъ л-та акIвпI йшырхIвауа, ауи ахъазла арып-хъагIв даквгIашIасуа ауат рхIващца апхъагIвчва гвы адиры-титI.

3. АпхъагIвчва ажваква *хIальаль, пельуан* ргIвыща дыр-хъвыхитI, йыргвныркIылитI.

IV. Тшпсцара дакъикъа.

Ухъышв гIатIы ласыта,

Амара гIажъыл.

Ашв гIатIы ласыта,

АхIауа гIажъыл.

«ХвырчвхIва» угIакIапата

Ачварта уызлу

Тшхъагыл, учIва, тшрычIвай,

Уас напIы, тшхъыркIыы.

Уцца нкъвца-гIанкъвцата.

Абзара уапыл!

4. АрыпхъагIв атекст дапхъитI, уадыргIвана дара ап-хъагIвчва асатырквагъи атекстгъи йапхъитI.

5. АласхIвара йапхъитI, амагIны йаквчважвитI, уадыр-гIвана ауи бзита йшырхIвуш апшта тшырбжъитI.

6. Атекст ацІахъ йану ажвакѡа йзлабжула йнадырдзахуамца йапхъитІ.

7. Рыбагъѡахра апхъарала йакІвдыршитІ.

V. ПынхачІвы: 107 анапа йапхъитІ. «АтамамГІвыщала» йгІвитІ. (2 ахъвы, 9 ан.) Асурат къарандаш зигІвала йыршвитІ.

АпхъарасахІат атема: Абжъы йгъи ахІарыф Гъ, гъ.

АпхъарасахІат амурад: гъ йахаргІвазара, азнак ъ зцу хІарыфта йырдыруа гІаргваладыршвахитІ, «Агъны» ате-мала рыбызшва тшауацІнадрыхитІ.

АпхъарасахІат адгалчІвкѡа: апхъага, «АтамамГІвыща» тетрад, ахІарыфкѡа зну аплакѡат, акарточкакѡа, ахІа-рыфкѡа дырдырра шатахъу зну адиск.

АпхъарасахІат акІвшаща:

I. АпхъарасахІат тшазрыхІазырра.

ХІчѡажвитІ пшдзѡата, йалыргѡата

Йгъи хІдзыргІвитІ тынчдзѡата хІчІвата.

1. АхІарыфкѡа йрыкѡвахъысхитІ (г, гІ, х, хІ; д, з, дз, дж), ауат рылата шІчІвара, ажѡа гІархъвыцитІ.

2. АпхъагІвчѡа ртетрадкѡа рпны йгІвитІ (Щарда йап-хъауа щарда йдыритІ.).

II. АпхъарасахІат атема шІыц адынхалра.

Агъба гъагъа йгъызуа агъны

Согъвым сагъыз агун.

— Ари аласхІвара уахъчІѡа хІызпхъуш ахІарыф гъ рылума?

(Агъба, гъагъа, йгъызуа, агъны, сагъыз.)

1. АхІарыф г, ъ рылата ажѡа гІархъвыцитІ.

2. АрыпхъагІв абжъы йгъи ахІарыф гъ йахайыргІва-зитІ, ауи злалу ахъѡкѡа йрыкѡвчѡажвитІ.

3. 108 анапа йану асуратла чѡажѡара акІвдыршитІ:

— Асурат апны йыжѡѡауа запшгІамѡаѡа?

— Ажва *гъны* апны абжы **гъ** абагылу?

— АчІвыйа ауи злажвдырыз?

— Асабиква йырчпауа ачІвыйа?

4. Абжы **гъ** злу ажва гІархъвыцитІ.

5. Ажвар нхара: ажваква *гъар, бгъа, агъба, пыргъа, цІыгъ, сагъыз, сыха* рмагІны йаквчважвитІ.

III. Тшпсщара дакъикъа.

(Йддырдырхъаз уысакІ дйырхІвумца тшрычІвайра тша-
рыщцараквакІ дырычпитІ.)

6. АрыпхъагІв атекст дапхытІ, уадыргІвана апхъагІв-
чва йаштацауамца йапхытІ.

7. АласхІвара «*ЙагІцауа уагъарпІ агъны. Апыргъа уати-
пныл, угъзы*» амагІны йаквчважвитІ. (Агъны тшазадзымга-
лыз йыхъазла агъапІ.)

8. Ажваква *Архыз, Амра, Лашара* хІарыф дула йзгІву
апхъагІвчва йырхІвитІ.

9. 108 ан. йапхытІ.

IV. ПынхачІвы: 108 ан. йапхытІ, аласхІвара ддырдыритІ.
(2 ахъвы, 10 ан.) Асурат къарандаш зигІвала йыршвитІ.

АпхъарасахІат атема: Абжы йгъи ахІарыф **Гъ, гъ.**

АпхъарасахІат амурад: гъ йахаргІвазара, апхъагІвчва
нбжъагІвра йазцІабыргта йбжъара атахъыпІ.

АпхъарасахІат адгалчІкква: апхъага, «АтамамгІыща»
тетрад, ахІарыфква зну плакат, акарточкаква, ахІарыфква
дырдырра шатахъу зну адиск.

АпхъарасахІат аківшаца:

I. АпхъарасахІат тшазрыхІазырра.

Ауадгъына хІазнакІкІыхтІ, Хъвыщра щардагъи хІызпшитІ,
Къахвта хІчІвартаквагъи хІкІыхтІ. Шыщра щардагъи хІрызпшитІ.

II. ПынхачІвы рхъвыхра:

— 109 ан. йану йапхытІ;

— ажваквa *гъагъа*, *агъба* ргІвитІ.

III. АпхъарасахІат атема шІыц адынхалра.

Зкъаругъи зымчгъи з-Псадгъыл йазтуа,

ЗджъкІахбаста апшта згвгъи хътІу,

З-Псадгъыл хахву, зашва ауцту,

СуагІа сызхцыму дупІ рпІатІу...

— Ауыса апны уахъчІва йхІхІырдыруаш ахарыф гъ злу ажва рылума?

1. 110 ан. йану асуратла чважвара акІвдыршитІ, ачкІвынчва хъыз рыхъырцІитІ, ауат йара класскІ йацапхъитІ, йагІвзачвапІ, Гъари дчмазагІвхатІ. Гъама ауи йпны дгІайитІ, йпынхачІвквa йыцичпитІ, книга дизапхъитІ. Гъама дыгІвзабзипІ.

2. АрыпхъагІв йгІаргвалайыршвахитІ ь знак зцыта йгІаншауа ахІарыф (хъ), уадыргІвана гъ йахайыргІвазитІ, ауи ашІчІвара йалата апхъагІвчва йгІархІвитІ.

3. Сатырта йгІву ажваквa йрыпхъитІ, йыргвнымгІвуа ажваквa рмагІны (*аквлачва*, *мгъал*, *гъама*, *гъатан*, *тенгъыыз*) арыпхъагІв йрайхІвитІ.

IV. Тшпсцара дакъикъа.

4. Атекст йапхъитІ, ауи атархІвахитІ йа азцІгІараквa джъауап ыртитІ:

— Гъарии Гъами йырмагІныйа?

— АчІвыйа Гъари йызнийыз?

— ДзачІвыйа Гъари йцхърагІуз?

— Уара уыгІвза уышпайзыгъу? ЙгІахІва.

5. НбжъагІвара ахъазла ажважв гІархІвитІ:

ГІвза дызмам бзазара гъйымам.

6. Йалапсу ашІчІвараквa йгІарылырхитІта ажва андыргІалитІ (*гъа*, *дац*, *гъа*, *ба*).

V. АпхъарасахІат атема шІыц рыбагъахра.

1. Апхъарала рыбагъахра акІвдыршитІ.

VI. ПынхачІвы: 111 ан. йапхъитІ ажважв ддырдыритІ. «АтамамгІвыща» апны йгІвитІ. (2 ахъвы, 11 ан.) Асурат къарандаш зигІвала йыршвитІ.

АпхьарасахІат атема: Абжьы йгъи ахІарыф **Къ, къ.**

АпхьарасахІат амурад: къ йахаргІвазара, акытхьызка
ргвныркІылра атахъыпІ.

АпхьарасахІат адгалчІвква: апхьага, «АтамамГІвыща»
тетрад, ахІарыфква зну аплакат, акарточкаква, ахІарыфква
дырдырра шатахъу зну адиск. Рыбызшва атшауацІнарыхра-
ла ацхъраГІага.

АпхьарасахІат акІвшаца:

I. АпхьарасахІат тшазрыхІазырра.

Бзи йыгІбитІ хІа апхьара, ГІвра, дзыргІвра, бзи-бзи апхьара,
Акъыль рышшГІара нхара. Хъвыцра, хъмарра, ашва хІвара.

1. Печат гІвырала йгІву ажванахъаква ахъыргІвыл-
гІитІ.

Агъныла асы гІаситІ.

А-Кремль пшдзапІ.

II. АпхьарасахІат атема шІыц адынхалра.

Быба лкъаз

Уакъ, уакъ, уакъ!

Уакъ, уакъ, уакъ!

Быба лкъаз ду атамакъ

ЙкІылахан анартыхв джьапкъ,

Йгвжвайуа апщІа гІамнадитІ... (Т.Б.)

УахъчІва йхІхІырдыруаш ахІарыф злу ажваква гІа-
швхІва. (*Къаз, уакъ, тамакъ, джьапкъ.*)

1. К злу ахІарыфква гІаргваладыршвахитІ (**к, кІ, кв**).

2. АхІарыф **къ** йахадыргІвазитІ, **ъ** азнак ацта йгІанша-
уа ахІарыф (**хъ**) йашІдыршитІ, ауат ргІвитІ.

3. Суратла чважвара акІвдыршитІ ажва *къаз* бжьыла
йалдыргитІ.

4. Сатырта йгІву ажваква йрыпхьитІ, ажваква *къару, къа-
шыкъ, къамыш, къаймат, макъы* рмаГІны дрыбергельитІ.

5. Ажва *кэала* амагІны йаквчважвитІ, йашІдырпшитІ ажва *кыт*. Швапха гІаргитІ.

III. Тшпсцара дакыкыа.

Мышва баба ачва йгІалкыан МачІкІ тшарычІвайын абаба АгІвара йгІатпшытІ зынла. Тшахънарышвтхын йычвхтІ зынла.

6. Атекст йапхытІ, акытхызыква ргвныркІылитІ, да-тша кытхыызта йырдыруа рхІвитІ.

7. Сатырта йгІву ажваква рпны апсгІачІвква гІазырбауа ажваква гІарауитІ, атекст апны акытхызыква гІазырбауа ажваква гІарауитІ.

8. Ажванахъа *ЙбзинІ, йпидзанІ хІара хІ-Къазма!* уап-хъара шатахъу йаквчважвитІ.

IV. ПынхачІвы: 111 ан. йапхытІ, абаза кыткава рыхызыква ддырдыритІ, «АтамамгІвыща» апны йгІвитІ.

ЙацтагІайуа апхъарасахІат: АхІарыф къ агІвра йазыб-жъара.

АпхъарасахІат амурад: АхІарыф къ агІвыща йазыб-жъара, рапхъаца агъычІвра.

АпхъарасахІат аківшаца:

I. АпхъарасахІат тшазрыхІазырра.

II. ПынхачІвы рхъвыхра:

— 111 анапа йапхытІ;

— абаза кыткава рыхызыква рхІвитІ;

— ажваква *баракъ, къапцы* ргІвитІ.

1. Сатырта йгІву ажваква йрыпхытІ, ажваква *кэама, кэрар, артмакэ, кэамчы* рмагІны йаквчважвитІ.

2. АрыпхыагІв атекст дапхытІ, уадыргІвана апхыагІв-чва йацтацауамца йапхытІ.

3. Ажваква *кэару, кэама, кэрар* ргІвитІ.

III. Тшпсцара дакыкыа.

5. АлкІГІара апхъара акІвдыршитІ.

6. АшІчІвараквала ажва андыргІалитІ: *ру, кза, ма, кзы.*

IV. ПынхачІвы: 113 ан. йапхъитІ, «АтамамГІвыща» апны йГІвитІ. (2 ахъвы, 13 ан.) Асурат къарандаш зигІвала йыршвитІ.

АпхъарасахІат атема: Абжъы йгъи ахІарыф **Жв, жв.**

АпхъарасахІат амурад: жв йахарГІвазара, ауи агІвыща дырдырра, рапхъаща агъьчІвра атахъыпІ.

АпхъарасахІат адгалчІвква: апхъага, «АтамамГІыща» тетрад, ахІарыфква зну аплакат, акарточкаква, ахІарыфква дырдырра шатахъу зну адиск.

АпхъарасахІат акІвшаца:

I. АпхъарасахІат тшазрыхІазырра.

Апхъага, бгъьыц-бгъьыцта йахъхІыркшапІ,

ЙхІхъаштылхыз гІахІгвалахІыршвахпІ тынчта. (Тл.М.)

1. ХІарыф диктант рГІвитІ: Х, Р, н, Б, В, ДЗ, хъ, къ, хІ, гІ, кІ, пІ, тІ.

II. АпхъарасахІат атема шІыц адынхалра.

...Архъабажв-гІвнабажв,

ЙбажвызтІ хІара хІырхъаква.

Архъабажв-гІвнабажв,

ЙбайазтІ хІа хІунагІваква.

— УахъчІва хІызпхъуш ахІарыф **жв** ажваква йрылума?
(*Архъабажв-гІвнабажв*)

1. 118 ан. йану апны **жв** злу ажва гІвацаква йрыпхъитІ.

2. АрыпхъагІв ахІарыф **жв** йахайыргІвазитІ, ауи злалу ахъвква дрыквГІашІаситІ.

3. Ажва *ажважв* амагІны дрыбергъльтІ.

4. АрыпхъагІв 118 ан. йану дапхъитІ, уадыргІвана апхъагІвча йащтацауамца йапхъитІ.

Апхъадзарахъызква *жваба, жвах, жвагI* рмагIны рай-
хIвитI.

III. Тшпсцара дакъикъа.

Тшхъагыл зны, Йаншара пха-пха тшхъумгIван,
Тшхъагыл гIван, ЙгIатIы ахъышв:
ТшрычIвай зны, ЙгIаурыс пшыхъ!
ТшрычIвай гIван, ЙгъгIауыдсылуашым хъыхъ!

5. АшIчIвараква *жва, жвы, жву* ргIвитI.

6. Ажважв «*Уажва хвы амазтI.*» амагIны йаквчва-
жвитI, дасу ауи ажважв шгIайгвынгIвуа йхIвитI.

7. Ажваква *жвы, хIыманI, хIара* йгIарылырхитIта
ажванахъа аларцIитI.

8. Атема «Акыт рыжкква» асурат гIадрысабапуамца
йалачважвитI.

IV. АпхъарасахIат атема шIыц рыбагъяхра.

Рыбагъяхра апхъарала йакIвдыршитI.

V. XIхъа хIырхъвыххпI.

1. Швынхара хвы аквшвIа.

2. АпхъарасахIат апны швынхаща швгвапхама?

3. АчIвыйа шIыцрата йшвшвырдырыз?

VI. ПынхачIвы: 119 ан. йапхъитI, «АтамамгIвыща»
апны йгIвитI. (2 ахъвы, 17 ан.) Асурат къарандаш зигIва-
ла йыршвитI.

АпхъарасахIат атема: Абжъы йгъи ахIарыф Джъ, джъ.

АпхъарасахIат амурад: джъ йахаргIвазара, апхъара
апны ауи злалу ахъвква бжъыкIта йзгIапхъауа йбжъара
атахъыпI.

АпхъарасахIат адгалчIвква: апхъага, «АтамамгIыща»
тетрад, ахIарыфква зну аплакват, акарточкаква, ахIа-
рыфква дырдырра шатахъу зну адиск.

Апхьарасахлат акIвшаца:

I. Апхьарасахлат тшазрыхIазырра.

Апарта гьчвартам,
УщтIалра гьатахъым,
Бзи-бзи удзыргIвы,
Бзи-бзи упшы!

1. ХIарыф диктант ргIвигI: д, ж, жв, дж, дз, жь, г, гI, х, хI, тш, хь.

2. АшIчIвараква йгIарылырхитIта ажва андыргIалитI: дза, тша, дзы, да, хIа, шва, ра.

II. Апхьарасахлат атема шIыц адынхалра.

«Джъама, цныхчыл» — думырхIван,
«Джъама гвымха» — думырхIван,
Джъынджъта йуыму гьашIарпам —
Джъаз льягъанта уымхIвачван.

1. АрыпхъагIв ахIарыф **джъ** йахайыргIвазитI, ауи злалу ахъвква райхIвигI, швапхата ажва гIаргитI абжъы **джъ** алата.

2. Сатырта йгIву ажваква йрыпхьитI, *пиджъ, сахтан* рмагIны дрыбергълытI.

3. АхIарыф **джъ** ргIвигI, аручка щтIырымхуа ахIарыф шабгу йыргIвигI, йгIадрысабап ауаштI «АтамамгIвыща».

III. Тшпсцара дакъикъа.

(Йырдыруала тшарыщцаракI рчпитI.)

4. Атекст йапхьитI, уадыргIвана **джъ** злу ажваква гIара-уитIта йгIапхьитI.

5. 124 ан. йану йапхьитI.

6. «ХIуатра» — хIва хъата йамата, атекст йаргванта асуратгьи гIадрысабапуамца йызпхъаз гIархIвахитI.

7. Кытча йаситI: *ЛгIвадъа йблитI, нына дарамситI*. Аджъауап ртетрадква йырнырцIитI.

IV. Апхьарасахлат атема шIыц рыбагъбахра.

Рыбагъбахра апхьарала йакIвдыршитI.

V. Швынхаща хвы аквшѣІа.

1. Швшынхаз швгвапхама?
2. АпхъарасахІат апны шІыцрата йыжвдырйа?
3. ЙгІашвгвнымгІвыз кІара гІанхама?

VI. ПынхачІвы: 125, 126 анапква йрыпхытІ. АтамамгІвыщала йынхитІ. (2 ахъвы, 20 ан.) Асурат къарандаш зигІвала йыршвитІ.

АпхъарасахІат атема: Абжъы йгъи аХІарыф ХІв, хІв.

АпхъарасахІат амурад: хІв йахаргІвазара, ауи злу ажваква бзита йзапхъауа йбжъара, «АхІвыхІв амамырра йадамыгъапІ» атемала йырчважвара атахъыпІ.

АпхъарасахІат адгалчІвква: апхъага, «АтамамгІвыща» тетрад, аХІарыфква зну плакат, акарточкаква, аХІарыфква дырдырра шатахъу зну адиск.

АпхъарасахІат аківшаща:

I. АпхъарасахІат тшазрыхІазырра.

II. ПынхачІвы рхъвыхра:

— 128 анапа йапхытІ;

— ажваква *нбжъагІв, гІвза* рмагІны шыргвынгІвуа гІархІвитІ, ртетрадква йырнырцІитІ;

— ажваква «ДбайанІ, ддунІ *нбжъагІв дызму!*» йгІаныцІуала йчважвитІ.

III. АпхъарасахІат атема шІыц адынхалра.

ХІвыльи дгвыргъытІ, йгІалгитІ хвба,

ХІвахІвра лквнагапІ ауи. (*Л. Джь.*)

1. 129 ан. йану асурат йапшитІ, йану рхІвитІ, ажва *хІвыхІв* злалу абыжъква дырхъвыхитІ, арыпхъагІв аХІарыф хІв йахайыргІвазитІ, ауи злалу ахъвква гІархІвитІ.

2. Сатырта йгІву ажваква йрыпхытІ, ажваква *дзхІвы, хІара, псыхІва, ныхІвами* рмагІны йаквгІашІаситІ.

3. Ажва «мамыр хІвыхІв» амагІны йаквчважвитІ, арып-хъагІв амамырра, амамыр бзазара ауагІа хвыта йазырбауа райхІвитІ. Йапшым аугІахъа, бызшвала йабадырра зылым-шауа ауагІа амамыр хІвыхІв асурат гІадырбарыгъи амамырра шыртахъу удыритІ. АрыпхъагІв амамыр хІвыхІв амамырра йадамыгъата йъагІарбу сурат къомкІ дйырбитІ.

IV. Тшпсцара дакъикъа.

4. Атекст «Мамыр хІвыхІв» йапхъитІ, хІв злу ажваква гІалыркІгІитІ.

5. Ауыса збарла йддырдыритІ.

6. АлкІгІара апхъара: анапа апны хІв злу ажваква йрыпхъитІ.

V. АпхъарасахІат атема шЫц рыбагъахра.

1. АпхъарасахІат апны хІызквчважвуз ачІвыйа?

2. Ажважв «ДбайапІ, ддупІ нбжъагІв дызму!» шгІашвгвынгІвуа швхІва.

VI. Швынхаша хвы аквшвцІа.

1. Швшынхаз швгвапхама?

2. АпхъарасахІат апны шЫцрата йыжвдырйа?

3. ЙгІашвгвнымгІвыз кІара гІанхама?

VII. ПынхачІвы: 129 ан. йапхъитІ, ауыса збарла йддырдыритІ.

АпхъарасахІат атема: Абжъы йгъи ахІарыф Хъв, хъв.

АпхъарасахІат амурад: хъв йахаргІвазара, ачІахъва хвы шазырбушла чважвара акІвыршара атахъыпІ.

АпхъарасахІат адгалчІвква: апхъага, «АтамамгІвыща» тетрад, ахІарыфква зну аплакат, акарточкаква, ахІарыфква дырдырра шатахъу зну адиск. Рыбызшва атшауацІнары-храла цхърагІага материал.

АпхъарасахIат акIвшаца:

I. АпхъарасахIат тшазрыхIазырра.

ШвадзхъачIвата апарта пшдзата

АрыпхъагIв швлыздыргIвы тынчдзата.

1. АхIарыфквa **гъв**, **къв** шырдыруа дырхъвыхитI:

— ажваквa йрыпхъитI (*хIаджв*, *заджв-гIвйджъ*, *квпIи-гъва*, *чвыргъвы*);

— ахIарыфквa **гъв**, **къв** рылата ажва гIархъвыцитI;

— ажваквa *заджвы*, *гъв*ра ргIвитI.

II. АпхъарасахIат атема шIыц адынхалра.

Адгъыл йыкву хъахъвата

Дыгъцум, саца, хъыччахъвата!

1. АрыпхъагIв ахIарыф **хъв** гIадйырбитI, запшбжью райхIвитI, швапхата **хъв** злу ажва йазыпшгIитI (*хъва*, *хъвда*, *хъварп*).

2. АчIахъва магIныта йазырбара атахъула чважвара ду акIвдыршитI, йгIадрьсабапитI ачIахъва адынхалра гIазырбауа асуратквa, авидеофильмквa.

3. Сатырта йгIву ажваквa йрыпхъитI, уадыргIвана ажваквa рпны ахIарыф **хъв** гIадырбитI, йзлалу ахъквa рхIвитI.

III. Тшпещара дакъыкъа.

4. Атекст «ЧIахъва» йапхъитI, арыпхъагIв йгIаликIгIитI ажва *йчвагъвитI*, ауи тамамта йшырхIвуш йазибжъитI:

5. Атекст йгIанахIвауа дара ражваквала йырхIвахитI, йгIарысабап ауаштI азцIгIараквагъи.

6. Хъвмарра. Асхемаквa йзлабжу ахIарыфквa, ашIчIвараквa ргIвитI, ажва шIыц гIандыршитI:

?	хъвы,
---	-------

	хъва	?	— хъва;	?	— хъвы.
--	------	---	---------	---	---------

7. АлкIгIара апхъара акIвдыршитI (**хъв** злу ажваквa йрыпхъитI.)

— ахІарыф гъь гІаргваладыршвахитІ, ауи злу ажва рхІвитІ.

III. АпхъарасахІат атема шІыц адынхалра.

ХІчважвитІ пшдзата, йалыргата

Йгъи хІдзыргІвитІ тынчдзата хІчІвата.

1. АрыпхъагІв ахІарыф къь гІадйырбитІ, ауи злалу ахъвква рхІвитІ, йыргвныркІылитІ, асуратла Айчважвара акІвдыршитІ атемала.

2. Сатырта йгІву ажваква йрыпхъитІ йыргвнымгІвуа рылазтын рмагІны дрыбергълытІ (*къбаба, бацкъба, чвкъбара, хІацкъба, хІакъба*).

3. Ажваква рпны ахІарыф къь йацІацІвагъвитІ (*цІккъба, чвкъба, лккъба, къбакъба*).

IV. Тшпсцара дакъыкъа.

4. АрыпхъагІв атекст дапхъитІ, уадыргІвана апхъагІвчва йацтацауамца йапхъитІ.

5. Ашвъабгъыы апны дута йгІвыта араса йаныпІ: «*АпхъагІвчва! Швапхъагаква хъшевкъба. Ауат цкъбата, йшвымкъыцуата йынкъвыжвга!*» Ари ажванахъа йгІа-нахІвауа ргвныркІылитІ, ауагъа хзнаккІла йалу ахІарыфква гІарауитІта йыргІвитІ.

6. Ажваква *къбакъба, къбаба* ргІвитІ.

V. АпхъарасахІат атема шІыц рыбагъбахра.

Рыбагъбахра апхъарала йакІвдыршитІ.

АчІвыйа йахъчІва йхІхІырдырыз?

ХІыззнабжъаз ачІвыйа?

VI. Швынхаша хвы аквшвцІа.

1. Швшынхаз швгвапхама?

2. РыцІа йшвгвапхаз ачІвыйа?

3. АпхъарасахІат апны шІыцрата йыжвдырйа?

4. ЙгІашвгвнымгІвыз кІара гІанхама?

VII. ПынхачІвы: 145 ан. йапхъитІ, «АтамамгІвыща» апны йгІвитІ.

III. АХІАРЫФДЫРРА АМЦТАХЬ ЙАКІВЫРШАЧІВУ АПХЪАРАСАХІАТКВА

АпхъарасахІат атема: ЧквтІу М. йуыса «ХІарыфба».

АпхъарасахІат амурад: Ауыса збарла йддырдырра, ахІарыфба алгара азаман ныхІвамшта йакІвыршара ата-хъыпІ.

ЙІгарысабапчІву: Йапшым хІарыфквакІ дута йгІвыта, хІарыфба, ажвакв «Бзила, бзила, са с-ХІарыфба!» плакатта йгІвыта.

АпхъарасахІат акІвшаца:

I. АрыпхъагІв йажва: Швара апхъарта швангІацІал швыгъампхъузтІ. МачІ-мачІымца швгъапхъауа, швыгъзыгІвуа тшыжвбжъатІ. ЙІгІашвцхърагІун швара швхІарыфба — швыгІвза цІабырг. ЙІгІашвнарбатІ ауи агвыбзыгъара амгІва, адырра амгІва. УахъчІва хІара ари хІхІарыфба чІахІ азыхІчпуштІ, сальам гвапала йнагІдасуаштІ. Ауи йапхъахуата йгІащтІыхІхыз хІарыпхъага акІвпІ. ХІарыфба амцтахь йгІащтІыхІхпІ хІара антахъгыт апхъагаквагы. АхІарыфба хІкъраль апны магІын ду азырбитІ, ауи хвыдъа апхъагІвчва йрыртитІ, йалапхъитІ.

АрыпхъагІв пасата йрыхІазырыз агвып гІабжъыцІитІта ЧквтІу М. ахІарыфква рыхъазла йгІвыз ауыса «**АхІарыфква**» йгІапхъитІ.

- I. АхІарыфква, ахІарыфква,
АхІарыф лашараква!

Йжвдырхума швангІацтІыхІхыз,
ШвангІацтІыхІхыз пычІвта?
Йыжвдырхума шванхІадымкІылуаз,
ШванхІадымкІылуаз гвыпта?..

II. АхІарыфква, ахІарыфква,
АхІарыф лашараква!

ШвгІайуан швара хІырхъа апны,
ШвгІайуан хІврапшдза зигІвата,
ХІыла швгІацІакІкІун швара
ШвгІацІакІкІун йачІвата!

III. Квата хІхакв апны швгІаквунта —
ХІхакв зымгІва гІашвырчважвун,
Сыта хІхакв апны швгІасуанта —
ХІхакв зымгІва гІашвыркъахвуан...

IV. АхІарыфква, ахІарыфква,
Ахарыф лашараква!
ШвгІапсегІун цІарахІвычата,
ХІпарта дуква швгІархъачІвун,
ШвгІархъачІвун швгъвычІгъвычІуа...

V. АхІарыфква, ахІарыфква,
АхІарыф лашараква!
ХІшвайхІвахІвитІ хІара уахъчІва!

VI. ЙшвымазтІ шва гІапын бызшва,
ГІапын бызшва гвапа,
ЙшвымазтІ шва аквацкъа абызшва,
Асыцкъа абызшва швымазтІ!

VII. ЙшвымазтІ швара ан лыбызшва,
Асабихъа абызшва швымазтІ!

VIII. ЙшвымазтІ швара ахъацІара абызшва,
АцІабырг абызшва швымазтІ!

IX. ЙшвымазтІ швара амамыр абызшва,
АгІвычІвгІвыс йыбызшва швымазтІ!..

2. Анкѡвакѡвра. АпхѡаГвчѡа аХІарыфкѡа рзГІарбузтын йапшитІ:

— Йсхѡазыта бжѡы гѡГІасырбум (ѡ зцу аХІарыфкѡа гІархІвитІ):

І рыдзхѡагылата — 8; ѡ рыдзхѡагылата — 5;

— Йсхѡазыта бжѡыкІ саГІарбагапІ, датша хІарыфкІ садзхѡагылазтын датша бжѡыкІ гІахІырбитІ (ѡ, ѡ здзхѡагылу аХІарыфкѡа гІарпхѡадзитІ);

— АГІвбагыи бжѡы гѡГІахІырбум, ауаса хпата хІадзхѡагылазтын бжѡыкІ хІагІарбагапІ (КІБ);

— Хпата хІалапІ, дасу бжѡыкІ гІанарбитІ, ауаса хІацызтын датша бжѡыкІгѡы хІзыГІарбитІ (ГѡВ, ДЖВ, КѡВ);

— Хпата хІалапІ — хІызакІ йахѡазыта бжѡы гѡГІанарбум (ГѡБ, КІВ, ГІВ, ДЖБ, КѡБ, ХІВ).

5. РыцІа ласыта абаза алфавит збарла йззыхІѡауа дырхѡыхитІ, йаргыи согІа гІайыртитІ.

6. Ауыса «ХІарыфба» зГІѡыз ЧкѡтІу М. йыхѡазла арыпхѡаГв дГІачѡажвитІ.

7. АрыпхѡаГв йхІвитІ: — Лашара дГІапхѡуштІ ЧкѡтІу М. йуыса «ХІарыфба». Ауи хІыбызшѡа аХІарыфкѡа хІзырдырыз, апхѡара хІазызбжѡаз абари хІапхѡага, хІХІарыфба йазынархапІ.

8. Ауыса йапхѡитІ.

9. ЗымГІѡагыи йацырхІвитІ: «Бзила, бзила, са с-ХІарыфба!»

ХІарыфба

Бзила, бзила, са сХІарыфба,
Бзила, хѡдзыла йГІѡу,
АцІла йашІу ашвыркѡа рапшта
Йгѡапу, йагѡныргІѡу!
Уа сырзубжѡатІ аХІарыфкѡа,
Сзапхѡауа сучпатІ.
УыжѡвГІандзарагыи йзымдырскІѡа

ДунайпшдзакІ суырбатІ.
Ужвы сзапхьитІ сара пшдзата
СгІвыраква ргвы йту...
Бзила, бзила, са сҀарыфба,
Бзила, хьдзыла йгІву!

10. **ПынхачІвы:** ауыса «ХҀарыфба» збарла йддырдыритІ, абаза алфавит ласыта йзапхьяуа тшырбжьитІ.

АпхьарасахҀат атема: ЗымгІва рацКҀыс йхъаду.

АпхьарасахҀат амурад: Асабиква агІвычІвгІвыс лшарата йыму йаздырхъвыцра атахъыпІ.

АпхьарасахҀат адгалчІвкьва: Асураткьва агІвычІвгІвыс йъачІвагІакьва гҀазырбауа, пкъыгІвакьвакІ агІвычІвгІвыс дызланхауа.

АпхьарасахҀат акІвшаша:

1. Ауыса «Зарарчыр» рыцІа бзита йапхьяуа дара асабиква дгҀархІвара атахъыта йрархІвитІ, хальатІта апхьара апны йырчпауа йазхъвыцитІ.

2. Сурат къомкІ агІвычІвгІвыс йъачІвагІакьва гҀанарбауата агъвы йкҀыдпІ, ауат аъачІвагІакьва йрыкьвчважвитІ, дасу йыхъазла рыцІа йбзийу гҀалихитІ.

ЙцІыхъвахауата арыпхьягІв йыргвнйыргІвитІ «ЙзачІвъачІвагІазлакІгъи бзипІ, йугвапхауа гҀалх» ззырхІвауа.

3. АрыпхьягІв атекст «ЗымгІва рацКҀыс йхъаду» дапхьитІ.

4. Ажвар нхара: ажьвакьва *йхъаду*, *уыхвара*, *амакІыра* рмагІны йакьвчважвитІ.

5. Атекст йадынхалитІ:

— Асурат апны йгҀарбакьву рамакІыра ззынархайа?

— Ауат рхъа шпарбауа?

— Амара аджъауап шпаъу? Ауи швара йшпажвбауа?

3. АрыпхъагІв ари апш цІхъважва йчпитІ:

Адунай апны пкъыгІва щарда аъапІ. ПкъыгІвипхъадзагъи магІныкІ амапІ. Ауат зымгІвагъи агІвычІвгІвыс йнапЫла йчпатІ, ауат ргІаныршара апны агІвычІвгІвыс йакъыль, йдырра алайцІатІ. Ужвы азаман апны агІвычІвгІвыс адгъыл ахъахъ акІвымкІвагъи, адгъыл ацІахъгъи, атенгъыз апынгъи, ауапчахв апынгъи йхарта аъапІ. Ауат зымгІва рпынгъи йхъаду агІвычІвгІвыс йакІвпІ, ауидъа закІгъи йара-йара йгъгІаншушым. АгІвычІвгІвыс йтахъыта йзымчпауа гъаъам. Ауи амашинаква, аракетаква гІайхъвыцитІ, атыдз дуква йуыхвитІ, ауапчахв дпсгІитІта йапшым нхара акІвйыршитІ...

7. 166 анапа йану атекст «ЗымгІва рацкІыс йхъаду» хъата-хъата йапхъитІ.

8. Ажванахъа *Адунай апны зымгІва рацкІыс йхъаду агІвычІвгІвыс йакІвпІ*. ргІвитІ.

9. **ПынхачІвы:** 166 анапа йану атекст йапхъитІ.

АХІАРЫФБА ЙАЦЦАУА АЦХЪРАГІАГА МАТЕРИАЛ (ЙыгІвбахауа асквшбжа ахъвы)

ХВ хв

пахв		хвамыхв
чІыхв		нартыхв
дыхв		хва-та

- хвит, хвитта, хвitra, хвитнагІа

- ▲ Россия уагІа хвитта йбзаситІ.
ХІара хІыжв срыхвпІ.
ХІан ас чІыхвкІ сзылхвгІатІ.
Аткван дыхв щардата йыквпІ.
Архъа анартыхв бзихатІ.
Нына лхвата пхапІ.

~~~~~ Анартыхв шІырхтІ.

- ▲ па... | хвит...
чІы... | хвит...
ды... | нар...

ЧВ чв

чва		ча		чІа
чвы		чы		чІы

- Пслачва, пслачвакІыга, пслачвакІра.
- Учварта уара-уара йынцІала. Щымтала ауи пщдзата йалыргахла.
- ▲ МутІалиб пслачвакІра дцатІ. Ауи апслачва кІы-ща йдыритІ. МутІалиб йыкІата адзы йтай-рышвтІ. АкІата пслачвала йырчвыта йгІатиххтІ.

Апслачваква дудздзакІ рылан. МутІалиб апслачваква апщырхІа йтайпсатІ. Нына пслачва хІзылрыдзтІ.

~~~~ Амш чвщыпІ.

Е е

тен	Черкесск
дерс	Теберда

- ▲ Черкесск хІышта апны рыцІа йдуу къалапІ. Теберда апны ахІауа бзипІ. Ауи арапхІа йасабаппІ. Сара дерс щарда сымапІ. Ауат ансимшы бзита йсчпалитІ.

~~~~ Сдерс счпатІ.

Ж ж

ма-жа	жра	абжа
жар-ква	бжы	абга

- быжбыж, хІапшхвыпш
ХІапшхвыпшта йудыруайа?
ЙгІашІыпхъадза....
- ▲ АгІапын пшдза гІаталтІ. АуагІа агІапынла ацІла щапІква рпны йубалитІ. Жора ахІасаква йжитІ. Жанна атырнауычла ахІасаква лрыпш-китІ. Ауат цыца, наша, пІатІражана лар-цІуштІ.

ж	жа	жу	жо	же	жи	жы
ш	ша	шу	шо	ше	ши	шы

~~~~ Нына пІатІражана лалцІатІ.

- Хырбыз ххыра, хуан бжа, хІа абга

Дж дж

Джыр
джыш

ла- □ ыдж
джыш-ха

▲ Джыр ХІамид дабазапІ.
Аджыр айхалыцІпІ.

● Амца уаблитІ.
Ацыца уаблитІ.
Аджыш щта?

~~~~~ Аджыш сабаппІ.

▲ Аргваджа а-□-тІа-на¹ йгІалырхитІ.
Ауи абазара апны щардата йгІадрывабапитІ.
Аргваджаква йшгІадрывабапуа гьапшым.
АзакІ абльын йкІыдырцІитІ, азакІ апол
йщтІарцІитІ, азакІ ачварта йацІарцІитІ.

Ф ф

● Фыр, фаша
кІартІоф — кІартІоф тыгвра
хІарыф — хІарыфба

▲ АквтІурхІарта апны квтІу дырхитІ.
Щарифа, Усыф, Фаризат ауаъа йынхитІ. Ауат
нхага фаша рымапІ.
Фоза Аминат фаша пщдза лзылдзахтІ.

● АкІартІоф лыхра надзатІ.
Мама кІартІоф тыгвракІ гІалжытІ.
Сара кІартІоф рыдз сфатІ.

~~~~~ Сара схІарыфба шІыцпІ.

¹ Къ в а т І а н а — гІайырапІ.

- ▲ Фатимат, Фаризат, Нафисат.
Фируз, Щарифа, Усыф, Фардауыс.

Хь хь

хъа		хьи
хъы		хьу

апхъара		пхъара		цтахъы — пахъы
апхъарта		пхъарта		цІахъы —?

пхъадзара, арахъ — анахъ

- ▲

Хьыбра апхъага щарда лымапІ.
 Ауи апхъагаква ансимшы дрыпхъитІ.
 Хани дпхъадзарныс бзи йылбитІ.
 Уаргы упхъадзастІ.
 Хпа хпа алауцІарыквын цба йнадзитІ.
 Хвба хвба алауцІарыквын?
 Пщба пщба алауцІарыквын?
 Цба апны хпа, щта?

~~~~~ Сара спхъадзитІ.

- ▲

Уара уыхъыз а ыйа?
 Утдзахъыз щта?

Ъ

- ъазара — хьпшра — рбзихара
- ▲

Мама ъахвтан сзылхвгІатІ.
 Ауи йауыпІ, чІыхвпІ.
 Амъа хъыла йдзахыпІ.
- — Зъара сквшы уыртайа?
 — Араъа йучпауайа?

- Уккласс абаџу?
- Узашпклассйа?
- Дызда акласс йаџам?

▲	м. а	..са
	щ. а	..за
	. ахв	..ча

- Зъара апхъага уымайа?

~~~~~ Щарда уапхъа.

ХЪ хъ

- хъара — аргваны
апхъа — ?
хъапахъ — хъащтІахъ

а у ы и е

х					
хъ					
хв					
хъ					

- ▲ Ахва ду уанхъалра хІкыт ыргхъаква щтІапІ.
Ауаџа анартыхв, асандрыйа, агвадз, асемчкІа
гІайитІ.
АгІайыраква бзихара ахъазла ауагІа бзита
йрыдынхалитІ.

- ▲ АхІарыф хъ бжъаргылуамца уапхъа.
.а, р.а, щ.а, ..мы, ма., ..ра

~~~~~ Апхъара хъадапІ.

Ль ль

льа-льа	пыль
гІа-маль	наль
ас-льан	бруль

- ▲ АлбыргІан щарда зхъыцІуа абазакытІ.
Араъа Тобыль Толыстан дбазун.
Ауи йапхъахауата абаза хІарыф лихтІ.
Йара йакІвпІ йапхъахауа ахІарыфба алазцІазгы.
- ▲ Шамиль Москва даъан. Ауаъа гІальамат щар-
да йбатІ.
Иналь, Исмель хІапхъа Москва йцуштІ.
~~~~~ Асльан пыль йбатІ.
- Асльан, пыль, бага ... арат йырмагІаныйа?

Гъ гъ

гъны	гърачІыгъра
гъра	гърамыгъра
гъба	лагвыгъра

- Агъны агъа йапшпІ.
Гъны — гъныцІсра

а ы у о и

г					
гІ					
гъ					

- ▲ АдзыгІв гъагъа цІолаква рпны агъбаква убуштІ.
Амыгъ сцапІы йгІалахтІ. Агъныла асы цІола-
та йгІаситІ.

Агъныла ахъта уащитІ.

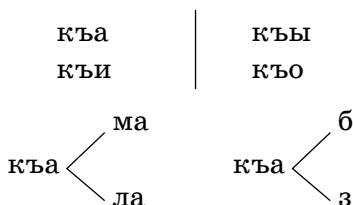
~~~~~ Агъны агъ гІасума?

ГЪ гь

- багъ — багъаха
Адгъыл — Псадгъыл
Красна площадь
дцатІ — дгъымцатІ
йафтІ — йгъамфтІ
йызбатІ — йгъзымбатІ
- ХІара хІ-Псадгъыл пшдзапІ. Гъагъата упшыстІ.
Абан ахва дуква. Ауат ргъаба удзышваква
рпны арахкква убитІ. АцІисква руарадква
ауадгъына пшдзаква йрапшпІ.
- Гъама, Гъамыда.
- ▲ Москва хІара хІ-Псадгъыл йагвыпІ. Ауди хІара
бзи йыгІбитІ.

~~~~~ ХІхІвыс ахъыз ГъамапІ.

КЪ къ

- дудакъ, къап-лъан, къаран-даш къом — щарда

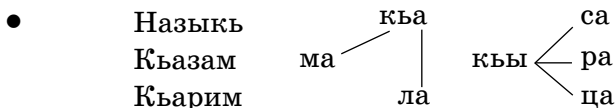

Къайдыхв.

Къайдыхв АлбыргІан йгъачвыхъарам.
 Ауи адзы атшпы апны йгылапІ.
 Къайдыхв апхъа заман агІан йкъалан.
 Ужвы ауи апхъа заман йагІарбагата йгылапІ.

~~~~~ Къарапагва абаза кытпІ.

КЪ къ

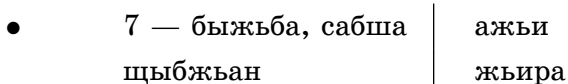

Назыкъ аткван дынхитІ.
 Ауаѡа хъгІара-мгІара щарда ртйитІ.
 АхъгІараква чакъгала йырчакытІ.
 Къарим Назыкъ дылцхърагІитІ.

	а	у	ы	о	и
лъ	лъа	лъу	лъы	лъо	лъи
гъ	гъа	гъу	гъа	гъо	гъи
гь	гъа	гъу	гъы	гъо	гъи
къ	къа	къу	къы	къо	къи
кь	къа	къу	къы	къо	къи

~~~~~ Къарим кыым даситІ.

ЖЪ жь

Сара ажъата быжьба сымапІ.

Ауат йырфуш рыститІ. Ажьаква цкъата уыр-
хьпшра атахъыпІ.

Ауат ужьы рызуыхъра атахъыпІ. Ажьаква
апсабара дрыпщдзитІ.

- ▲ Щажьы йщтІалхуа
Щажьы дгылхитІ.
Щажьы йгылуа
Ласы ддухитІ.

Тлабыча Мира

~~~~~ Амара щажьыта йгІацІцІтІ.

ЖВ жв

- 9 — жвба | ж — быж
10 — жваба | жь — быжьба

- йацы
жвацы
апыжвац
жвцІы

- ▲ АжвцІква швабыжта йпщдзапІ.
АгІапын паса ауат хІпныла йгІапссгІахитІ.
АжвцІква рчырка йрызсакъитІ.
Ауат йапшым ахІапшхвыпшква, ахваква
ддрыфитІ. АжвцІква рчырка йшзыпссгІуш
йазырбжьитІ.

ж	жа	жу	жы	жо
жь	жья	жью	жьи	жью
жв	жва	жву	жвы	жво

~~~~~ Сара жвабадза спхьадзитІ.

ТШ тш

- тшы
тшан
тшаба
тшшІыс
тшшІара
- Мтшаша
- Бель, тшага, тшбыг, тырнауыч нхагамачвапІ.
- ▲ Атшква ауагІа йырцхърагІитІ. Тшынла ауат ауыс хъантаква рпны йгІадрысабапитІ. Уахъынла архъа апны _____. АтшшІысква швабыжта йпшдзапІ.
- ▲ т: тана...
ш: наша...
тІ: тІуп...
шІ: шІуна...
тш: тшада...

~~~~~ Мтшаша амш йахъызпІ.

ШВ шв

- швапха | швы | швпІа
шварашвутІ | швхъымса | швра
- Шварах, шварацра, швабыж, швахъ.
- ▲ АлбыргІан кыт апны шварах дырхІун.
Амара швабыжта йгІапхитІ.
МухІамад ашварашвутІла дшвшвитІ.
ШахІым швхрыб щардата йгІашІихтІ.
ХІара абна апны амшв хІахъанагатІ.

- **Ажважв.**
Йумщыз амшв ачва ахъумхын.

~~~~~ Мазан уахъынла дшвитІ.

ДЖЪ джъ

а ы и у о

д					
дж					
джъ					

- ▲ Джъыба кырбыджъ тдзы йчпитІ. Ауи акыр-быджъ пшдзата йаквицитІ. Йараджъыб хвыц йаба дшынхауа джъайщитІ. Йаба щымта щажъыта дгІагылитІта джъасызда дынхитІ. МухІаджъыр акырбыджъ аквцІара тшазиб-жъитІ.
Хаджъат ауат дырзымацІауитІ.

- Джъджъу, Джъардис, Джъандар абаза тдзыхъызпІ.

джъа $\left\{ \begin{array}{l} \text{джъа} \\ \text{сы} \end{array} \right.$

джъа $\left\{ \begin{array}{l} \text{нах} \\ \text{уап} \end{array} \right.$

джъым $\left\{ \begin{array}{l} \text{щы} \\ \text{са} \end{array} \right.$

- джъкІа — ● ● ○ джъынджъ
джъма — квыджъма-
гІвабджъа — гІвыджъ —
джъауап — пыджъ —

- Збарла йшвшвырдыр.

Тима.

— Тима, Тима,
АтшгІва пса!
— Пай гыквым!
— Тима, Тима,
ДзтІакІв гІаг!
— ПщырІа гыаам!
— Тима, Тима,
Аджьма рча!
Аджьма гыаам!
— Тима, Тима,
КІара фа!
— ЙназгитІ, йназгитІ
Жы басти?

Тобыль Толыстан

ГІВ гІв

▲	2 — гІвба		згІва — згІвадара
	гІваша		гІвза — гІвзара
	гІван		нбжыагІв — нбжыагІвра

▲ Асы уара утагІвзырныс
Цолата йгІакІатІтІатІ.
АдзыгІвгы цхІадъа
узырныс
АцхІашв цхІа хънацІатІ.
ТхІайцІыхв Бемырза

▲ **Сара сынбжыагІв**
Умар сара дсынбжыагІв цІабыргыпІ.
Ауи сара дсыгвлапІ. Умар дапхыагІв бзидз-
дзапІ. Ауи сурат бзита йчпитІ.

МшигГадза Умар атшы йа ала рсуратква хГыз-гГайгитГ.

- 1 — заджвы
- 2 — гГвыджь
- 3 — хГІвы
- 4 — пцгГІвы
- 5 — хвгГІвы
- 6 — цгГІвы
- 7 — бжьгГІвы
- 8 — гГагГІвы
- 9 — жвгГІвы
- 10 — жвагГІвы

~~~~~ ХІара тагГІвзра хІцитГ.

ХІВ хІв

- ▲ Йынджьыгь апсыхІва йдучвам бна ацардапГ.
Ауагьа йГайитГ къазмых, дзхІвы, дзыхІвмажва,
раса. Арат йГаршІалуа ашвырква азГІвадара
йасабапГ. Шваргы ауат адзынла йазшвкІы.

хІва $\begin{cases} \text{ра} \\ \text{са} \end{cases}$

хІвыр $\begin{cases} \text{ма} \\ \text{та} \end{cases}$

- ▲ МартГ гІаталГ. Муси НыхІви бжъандахІв гІва-
ра рчатГ. Ауат ацІла апны йкІнырхІатГ.
АбжъандахІвква царда йгьырзымпшхТГ. Ауат
ауарадква рхІвауа йГІапсгІахТГ.

а   ы   и   у   о   е

х						
хІ						

ХЪ						
ХВ						
ХЪ						
ХІВ						

~~~~~ АХІВУХІВ пшдзапІ.

КІВ кІв

а у ы а о

к					
кІ					
кВ					
кІв					
кЪ					

▲ Сара АлбыргІан кыт сауапІ. Акыт аквта Бабыгв дзыгІв алситІ.

ЙынджыгычкІвын ачкІвынчва тшыркІвабитІ, амара тшадрыблитІ. Ауат ргвы йалахІитІ.

●
 ры
 |
 хІа — кІва — гъа
 |
 тан

▲ Мурат кІватанла _____.
 Зули акІвпІиква _____.
 Нына мажвадза лкІвахІитІ.
 АпхІвыс аласа лкІвкІвитІ.

●
Кытча
 КІвагъадъа йхъырцІаз ацхІа.

~~~~~ АкІвар удзышвапІ.

ЧІВ чІв

ч — чарта
чІ — чІат
чІв — чІва
чв — чварта

- Мца
мцабыз
чІвец
кІвастхахъа

▲ АпсгІачІвква хІара йхІыгІвзачвапІ. АпхъагІв-
чва ацІлаква рпны ауат гІвара рызкІнырхІитІ.
Агъныла ауат йырфушла хІырцхърагІитІ.

- СуратчпагІвкІ йапшта
ахъта чвгъа
Ахъышв пщзадза йагІвитІ,
Апшыхъ цкъагъи
урадхІвагІвшва
МакъымкІ пщзадза йахІвитІ.
Саргъи стагІвзыритІ хахвадза,
СырчІвачІвала сайситІ,
Асрыгъажъ тажвгъи жажадза
Ауатра дтасырчІвитІ.
ТхІайцІгъхв Бемырза

~~~~~ АхырчІвы мхІачІвала йгІватІы.

ДЖВ джв

●	джвджвара	заджвы
	джвджвага	хІаджв
	джвджвахъа	

- ▲ Заджвы насып пшгІара дджвыквылтІ.
Ауи гІапсара щарда йбатІ, ддзыштІ, дымла-
щитІ, ашуара дакІытІ, ахъта дащытІ. Йпсы
такІгІвацата йпны дгІадгылхтІ. ЙуагІа дры-
цхІарщатІ, йгІайцхърагІатІ.
ЗунагІва йгІвну йацкІыс насып зщарду дгъа-
ъам — йхІватІ ахъацІа.
- ▲ МухІаб хІаджв _____. ФатІимат аджвджвахъа
_____.

~~~~~ Нына ацгвы джвылылцттІ.

ГЪВ гъв

Бесльан йтшы

- ▲ Бесльан тшы йымапІ. АзакІы даквчІвитІ.
АзакІы ацІайхІвитІ. Атшы апхъапхъа агъвра
ахъайцІитІ, уадыргІвана агъврашІа ашІай-
цІитІ. Атшы гъвгъвата уаквчІвара атахъыпІ.
Агъвгъвара апны атшы уаквчІвата йурыгІвыр-
ныс бзипІ.
- чвагъвара, чвагъвагІвы, чвагъвачва, чвагъварта
- ▲ Гъвыса, Гъвагъва, Нагъва, жагъв
- ▲ Ачвыргъвы рыцІа майрата йалу нхагамачвапІ.
Ауаса зъара уыс алшауайа. Агъныла асы тна-
хІвитІ. Апхынла атшыгІвра аквнапситІ.

- ▲ Атракторквала _____.
 МухІамад _____ атшы йахъайцІатІ.
 АхІмад _____ дылалтІ.

~~~~ Гъвыса дчвагъвитІ.

КЪВ къв

- Къвышлыкъв
 къвышлыкъвду

Къбина

▲ Къбина дзыгІв дупІ. Ауи ахъа хІара хІышта
 апны йгІалагитІ. Ауи Азов атенгъыз йалачІвитІ. Къби-
 на — хІва йахъызта абаза кыт аъапІ. Къбина психІва
 гІамдара уцарныс закІыта йбзипІта. Йуымбушйа ауаъа!

- ▲ Саца къвырлыкъв йхитІ.
 Нына къвыд дзца хІзылчпатІ.
 ХІкъварт квчІара щарда гІалнадатІ.
 Нура къвабыз бзита даситІ.
 Къвайдан абазакытпІ.

- къварт —

●	○	●	●

 къван —
 къвзана —

▲ Къбина

Эх, Къбина чІыхв,
 Ласыта уыгІв!
 Оу, са слачІыхв,
 Уйапхъныс атшыгІв!
 Абыхъв чІвыца угІабгъажжы,
 Дзыщтра шІыц архъа йжы.

ЧезыкІа ШахІымби

~~~~ Къбина дзыгІвпІ.

ХЪВ хъв

▲ ХІнына бзита ддзахитІ. Ауи сара щардара дсзыдзахитІ.
Ауаса арахъва агвыр гълызкІылдум. Арахъва агвыр сара йлызкІылыздитІ, ацІыхъва алас-рышвитІ. Нына саргы спдзахуаш слырбитІ. Адзахырта хъвахъвата йшсымчпуш сазылб-жъитІ.

● Хъвыжвду
ХъвыжвчкІвын

▲ АчІвыйа Псадгъыл ззырхІвауа?
АчІвыйа Псадгъыл зхъзу?
ЙрбатІ ауи ъагІаджвыквылуа
АцІыхъвагы ъану.

Ауи уара уамайчуата
Йырбзи, йырду, йыртшхъва,
УацІыхъвангы ауи апщдзара
Йгъузатуашым цІхъва.

ТхІайцІыхъв Бемырза

~~~~~ Хъвахъвата уымчІван.

ГЪВ гъв

▲ ХІара тыгъв дукІ хІымапІ. Ауи напІлагІзарапІ. Атыгъв ачІвгІваквa рышапІ. Ауи ачІвгІваквa багъапІ. Ауи чІвгІвала йкшарныс бзи йабитІ. Йанкшупш алаквa гъвazгъвazитІ.

ЦІса

▲ ХІцІса ащапІквa цІаразтІхІва
Льальа йымачвквa

гъчвнагъвгъвум.

ЙырчалитІ ауи дашІамсуа,
ДацхъвмаритІ, йгвы гъанчвгІум.

ТхІайцІыхв Бемырза

●

Ажважв

УзайгвыгІвуа гІауайгвыгІвхитІ.

▲

Арат ачІвыйа?

1. ХІарыфба, къалъам, тетрад...
2. Къанджъа, хІвыхІв, цІис, жвцІы...
3. МхІачІва, чІат, квпІи, тамщакъ...

~~~~~ ХІтыгъъ духатІ.

КІЬ кІь

а   ы   у   е

кІьа $\left\{ \begin{array}{l} \text{па} \\ \text{уа} \\ \text{са} \end{array} \right.$

к				
къ				
кІь				
кІв				

▲

Мусаби йщачвкІьыс швуа йалагатІ.

Ауи аврач йпны дцан ййырбатІ.

Мурат йаба жакІьадз йзихвгІатІ. Ауи йыгІвза

КІатІащгъи дйыцта адзхъа пслачвакІра дталтІ.

Мурат зынла гІвпслачвакІ гІайкІытІ. КІатІащ
рыцІа йкІьасата закІ гІайкІытІ.

●

Дада йжакІьа сышпІ. Ауи жакІьасага йымапІ.

Дада ажакІьасарта дгъцум.

●

Гващамыда _____ лдзахитІ.

Аткван _____ гІаргтІ.

~~~~~ АкІьауа хІапшхвыппшпІ.

КЪЪ КЪЪ

● баца	цкъба
бацкъба	ацкъбара
шшра	къбакъба

- ▲ Дада бацкъба йзышшитІ. Ауи къбакъбартакІ апны чІвгІван лайрыситІ. АчІвгІванква йырхъыкІвигашауа бацала йшшитІ. Абацкъба гІварыквын йлихитІта йъатахъу йанйыргІалитІ. Абаца йгІалырхуанта апхъала щарда рчпун: абораква, ацаква, агвараква.

а ы у

гъь			
кІь			
къь			

~~~~~ Апхъагаква хъшвкъба.

Абазашта

Абазашта — сытшгІва пха,
 Ан дъахъагІу, дъапшдзу
                                          атчІа,
 АчкІвын хъапцкъва рхъацІара
                                          тату,
 Айгва йымгІва зкъква
                                          тахътІу.
 Абазашта — сыщхъа хакв,
 ЙащъашкІвокІву
                                          ажвгІвандакв,
 Здзыхъ кІаркІар цкъаквала
                                          йхІвачвауа,

Эпшыхъ хъагІа цкъала
угІазырчвуа.
Псыпта усылапІ уа
сѣацалакІгъи,
Уыхъыз сбазара йапшапІ,
Унхара рылапІ сакъыльгъи
сѣагъи
Ашва узысхІвуштІ
сынцІрагъи.

Джѣгватан Къали

ТЛ тл

- тлапІа — пуд
тлапкъ — ткъвым
тлача — тларыхІ
- ▲ — Уара наквытл уфама?
— Момо, сара ауи ззырхІвауагъи гъсыздырам.
— УгІай хІпны, йусрыфпІ ауи. Нына наквытл
бзита йылчпитІ.

Наквытл ачІви ашши йгІалырхуа фачІвыпІ. Асас тла-
пІа йпахъ йфгІвырчуа анаквытл гІахвындыргылитІ.

- тлапад, тларыджа, тланыкъва

~~~~~ Наквытл рызкъыпІ.

АхачІвква

- ▲ *АжвакІла йухІва шпауаш?*
 1. Аквуджъма, акъапльан, абага, аслъан ...
 2. Ажъа, ацгвы, ахІвынап, апыжв ...
 3. Абыж, акІауа, ахва, алактападжъ, арцыш,
ацтанчІвы ...

- ▲ *Анхага гамансымакwa шIчIвара схемала йгIашвырба.*
Псарт, джъахIва, хан, бру, кIвагъа, пхапс, къыга, клыб.
- ▲ *Ачагакwa гIазырбауа ажвакwa йрыланамкIуа ажвакwa гIашвау, даргыи схемала йгIашвырба.*
Стакан, тамщакъ, дзыжвга, рымдза, чIат, мхIачIва, чвартагъвы, квпIи, квпIигъва.
- ▲ *Ажва «йачIва» — амагIны швазхъвыц.*
1. АйачIвакwa ажвгIванд апны йкIазкIазитI.
2. Акосмонавт йгвытшы аорден «АйачIва хъапц» кIыдпI.
3. Аофицер йжвгIваквкwa рпны айачIвакwa рылапI.
- ▲ *Ажванахъакwa нардзата швырпхъа.*
Акыт _____. Абаракъ _____ йкIныхIапI.
Асхъа _____ сымапI. Амш _____.
- ▲ *АжвакIла йузыхIвуш ажвакwa йрылашвырхIа.*
квыджъма, бага, ...
рымдза, стол,..
къаз, квтIу,..
тшы, уаса,..
- ▲ *Ажвакwa рмагIны гIашвхIва.*
дзадзы, хIаса, сахIат, амгIа, кIасы, кIарма, цIла, чIарачIа, дерс, кранту, уаса, джъасы, раса, сабын, уасчва, хIвыхIв, урам, рымдза, бора.
- ▲ *АзцIгIаракwa джъауап рышвт.*
1. Уыхъыз, утдзахъыз ачIвыйа?
2. Зъара сквышы уыртайа?

3. ШвтгІачва зъарагІвы швнадзауайа?
4. Швкласс зъарагІвы швнадзауайа?
5. АрыпхъагІвта зъарагІвы швадрыпхъауайа?

- ▲ *Ажванахъаква нашвырдзах.*
ХІара хІкыт ... тагылапІ.
Мусаби ... дцатІ. Ауи ауаъа ... гІайпшытІ. (ъа-
зара, аъазачва, ъазарта).
- ▲ *Ажванахъаква йзлабжу ажваквa гІашваута швгІарыпхъа, йрыцымцауа ажвагъи гІашвау.*
ХІырхъаква... амапІ. Ауаъа гвадз ... Сима ...
дрылапІ.
Нура ... дцатІ. Ауи ... аламкІва дгІайуаштІ.
(рчакъитІ, ачакъыгІвчва, чакъга, чакъ, чакъра).
- ▲ *Арат ажваквa рылата ажванахъа алашвцІа.*
1. Абна, мзагІв, цІыхІ, апны, йгІайитІ.
2. АтшыгІвра, ацІаргахитІ, бажв.
3. АшварацыгІв, абага, йла, йгІанакІытІ.
4. АпхъагІвчва, йцитІ, апхъарта.
- ▲ *МагІныла йапшІагылуа ажваквa гІашвау.*
шкІвокІва гвымха
ду щарда
хъара цІагІв
майрата баргвыта
швпІа аргваны
мачІ чкІвын
бзи квайчІва
- *Ажванахъа алашвцІа.*
...азавод апны йынхитІ. ... алагерь апны
тшпсырщитІ. ... хІагІа пщдза гылапІ. ... бзита
йапхъитІ. Ауатра ... бажв лапІ. АхІауа апны ...
гІахІитІ. ... ахъта чвгъа йгъачвшвум.

- *ЙгвыншвкГыл!*
 Амчыбыжь бжъымшкГы йнадзитГ.
 Ауат рыхъызква абар:
 Швахъа — йапхъахауа амш;
 гГваша — йыгГвбахуа амш;
 хаша — йхпахуа амш;
 пщаша — йпщбахуа амш;
 хваша — йхвбахуа амш;
 сабша — йцбахуа амш;
 мтшаша — йбыжьбахуа амш.

~~~~~ Амтшаша атшын ауагГа тшпсырцитГ.

- **Йырчауа гГажвдыр**
 Ала шитГ. Асыс _____.
 Ажв хъвагГгитГ. Аджъма _____.
 Атшы кГькГьитГ. Атшада _____.
 Ауаса _____. Арба шГтитГ.

- *ЙгвыншвкГыл!*
 ла — ласпа — аласпаква
 жвы — хГвыс — хГвара
 тшы — тшшГыс — тшшГара
 уаса — сыс — сара
 квтГу — квчГис — квчГара
 джъма — дзсы — дзара

- *ЙгвыншвкГыл!*
 Асквш жвыгГвмызкГ йнадзитГ.
 Абар ауат рыхъызква: январь, февраль, март,
 апрель, май, июнь, июль, август, сентябрь,
 октябрь, ноябрь, декабрь.
 Декабрь, январь, февраль гГынмзыпГ.
 АгГапын мызква запшыйа?
 Апхын мызква гГашГыпхъадза.
 Адзын мызква щта?

- *ЙгІашвхІва, йанбакІву арат агІаншараква ан-гІаншауа, агІамтаква шваргъи йшвырхъвых.*

1. ... хІпны асы гІаситІ.
ЗымгІвагъи тагІвзитІ,
Архъаква тшпсырщитІ,
АцІлаква дзыргІвитІ.
Амшква айшысдзапІ,
Амара накъвдзапІ.
2. ... ацІла къагІитІ,
Амара щажъы йгІахъалитІ.
АкъачІкъачІ урад ахІвитІ,
Ажъа чкІвынквагъи гІахІвитІ.
Ачвагъварта бахырчитІ,
Архъа йхъалитІ, жвла ларцІитІ.
3. ... амара тшгІащтІнахитІ,
Абна афгІвы пщдза ухънахитІ.
АцІла швыр гІашІалитІ,
Амш щажъы йгІаталитІ.
АжвгІванд дута йддитІ,
Аквашуа гІаквитІ.
4. ... апстхІваква гІахъылитІ,
ЙхъшвашвахитІ уахъынла.
Акъырльуква ахъысхитІ,
Апхызквагъи аухитІ.

ЧезыкІва ШахІымби

- *Шваргъи агІапын агІвоуква швырхъвых.*

1. АбжъандахІвква ракІвпІ йапхъахауата агІапын шгІаталуа ахабар гІазыргауа. ЙгІаншитІ ауат мачкІгъи йангІващауа, зны пасаркІвата йангІайхуа, зынгъи мшквкІла йанахъшвауа. Ауаса абжъандахІвква ргІахъынхІвыхри агІапын агІаталри йагІвыргауа гъаъам.

2. ГІайыра джъащакъвапІ алагІвыджкѡа. АхІауа агІапын афгІвы ангІанкъвнагара ашІапхаракѡа рпны алагІвыджкѡа асы ацІахъгѡи йкъагІитІ. МартІгѡи гІамдзаскІѡа ауаѡа асы гІаубгъбатІарыкѡын агІайыра лагѡыргъѡачкІѡын йгѡыргъѡачІѡауа адунай йгІакѡпшитІ. Ауыгѡи агІапын шгІайуа йапхъахауата йгІахІзырдыруа акІѡпІ.

3. АгІапын ангІаталуа асы йгІацІпшхыз адгъыл, йалкІгІата ачвагъварта, агІѡаз гІалчитІ. Ауи агІан азджъакІ сы атагІасхуашта рхІѡитІ, ауаса рыцІа йцІабыргу, йгІаншалауа ауи гъакІѡым. Сы зкѡыхым адгъыл ласы тшарбаххта, жѡла нанаухѡуаштІта, агІапын уыскѡа джѡыкѡѡнацІахырныс йгѡѡѡажѡитІта акІѡпІ.

4. ЗымгІѡа рапхъа бзазара шІыц джѡыкѡѡызцІахуа йрыуапІ апсахъѡакѡа, апсыгъкѡа. Апсахъѡа абна жѡпІа ажъора йшылагылугѡи зымгІѡа рапхъа йгІашІыхитІ. Ауи абыгъѡѡѡа закІы-гІѡѡа мшыла йгІайачІѡахитІ, жъора рѡѡауа, акѡа гІарылымсхуа йѡжѡпІахитІ. Ахындырлазкѡа апсыгъкѡа бзи йырбитІ. Ауат хъѡлапныла акІѡпІ апсегІара рыцІа тшанартуа. ЙлащѡарахандзкІѡа йпсегІитІ апсыгъкѡа рпны ахындырлазкѡа.

ГІѡѡу — хабарргагІѡ аѡардапІ агІапын. Ауат зымгІѡагѡи адгъыл шшІыцѡауа, гІамта шІыцкІ шдѡѡыкѡѡнацІауа гІахІархІѡитІ.

ЧѡзыкІѡа ШахІымѡи

• *Йшѡшѡырдыр акытѡакѡа.*

1. Ачѡ къапщ ѡачІѡаз хІѡѡа гъгІайыхуам.
2. Акѡѡѡа къапщыпІ, йхъагІапІ, аѡахѡтан йачІѡапІ.
3. Гѡѡы аѡардапІ, рахъѡа гъамам.
4. ЙныкъѡѡитІ, йшѡшѡѡитІ, йгІаудзаситІ, йгъубум, йгъузыгІакІуам.
5. Зыхъыз аѡата зхъата аѡам.
6. АхІатшпы быгІѡѡѡара тагълапІ.
7. Аѡахъла зкѡыпІ, аѡѡахъла мгѡапІ.

8. УахъѡацалакІгъи йцитІ, йучпалакІгъи ачитІ.
9. Тшынла йтшыжвлитІ, уахъынла йтшыжвцитІ.
10. Наквпа—гІаквпа — цІыхъваршвшва.
11. Нырчви гІарчви гІвлакІ абафитІ.
12. НапІгъи цапІгъи гъамам, сурат агІвитІ.
13. КвтІу шкІвокІва — бгІвыда.
14. Сгъапхъахъам, ауаса нцІрата йсыму сгІвитІ.
15. Чуан чкІвын — баста хъагІа.
16. ЛгІвадгъа йблитІ, нына дарамситІ.

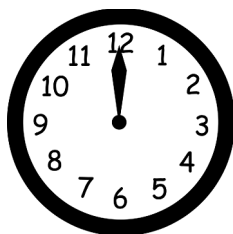
(Мца, ажъа, хырбыз, пыжв, пша, жвгІванд, цахва, хвага, чуан, къанджъагъра, псарт, ахъта, ашвы, къальам, раса, джъымщы).

- *Йшвшвырдыр асахІат шынхауа.*

АсахІат азаман алардыритІ.

Ауи йамапІ асахІат гІарбагагъи адакъикъа гІарбагагъи.

Адакъикъа гІазырбауа рыцІа йауыпІ, асахІат гІазырбауа рыцІа йайшыспІ.

АсахІат ажвыгІв
йнадзатІ.

АсахІат
абанадза?

АсахІат ахпа
йнадзатІ.

УахъыкІи тшныкІи сахІат гІважви пцба йнадзитІ.

АХЪАКВА

Апхъажва	3
Апхъара азыбжъарала тематика план.	19
I. АхIарыфдырра йазадгалра ахъазла йакIвыршачIву апхъарасахIатква	26
II. АхIарыфдырра йазынарху апхъарасахIатква	40
III. АхIарыфдырра амцтахъ йакIвыршачIву апхъарасахIатква	175
АхIарыфба йаццауа ацхърагIага материал (ЙыгIвбахауа асквшбжа ахъвы)	180

**Тлисова Луиза Нануовна
Смыр Лилия Хабиевна**

**МЕТОДИЧЕСКОЕ ПОСОБИЕ К БУКВАРЮ
1 КЛАСС**

На абазинском языке

Первое издание

**Редактор Лафишева А.Е.
Корректор Шовгенова Ф.Р.
Технический редактор Балаева Т.А.**

Подписано в печать 13.12.16. Формат 60х90/16. Бумага офсетная.
Печать офсетная. Усл. печ. л. 13,0. Уч. изд. л. 9,12.
Гарнитура Школьная. Тираж 50 экз. Заказ № 0179.

Государственный заказчик РГБУ ДПО «Карачаево-Черкесский
Республиканский институт повышения квалификации работников
образования». 369000, г. Черкесск, ул. Фабричная, 139.

ООО «Полиграф-ЮГ». 385000, г. Майкоп, ул. Пионерская, 268.
Телефон для справок: 8(8772) 52-23-92.
E-mail: guripp2@yandex.ru.